

ARGIA

**CLAUDE
HARLOUCHET**

«Inportantea da
jakitea zer indar
dugun parean eta
nola jokatzeko
duen»

KILOMETROAK 92

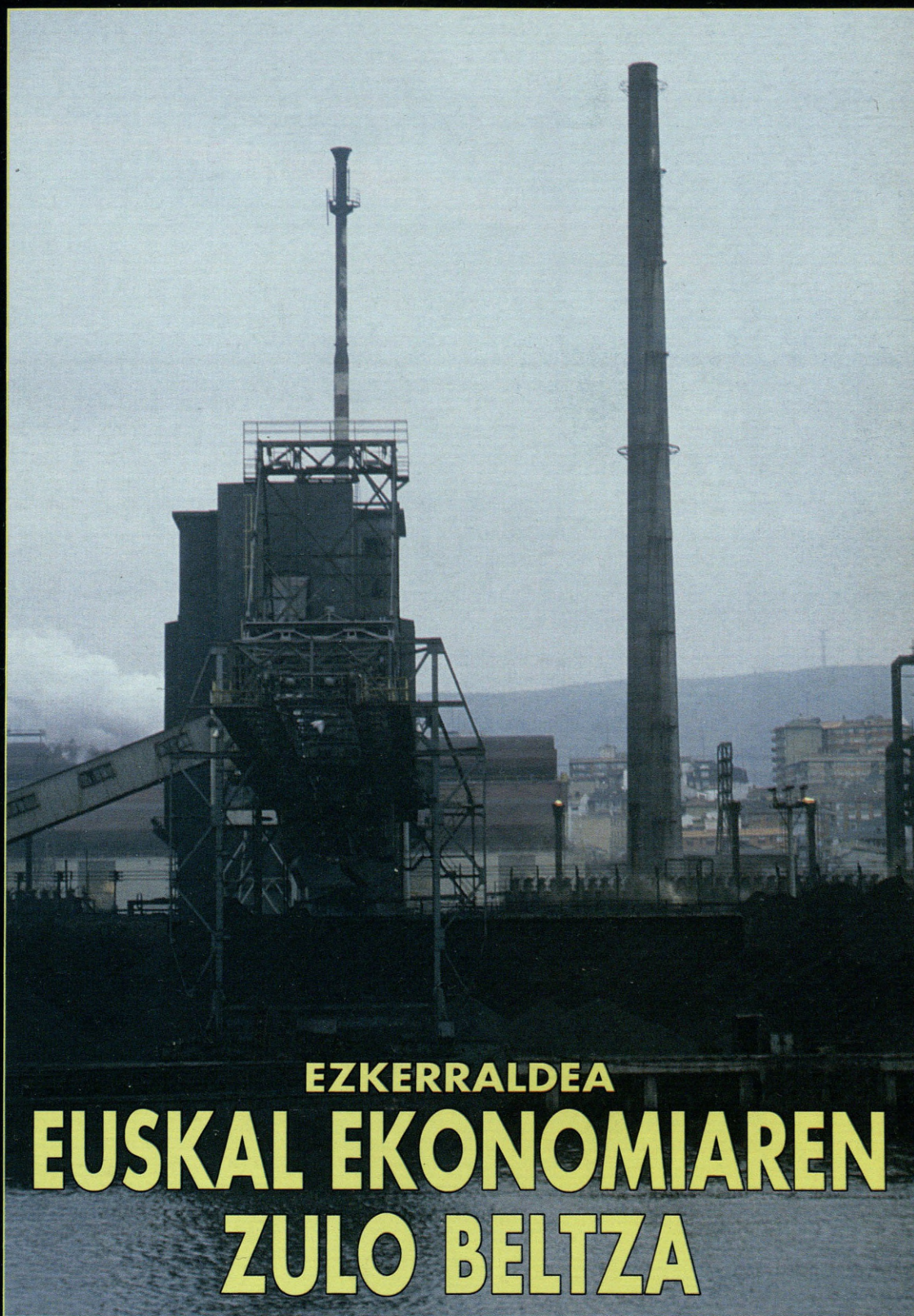
Festa, Ikastolen
ordezkarien eta
EAJkoen
negoziaketari so

**JOSE ANTONIO
SISTIAGA**

«Artista bakarrik
egon da beti,
eta horrela
jarraituko du»

ANTZERKIA

Ikusleen alde egin
du apustu
Gasteizko
Nazioarteko
Jaialdiak

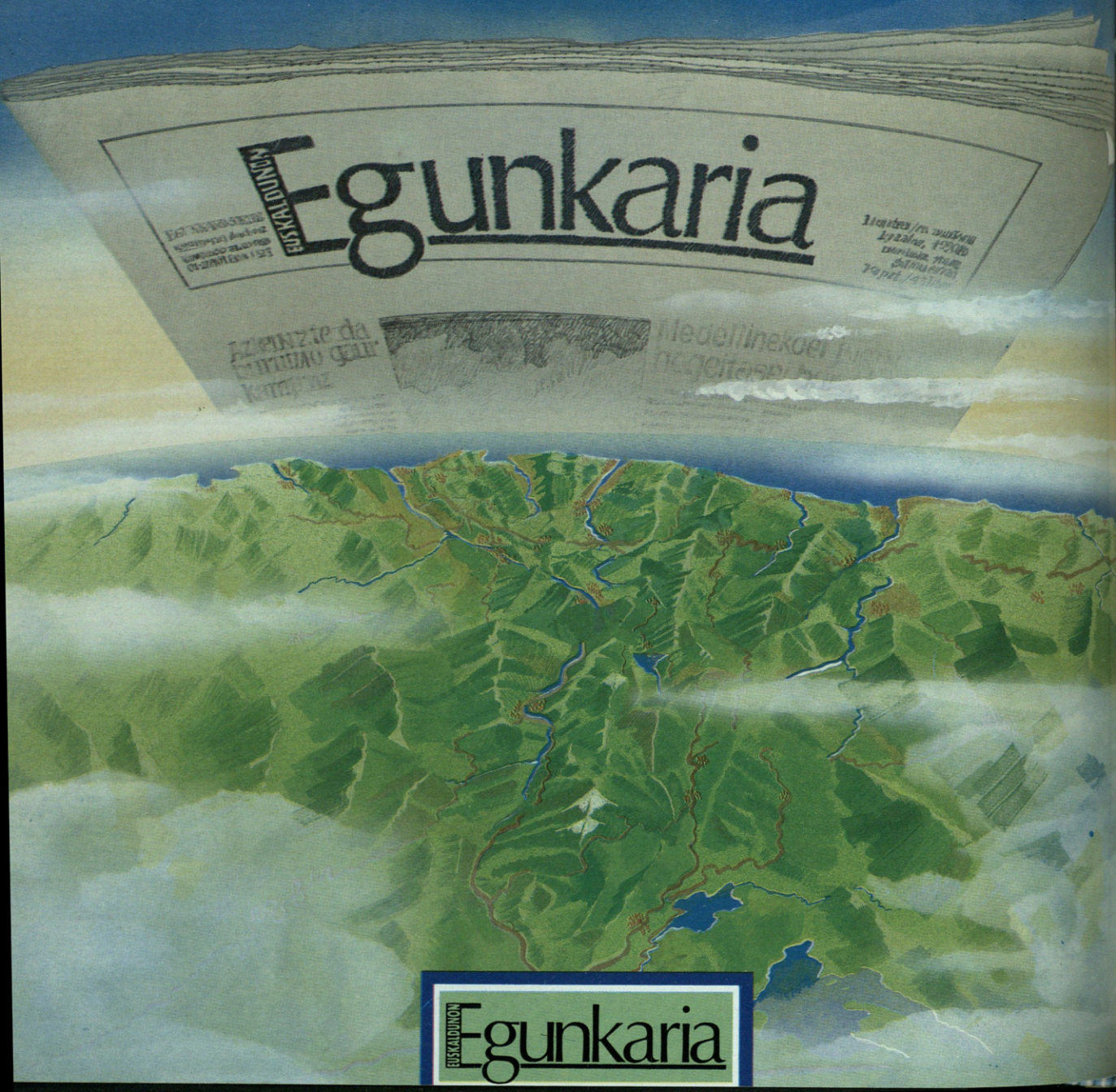

EZKERRALDEA EUSKAL EKONOMIAREN ZULO BELTZA

GASBIDEAK ZUBEROA ZULATUKO DU ALDENIK ALDE

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

EUSKALDUNON

Egunkaria

1992: Amerika eta baskoak

EUSKO Jaurlaritzak ehundaka milioi pezeta urtu ditu «Amerika eta euskaldunak» kanpainan, baina, dirudienez, itsasoaren bi aldeetan bizi eta «euskaldun» kalifikatiboa merezi duten/dugunok ez omen dakigu euskaraz, ez gaitu gure hizkuntzak batzen. Zer dela eta? Irrati eta telebistetan, egunkarietan eta aldizkarietan, berri nahiz elkarrizketa gehientsuenak erdara hutsean egiten dira. Zein da, ordea, joan zirenek gurekin duten harremanerako bide bakarra? Hizkuntza eta kultura. Bada, goikoa nahikoa ez izaki, Eusko Jaurlaritzak proiektu mardul bati ekin zion orain urte batzuk, euskaldunok (?) Amerikan utzi arrastoa azaltzeko, «Amerika eta euskaldunak» liburu sailari hain zuzen ere. Harrigarriena hama lau lan argitaratu dituztela dagoeneko eta... denak (hamaikagarrena izan ezik) espainieraz!

Ez dago eskubiderik, zein arrazoi erabiliko dute jokaera hau zuritzeko? Jakin nahi nuke aurrerantzean gehiago argitaratzen badira zein hizkuntzatan kalera-

tuko diren.

Gero harritu egingo dira euskal kultura folklore huts moduan bultzatzen ari direla leporatzen zaienean. Eta, azkenik, hori al da euskal kultura euskal amerikarren artean garatzaeko modua? Eusko Jaurlaritzak ez ote du beste modurik aurkitu?

Josu Lopez de Gereñu
(Gasteiz)

Basic Instinct

AMAGOIA maitea: Denok dakigu urtean bizpahirutan Amerikatik iristen zaizkigun filmeek duten gauzarik hoberena publizitate kanpaina dela. Egia da urtean

zehar hainbat neska pinpirinek mundu zabaleko bihotz gehienak bereak egiten dituztela. Ezin zaizu ukatu Michael Douglas momia batek baino espresibidade gutxiago erakusten duela (non ote du ezkutaturik bere aitaren maisutasuna!). Baina... gidoiari erasotzea! Seguruenik hori izango da filmeak duen alderik aberatsena. Gainera, zergatik eta sexista izateagatik. Egia da bukaera posible bakarrekoa, hots, amaiera arroxka eta heterosexuala duela, patroik bereko beste hamai-k film bezala; eta, agian, esaldi batzuk oso matxistak dira, baina ez ote dira berriro ere itzulpen kutreren baten ondorioa? Gainera, noiz ikusi duzu zuk lesbianismoaren horren irudi adierazgarriak horrelako filme komertzial batean? Zergatik kendu ote dituzte Estatu Batuetan sexu pasarte batzuk? Ez ote dute bi nesken arteko *morreoren* bat baztertu? Eta, azkenik, filmea aspergarria iruditzea norberaren esku gelditzen da. Neuk ordea (eta neure txandan egon ziren gehienek, antza), bi orduak tentsio biziaren igaro nituen eta filmea asko gustatu zitzaidan.

Ixabel Sarriegi
(Beasain)

H I R U G A R R E N B E G I A

Intxixu batek esan digu...

BATEK politikagintzako goitizenez ziharduen, alderdien barruko harreman arlo berezi hori azaldu nahi zigun, baina berea noski ez zuen eman. Isi-lean gorde zuen bere ize-na. Kultur arlokoak aitortu dizkigute, dirulaguntza eta lanpostu aldaketak zituzten mintzagai. Hau telefonoz igorria, harpidedun eta irakurle omen den batek bidalia. Bera nor zen jakiteak ez zeukan informazio baliorik. Urliaren senide batek sandiari kontatu eta hona iritsitakorik ere bada, gugana heltzerako sorburua galdua egon arren. Telefonoz

edo fax bitartez etorri ohi dira, ez oso maiz, informazio iturri ezkutuek misterioz jantzita; telefonoz baldin bada ahots isilez eta bestela aktibitate gutxien dagoen orduetan. Anonimoak dira.

Literaturan baino prezia-ua goak, notizia oso 'berri' edo inportanteen oihartzuna dakarte nahiz eta, sarritan, beren inportantzia hutsaren hurrengo izan. Aldizkariaren printzipioek anonimatoa desgogokitza jo arren, estimatuak dira, beraiek izan bait lezakete informazio azkenenena, edo, hain baliotsua dena, bitxikeria eta

zurumurru aitorrezinena.

Non, nola eta zeinen jabetzaren pean ezartzeak lan gutxi ematen du, aldizkari guztiek daukate horrelakoentzako tokia, edota beraiena egiteko lotsarik gutxiena. Notiziarren inportantziaren arabera legoke.

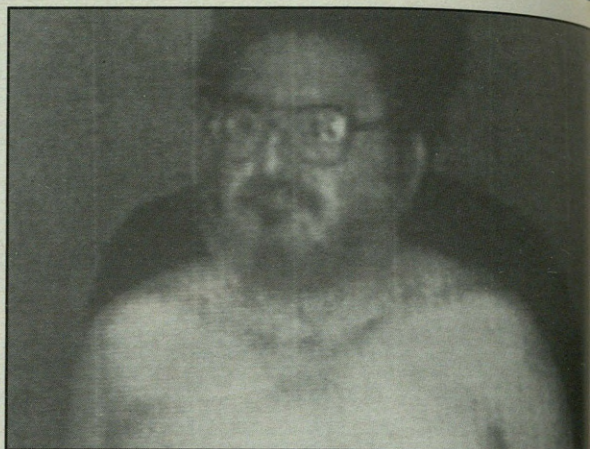
Gurera ere iristen dira jakina, eta baliatzen ditugu; ez da pentsatu behar deitzen dutenek akatsak komentatzeko, gaizki esandakoez errieta egiteko edo ez dakit zein hitzen adierez, euskararen egoeraz edo euskal prentsaz orohar beren ordu erdiko iritzi apala jakin dezagun,

soilik egiten dutenik. Ez zaigu sototik 'ahots sakinik' mintzatzen baina badiugu gure ezkutuko informatzaileak.

Gordetzekoak dira, airean dabilzan txutxumutxuak —askotan, hori ere egia da, berritzaletan jotzen dira harrotasunez kalean ordurako ahaztuta ere badaudenean—, eta aste honetan bat iritsi da erre-dakziora. Moko-finen txokora eraman dugu faxetik ateratzean zeukan misterioa kendu gabe. Angulez hitz egiten du. Anonimoa da.

MIKEL ELORZA

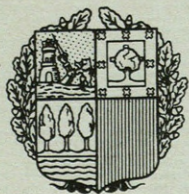
- 6.** Politika kronika. GARBINE UBEDA.
- 8.** Claude Harlouchet, hautetsi abertzalea, Baiona Hiri Nagusi zerrendaren izenean:
«Inportantea da jakitea zer indar dugun parean eta nola jokatzten duen». IXABEL ETXEBERRIA.
- 12.** Politika ttanttika.
- 14.** Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.
- 16.** Sendero: hain argitsua ez den bidea. XABIER LETONA.
- 20.** Nazioarte ttanttika.
- 22.** Ikastolen ordezkariak eta EAJkoak aurki biltzekoak direla:
Festa, negoziaketei so. ALBERTO IRÁZU.
- 26.** Zuberoa zulatuko dute aldenik alde. IXABEL ETXEBERRIA.
- 29.** Ezkerraldea: euskal ekonomiaren zulo beltza. MYRIAM GARTZIA.
- 34.** Jose Antonio Sistiaga: «Artista bakarrik egon da beti, eta horrela jarraituko du». AMAGOIA IBAN.
- 40.** Kultura Kronika. J.J. PETRIKORENA.
- 42.** Roberto Nuño, Donostiako Goi Mailako Musika Kontserbatorioko zuzendaria.
«Euskadiko Kontserbatorio Nagusia Donostiara ekarri behar dugu.» J.J. PETRIKORENA.
- 44.** Gasteizko Antzerki Jaialdia, ikusleen aldeko apustua. JOXI GOIKOETXEA.
- 48.** «Euskaldunak eta espainolak», Joxe Azurmendiren saiakera lan berria.
Apologismoa versus humanismoa. PATXI SARRIEGI.
- 50.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura Agenda.
- 56.** Kultura Ttamtika.
- 58.** Aukeran.
- 66.** Gero gerokoak, orain euskaraz bizi. PATXI URIBARREN.

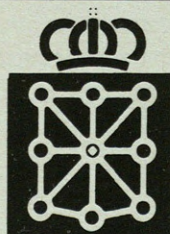
SENDERO LUMINOSO: Peruko Alderdi Komunista. Sendero Luminosoren benetako izena. 1980an borroka armatuaren ekin zionetik bere metodo eta helburuek ospetsu egin dute munduan zehar. Bere izaera itxia eta bereziagatik fenomeno nahiko misteriozkoa izan da hamarkada guzti honetan. Nola sortu zen? Zergatik helbururekin? Nola jokatzten dute? Guzti hori azaltzen dugu Senderori buruzko erreportaian./16

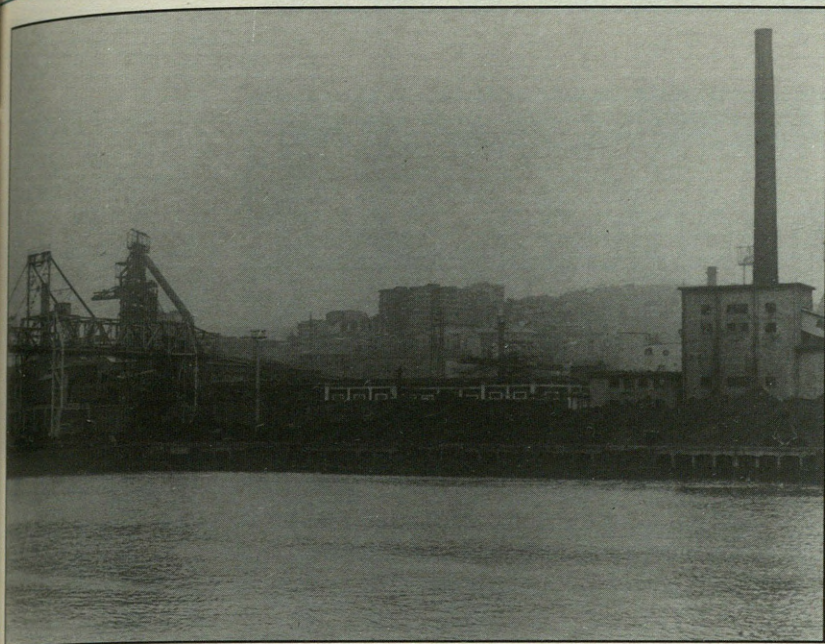
GASBIDEA: Norvegia eta Aragoi lotuko dituen gasbidea Zuberoatik pasatuko da. 60 kilometrotako zuloa hainbat laboraritzaren lur eremuak zeharkatuz. Eta laborariak ez dira batere ados azaldu. Gasbidea arriskutsua dela, eta obrak beraiei ezer galdetu gabe hasi direla salatuz, Gas-Pars elkarteak sortu dute, eta uztailera beren ekintzek hamar atxiloteta izan dituzte emaitza bezala./26

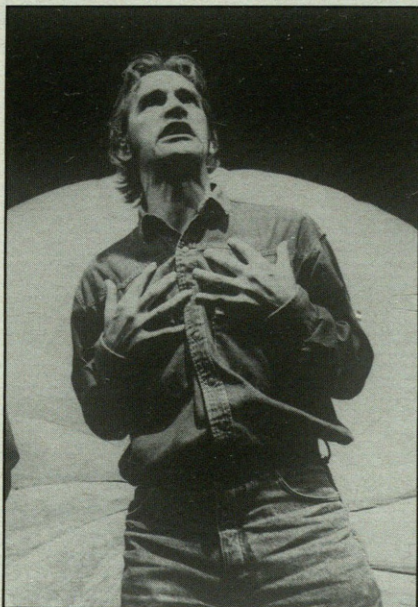
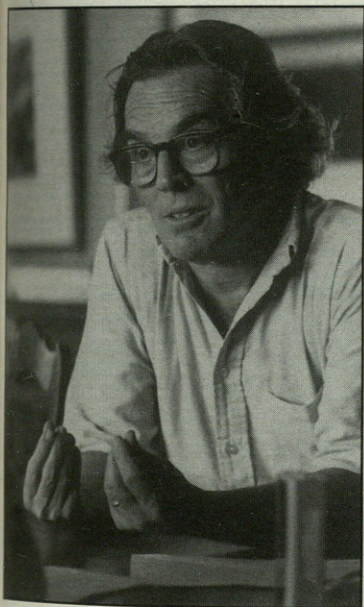
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

EZKERRALDEA: Ibaizabal ibaiaren ezkerreko erribera suntsituta dago. Bizkaiko Labe Garaiak, La Naval, Nervacero, Babcock & Wilcox... orain arte zonaldeko industria garrantzitsuenek lan erregulazioko espedienteak aurkeztuko dituzte. Hau dela eta, bi deszertizazio mota jasaten ari da Ezkerraldea: soziala eta laborala. Ibaizabalen ezkerreko alabaren etorkizunak koloreren bat izatekotan, beltza izango du./29

J.A. SISTIAGA: Easo Plazan jaio zen duela hirurogei urte denborarekin euskal arte garaikidearen adibiderik garrantzitsuenetarikoa bat bilakatuko dena. Pintorea, zinemagilea... artearen eremu guztiak erakargarriak zaizkio egun Ziburun bizi den gizon honi. Euskal kulturaz eta bere lanaz hitz egitean ez du inolako erreparurik auzaltzen ale honetako erdiko elkarrizketan./34

ANTZERKIA: Irailaren 30etik azaroaren 4a bitarte burutuko da Gasteizko Nazioarteko 17. Antzerki Jaialdia. Edizio honetan, bi izan dira antolatzaileen helburuak: ikusleak eta Principal Antzokia berreskuratzea. Aurten, egitarauan daudenetatik hiru bakarrik antzeztuko dira euskaraz; bat, Patxi Biskert protagonista den Gasteiz Antzerkia taldearen «Betizu»./44

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrión.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elozegi, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Puntutuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, 114 Postakutxa Bilbo, Iratxe Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

Disindenteen gerra

BEGIBISTAKOA da EAJren eta HBren arteko elkarriketek ezertarako balio izan dutela, Juan Mari Ollora EAJko EBBko kideak hilaren 20ean «Egin» egunkarian azaldu duen gisan.

Behin hitz eginez gero, konponbiderik lortzen ez denean, batipat bi aukera izaten dituzte solaserako lanak hartu dituztenek. Biderik ikusten baldin bada, berriro saia daitezke. Edo, bestela, aukerarik okerreanean, alferrikako ahaleginetan ari izan di-

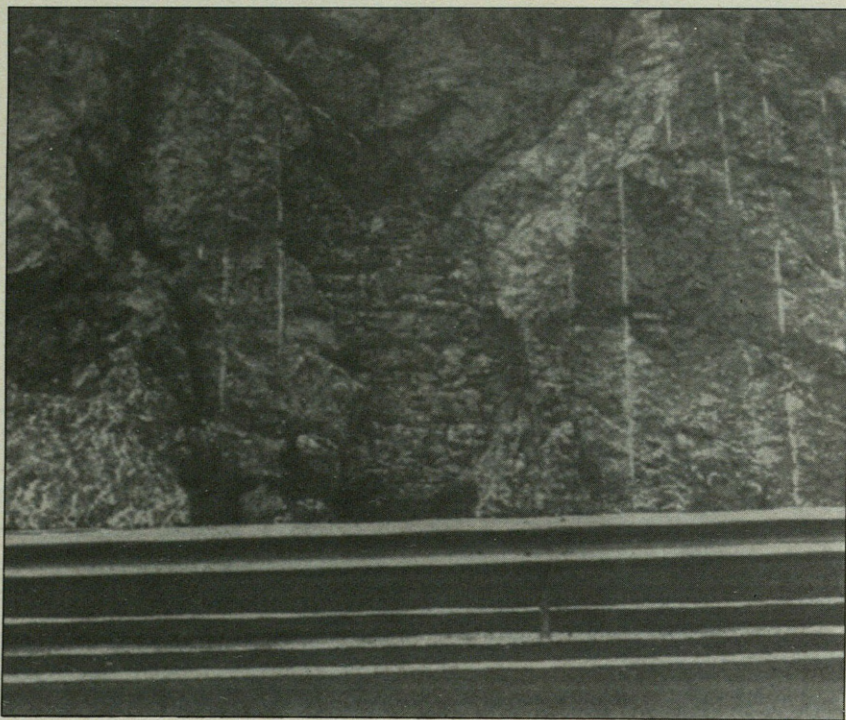
rela sinetsirik, ondokoa zirikatu ahalik eta gehien presionatzeko. Lehenago nork etsitzen duen ikusi arte. Elkar ezagutu behinik behin, egin dute. Eta horrek, datorren aro berrirako, nori bere armak eskuratzen laguntzen dio. Ez da gutxi.

ALDERDI batek eta besteak, zein baino zein egoskorrago, —planteamentuetan oker dagoena parekoa dela uste bait du— ziur da, inolako

akordiorik lortu gabe ere, gutxienez sektore bat komentzitu dezakeela edo honez gero komentzitu duela. Pareko alderdiari min piska bat sortu diola, alegia.

Beraz, ez da batere harritzekoa izango, aurrerantzean Herri Batasunak «independienteen» eta KASen koen artean ezin konponduak delako dela zabaltzea; edo esnaolazaleak eta monterozeak gainerakoek uste bait du gehiago direla entzutea; edo, nahi baldin bada, halakoak ETAkoei guztien berri ematen diela eta beraz, ETAk eta HBk lotura estua dutela insinuatzea. Beste aldekoak ere entzungo ditugu: EAJ PSOEn mende dagoela erabat, beste erremediorik ezean eta ahuleziak jota, harek esandakoari amen egiten diola beti; Madrilen apur batzuk jaso nahi dituela botereazale eta hegemoniazalea berriz izan dela; Alderdi barruko bandoak oso nabarmenak ez izanda ere, desberdintasun latzak dituztela batzuetan eta besteek; Ardanza lehendakaria Atutxa Barne kontseilaria eta Arregi Eusko Jaurlaritzako bozeramalea direla espānolistak eta Xabier Arzak EBBko lehendakaria eta Joseba Egibar EBBko bozeramalea, oso jatorriak ez izanda ere, euskaldunak behintzat badirela.

Esaten denean «ENAM delakoa bakarrik dela izpirik ere mugitu ez duen bakarra», nik behintzat ez dut sinesten. Hori baino gauza okerragoa esan beharko dute, heldu berridena gerra zahar hau esplikatzen. Aspaldiko istiluetara bueltatu behar badugu, sinale inork ere ez duela ezertulertu nahi izan, eta ez HBren inguruan soilik.

Antonio Aragón, aurreko legealdian Nafarroako kontseilari zenak, Nafarroako Gobernuari eta lekunberritarrei ez zien kobazulo baten berri eman, autobidearen obrak gero ez zitzaizkion. 1991ko hauteskundeetan atariko kontuak. Kobazuloa ladreiluz ongi estali eta aire. Harentzat batere axolarik ez du kobazulo baten garrantzi antropologikoak edo geologikoak.

GERRA honen luzapenak Maastrichteko istiluekin batera helduko dira. Estatu frantziarreko erreferendumak izan dituen emaitzak kontuan hartzeoak badira ere, iskanbila berdin iritsiko zela ziru-dien. Oker ez baldin banago, Hego Euskal Herriko politikariek sekula ez dituzte horren gogoan izan Ipar Euskal Herriko abertzaleak.

Orain Herri Batasunak Maastrichten kontrako kanpainari helduko dion bezala, Eusko alderdi Jeltzaleak aldeko botoa eskatuko du. Eta azkenean, Maastrichteko gora-beherak ulertu baino lehen, Euskal Herriak dituen gaitzen errua elkarri nola botatzen dioten ikusiko dugu.

Bestalde, HBk Madrilén bozkatzeko badu, emaitzak ez ditu aldaraziko, baina besterik mugituko da.

Jose María Ruiz Mateos bezalako arraia besterik ez genuen falta Euskal Herriko istiluak konpontzeko. Bere ustez, «euskaldunak, batzuetan ume handiak bezalakoak dira». Ederrak esan digu!

TERMINOLOGIA

Sardina: *Itsasoko arrain urdin txiki ezaguna.*

«No es cristiano, ni limpio y contamina el medio ambiente no enterrar a un muerto. / Te acuerdas de Euskadiko Ezkerra? / Los que la quisimos. Los que la sufrimos. Los que la votamos. / Ven a despedirla / Interesados en participar en sus honras escribir al apartado de Bilbao 6149». Hala zioen irailaren 18an «El Diario Vasco» egunkariak 69. orrialdean argitaratutako iragarki batek.

Nik, harri eta zur, ez nekien goizeko kafesneak gaitz egin ote zidan edo ARGIAko martxak torniloak lasatu ote zizkidan. Tolosako Ihauterietako sardinaren entierroa gogorazten zidan. Ez lurperatzen dena sardina delako, baizik eta han, batek sekula ez dakielako negarrari emateko arrazoa: jendeak sardina izugarri maite izanagatik, Ihauteriak hurrengo urtera arte despeditu beharragatik edo tristuraz moztutako harpatotzea ote den.

Iragarkian «Te acuerdas de Euskadiko Ezkerra?» bezain galdera existentziala —letra beltzez eta maiuskulaz nabarmenduta— ikusi bezain pronto, beste hamaika galdera antzeko bururatu zitzaizkidan oharkabea: «Nor da Euskadiko Ezkerra? Nondik heldu zen? Zertarako? Hemen jarraitzen al du? Nora joango da gero? Zergatik izena zuen Euskadiko Ezkerra? Ezkerrekoa al zen? Zeintzuk ziren haren «honrak»?... Neronek ere ez dakit zergatik egiten nizkion galdera horiek nere buruari. Ez nekien entierro batek sortutako etsipena ote zen erruduna, edo etsipenez moztutako katxondeoan ari ote nintzen.

APURUAK (ez, noski, tamaina berekoak) Iñigo Iruinek, honen senatuko ordezkioak eta Eusko Alkartasunak pasatuko dituzte.

Eusko Alkartasunari, Egibarrek ARGIA kontrakoa esanda ere, bizi-

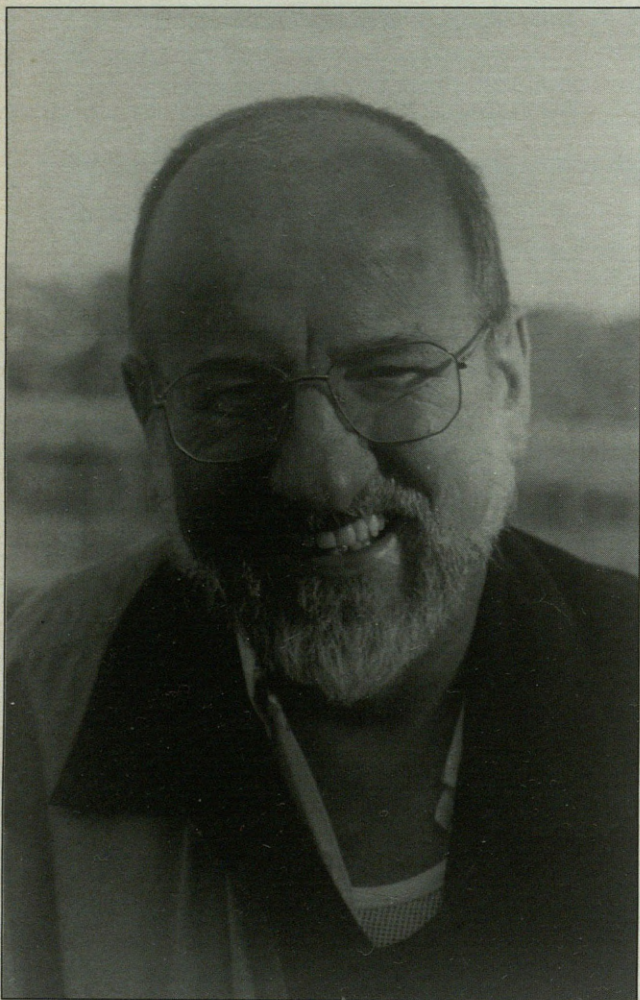
tzen ez diote utziko Ajuria Eneko Hitzarmena bazter uzteagatik eta HBrekin hitz egiteko saioa egin nahi izateagatik, nahiz eta oraindik ez duen horrelakorik egin eta ezta egingo ere, elkarizketei baldintzak jartzeko badizkio. Egoera ez zaio batere erraza Eusko Alkartasunari, eta PSOE eta gainerakoak oso kontzienteak dira egoneza aprobetxagarria dela. Azken finean, Ajuria Eneko Hitzarmena kolokan aspaldi egonda ere, ezin uka, alderdi guztiak elkarrekin edo bakoitza bere aldetik, nahi dutenean nahi dutena lor dezaketela, elkartasunaren itxura emanda.

Gainerakoan, Iñigo Iruinen suplikatorioak ez du erabakiko Iruin erruduna ote den ala ez. Izan ere, erabaki beharrekoa hori balitz, aspaldi erabakitako kontua izango zatekeen. Emaitzak, jokoaren parte bat izaki, aurrera begira EAJk HBrekiko benetan zer asmo duen erakutsiko du. Hari aitortzen bait dio, HBko kideei aitortzen ez diena.

Garbiñe Ubeda

Claude Harlouchet, hautetsi abertzalea, Baiona Hiri Nagusi zerrendaren izenean:

«Inportantea da jakitea zer indar dugun parean eta nola jokatzeko duen»

«Beren ikuspegitik interesgarriak diren dosierrak gorde egiten dituzte, eta ez dira horiek beti funtsezkoenak».

Claude Harlouchet, Baionak izan duen lehen hautetsi abertzalea, Euskal Batasunako partaidea, ingeniaria dugu lanbidez. Munduan zehar ibili ondoren, 1972an itzuli zen Euskal Herrira, eta 1988tik hona, abertzaleak eraman ditu hiri handi baten gestioa ezagutzera. Baionako Herriko Etxeko gorabeherak, Claude Harloucheten eskutik.

ARGIA. 1988az geroztik Ipar Euskal Herriko hiri nagusiko Herriko Etxean hautetsi bezala ari zara lanean. Zer aldaketa ikusi duzu ordutik hona?

C. HARLOUCHET.

1988ra arte jende gutti aurkeztu zen abertzale bezala. Zerrendak osatzen ziren, baina gehienetan izenik gabeak ziren. Batzuetan beste taldeen zerrendetan ere azaltzen ziren abertzaleak. Duela hamar urte Baiona Hiri Nagusi taldea aurkeztu zen, baina orduan ez genuen aski boto lortu. Aldiz, orain dela lau urte zerrenda bera aurkeztu zen eta zerrendatik bat sartzea lortu genuen. Sekulako garaipena izan zen guretzat.

Hemengo sistema berezia da. 1981ean sozialistek botatu zuten hauteskunde sistema honetan, zerrendak aurkeztu egiten dira eta botoen erdia baino gehiago lortzen duenak jadanik leku erdia eskuratzen du. Beste erdia gainerako taldeen artean banatzen da proportzioa errespetatuz. Guri, % 6,5 lortuta, leku bat egin zitzaigun, eta Greneteko lehen atera zenak, hiru laurdenak ditu.

A. Zer nolako esperientzia izan da zuretzat?

C.H. Lehen egunean euskaraz mintzatu nintzen eta hori ofentsa gisa hartu zuten. Harriturik geratu ziren. «Nor da hori eta zer erraten

do» zioten. Hortik landa, kasu tipik bat erranen dizut: Hegoaldeko musika taldeak etortzen dira, Nafarroatik gehienbat, eta horien pagatzeko erabakian, «Espainiako musika taldeak» dira beste animatzera etortzen direnak. Beraz, nik emendekin batean proposatu nien «Hegoaldeko musika taldeak» jarri behar zela, baina kontra bozkatu zuten denek. Jada, Argitxu Nobliarekin joko bat prestatzen ahal nuen baina ez nuen pentsatu, oraindik ikasteko badut eta...

A. Dosierrak lantzeko tragarik jartzen al dizuete?

C.H. Dosierrak publikoak direlarik, ez dizkidate neri gehiago gordetzen. Baina beren artean dosierrak eztabaidatzen dituztelarik, interesgarria da zure iritzia ematea. Dena den, pribatuan landuak direnei buruz ez dut informaziorik. Askotan horiek dira interesgarrienak, eta biltzar horietan dira benetan gauzak erabakitzen. Dosierrak publikoak direlarik, zerbitzu teknikoei eskatzen diedana ematen ditate.

A. Interesgarria iruditzen zaizu, bala ere, Kontseiluko biltzarretan parte hartzea...

C.H. Bai, zeren beren ikuspegitik interesgarrienak diren dosierrak gorde egiten dituzte eta ez dira horiek beti funtsezkoenak. Merkaturaren proiektuak aurkeztu zizkigutelarik, nik esan nuen batzuk bederen astakeriak zirela. Adibidez, zegoen aparkalekua euskal etxe bezala apaintzea proposatzen zuten. Nere irudi-

ko, programak interesik ez zuela erran nien, airea eman behar zitzaiola alderdi horri, eta zozokeria zela aparkalekua hor egitea. Guzti hori ez da argitaratua izan, kazetariak ez bait dira gure biltzarretara etortzen, «Sud Ouest»-ekoa ez bada; baina honek ez du inongo gogorik neri laguntza ekartzeko. Beraz, botererik ez dugu, baina ideien ekartzeko ahalmena bai.

Bestalde, aparkalekua bota eta lekua berreskuratu ondoren inork ez du eraikuntzarik nahi bertan.

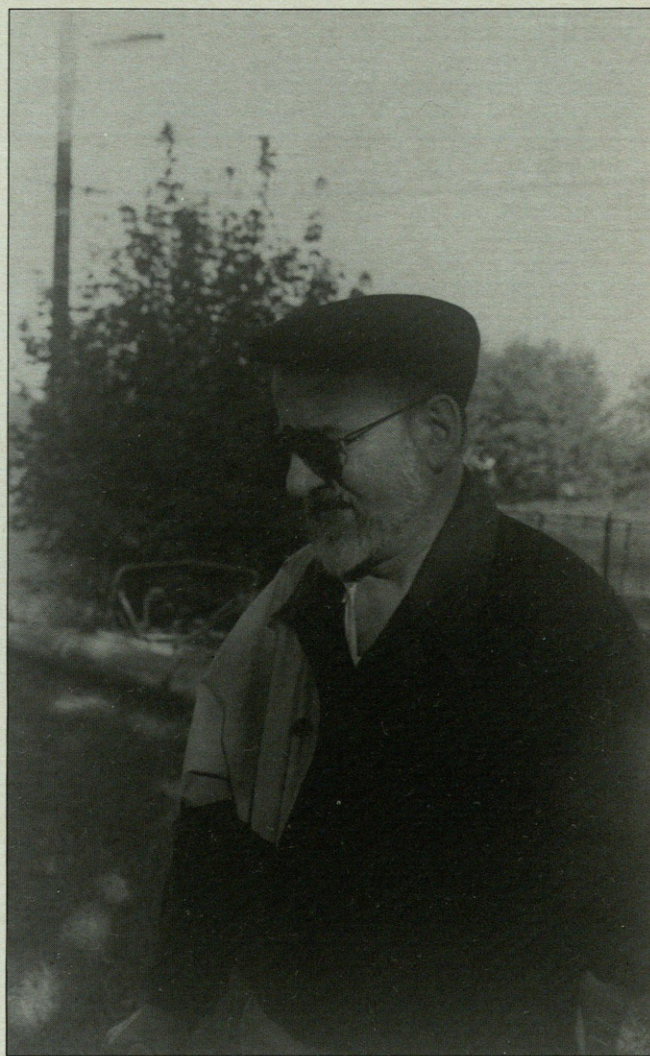
A. Bostgarren zubiari buruz ere abertzaleen abotsa bestelakoa izan da Baionan.

C.H. Txosten bat egin nuen Mixel Berger arkitektoarekin, jendea inkesta publikoari lotzea nahi genuen, jendeak ikus zezan eta, nahi baldin bazuen, aldeko iritzia eman zezan. Txostenak anitz eta sakonki landu behar ditugu besteek egiten dituztenak kritikatu nahi baldin badira.

A. Zeri buruz joan beharko lukete abertzaleek Baiona bezalako herri handi batean?

C.H. Ez nezake erran bide bakarra dela, baina pertsonalki saiatu naiz hiri hori, Baiona, nola gestionatzen zuten aztertzen, zeintzuk diren mekanismoak, zein pertsonak duten eragina, nola-ko indarrak dauden... Lan politikoa da azken batean, indar bat beste baten kontra. Gainera, inportantea da jakitea zer indar dugun parean eta nola jokatzeko duen.

Azken aldian, zerrendako

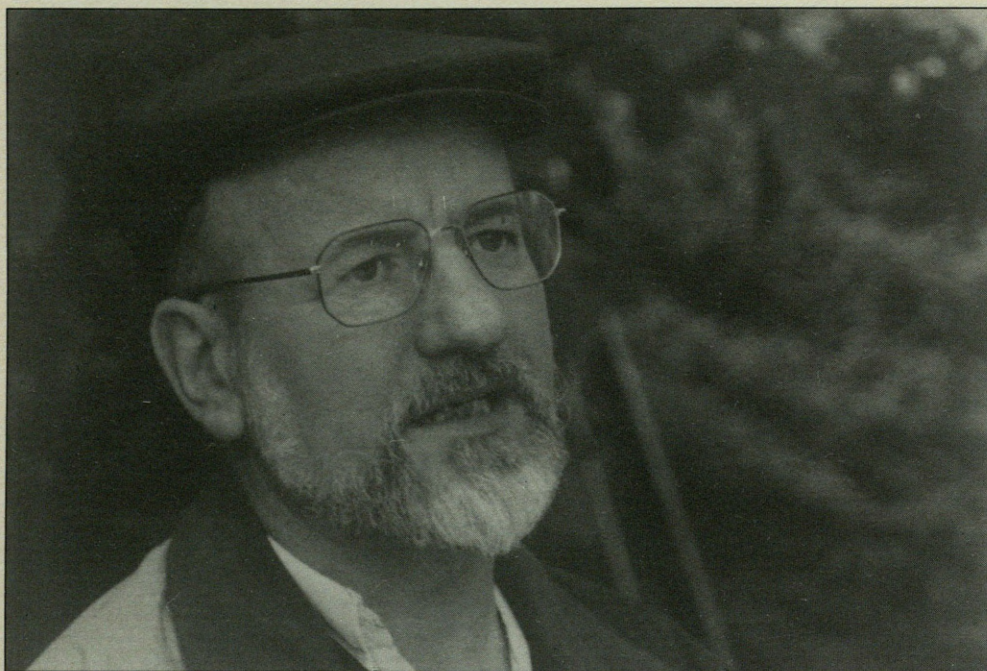

lagun batzuk etorri dira Kontseiluko biltzarrera, nola iragaten den ikusteko. Harrituak egon dira. Ezin zuten ezer ulertu; batek dosierra aurkeztu zuen, baina berau aitzinetik ezagutu gabe ez bait da ezer ulertzen. Gero, bozkatzea lan formal da. Dosierrak aitzinetik erabakiak bait dira. Ez dut gaizki atzematen orokorki. Baina hor dago koska guretzat. Informazioa lehen bait lehen eskuratzen ez badugu ezin dugu gaia landu, eta beraz, iritzirik eman ere ez. Kosta egiten da informazioa garaiz lortzea, eta gero, denbora behar izaten duzu lantzeko eta zure jarrera biltzarrera eramateko.

Hori da gure lan nagusia: informazioa biltzea eta lan-

«Euskaltasuna agertu da Baionan, baina euskaldunon kontrakoak ditugu Herriko Etxean. Batzuek, gaskoinak direla diote eta hori baliatzen dute euskaldunon kontra aritzeko».

«Txostenak anitz eta sakonki landu behar ditugu besteek egiten dituztenak kritikatu nahi baldin badira» ●

«Europazalea naiz eta uste dut baietz erranen diodala Maastrichti; urraska egiten delako Europa, eta Euskal Herria ere urraska egin beharko dugulako».

tzea. Ez da pentsatu behar parean ditugunak zozoak direla, edo beti ideia txarrak dituztela. Bestalde, badute

esperientzia gauzen egiteko eta pasarazteko. Oposizioarengandik badugu zer ikasi, gero hari kontra egin

nahi badiogu.

A. *Euskaltasunak ba ote du leku gehiago Baionan?*

C.H. Euskaltasuna agertu da, baina euskaldunon kontrakoak ditugu Herriko Etxean. Batzuek, gaskoinak direla diote eta hori baliatzen dute euskaldunon kontra aritzeko.

Hasieran bulego tekniko bat egin zuten, ikatza eta altzairuaren erregulatzeak, energiaren arazoa konpondu nahi bait zen. Bulego horiek bere ondorioak izan zuten eta Europaren garapen ekonomikoaren ildotik beste puntu batzuk lotuz joan dira. Eurotom ere sortu zuten, eta bitartean eztabaidak sortu ziren. Europa indar politikotzat ikusi behar ote zen, bere defentsarekin... Horrelako eztabaidak asko izan dira.

Tratatu berri honen marmia, aitzineko tratatuaren tamainakoa da. Azken honen ez du elementu berri asko ekartzen, dirua edo txanponarena ez baldin bada. Gai politikoak aipatzen direlarik, garbi da federalismo batean pentsatzen dela, eta «subsidiarité» printzipioa aipatzen dute. Herri baten konpontzen ahal den arazoa, herri horretan behar da boterea ezarri. Euskal Herriari ere bere boterea behar du. Printzipio hori, Frantziak Frantziari, eta Espainiak Espainiari pentsatuz egina zuten, jakina. Baina urrats handia da printzipio hori

■ «Ez da pentsatu behar parean ditugunak zozoak direla, edo beti ideia txarrak dituztela» ●

A. *Irailaren 20an Maastrichteko erreferenduma iraganen da, alde bozkatuko duzu?*

C.H. Euskal Batasunak «Enbata»n debate bat irekitzea erabaki zuen. Bertan iritzi asko agertu dira, gehienak aldekoak. Egia erran, azken asteetan ez dut denbora gehiegi hartu tratatu honen lantzeko, baina nere iritzi Europazalea emanen dizut, Europaren urratsak jarraitu bait ditut.

instituzioetan sartzea. Guk gauza bera galdetzen badugu ez digute ukatzen ahal bere printzipioekin ados egonik.

Europazalea naiz eta uste dut bai erranen dudala Maastrichti. Urraska egiten delako Europa. Eta Euskal Herriaren alde, Euskal Herria ere urraska egiten bait da.

Ixabel Etxeberria

Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
2004 DONOSTIA

KOMIKIJAIA

ARRATSALDEKO EGITARAU:

4re-
tatik
au-
rera:
* **haur** **pastoraltxo**
GOÑIKO UDALEKUAN EGINA
* **Koloreen** **abestia**
AEDKO UDALEKUTAKO UMEAK
* **hankapalu dantza**
BIHEKO ANTZERKI TALDEA
BERTSOLARIAK
TRIKITILARIAK
KOMIKILARIAK
DANTZARIAK
eta abar...

ARRASATE Urriak 3 LARUNBATA

* **PATAGONIA** * **HAMARRETATIK AURREA...**
* **Balerdi** * **Balangdjembe** *
* **ehun** * **Balerdi** * **Pottoka** *
* **YARI KILLO** *
* **YARI BIKINGO** *

GOIZEKO SARRERA 200 Ptas

GAUEKO 300 Ptas

DENA 500 Ptas

MONTA PRONEN

AED
ELKARTEA
arrasate
euskaldun
deza.gun
943.795446

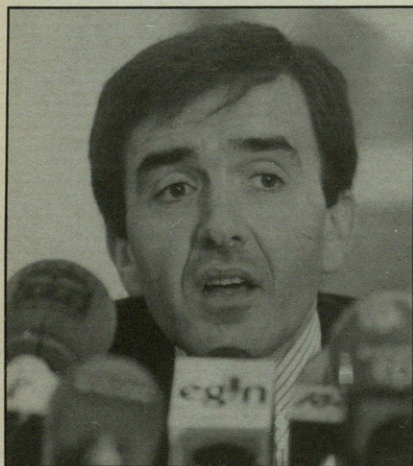

ARGIA

Egunkaria

E Z P A L A K

■ IRUINEN SUPLIKATORIOA ESKATUKO DUTE

Auzitegi Gorenak Iñigo Iruin HBko senadore eta abokatuaren suplikatorioa eskatuko du, ETA eta zenbait enpresariren artean ustez eginiko bi-tartekari lanagatik.

Iragan otsaila eta martxoan Carlos Bueren eta Baltasar Garzón Entzutegi Nazionaleko epaileek Iñigo Iruinen aurkako bi ikerketa zabaltzeko eskatu zioten Auzitegi Nazionalari. Ikerketa hauek Adolfo Villoslada enpresariaren erreskate ordainketarekin eta zerga iraultzailearen ordainketarekin lotzen zuten Iruin, baina senadorea denez, Auzitegi Gorenari eskatu behar izan zioten ikerketak zabal zitzaizkion.

Auzitegi Gorenako Gregorio García Ancos epaileak Iñigo Iruinen jokaeran delitua egon daitekeela uste du eta horregatik Senatuari suplikatorioa eskatzea erabaki du, deklaratzera deitu ahal izateko.

Iruinek bere aldetik, ez duela suplikatorioaren aurkako jarrerarik hartuko adierazi zuen, bere aurkako salaketak argitu nahi dituelako.

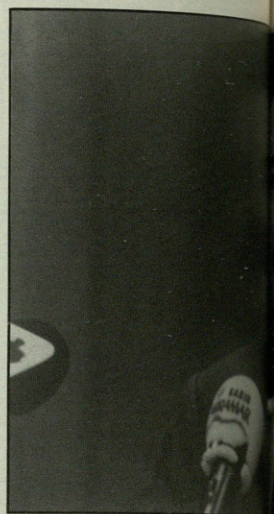
■ AKORDIOA LORTU DUTE MURTZIAKO PRESO POLITIKOEN

Murtziako espetxean gose greban zeuden euskal preso politikoen greba bertan behera utzi dute bertako zuzendaritzarekin lorturiko akordioa dela eta.

Zuzendaritzak hainbat konpromezu hartu ditu euskal presoekiko. Hauen artean, presoek eskaintzen zaien tratua berdintasunezkoa izatea eta preso politikoen artean harremanak izateko aukera. Bestetik, espetxeko zuzendariak Iñaki de Juanaren egoera hobetuko dela ziurtatu du. Iñaki de Juana isolamendu gelatik atera, bere ondasunak itzuli eta gauez lo egiten utziko diotela adierazi du zuzendariak. Albiste honen aurrean Amnistiaren Aldeko Batzordeek poza azaldu zuten, baina «oraingo honetan berriro ere presoaren sufrimenduari esker» konpondu dela arazoa gogoaraziz.

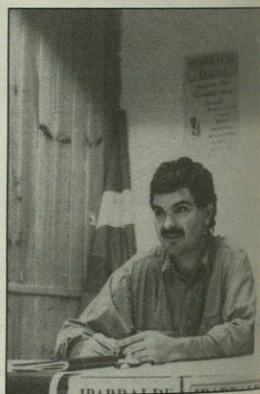
■ ALLI ESTATU FEDERALAREN ALDE

Juan Cruz Alli Estatu espainiarra Europan sarturiko Estatu federal modura eratzearen alde agertu zen, Autonomien Estatua «behin behinekoa» dela. Allik adierazi zuenez «Konstituzioak, Estatu espainiarraren banaketa ezin duen batasunaren barnean, onartzen duen autonomiarako eskubideak komunitateen autodeterminazio eskubidearen ukatzea dakar». Konstituzioaren aldaketaren alde azaldu zen, «gaur egungo Konstituzioarekin ezin bait da Estatu federala eratu, bertan ez dagoelako alde aurretiko subiratasuna duten estatuen arteko hitzarmenik».

T
T
A
N
T
T
A
K
A

«HBk, nabi badu, lebertu egin dezake Ajuria Eneko Hitzarmenaren akordioa, mundu guztiak bait daki HBrekin hitz egin dela eta hitz egingo dela udaletan, diputazioetan, Nafarroako Parlamentuan eta Eusko Legebiltzarrean».

Xabier Gurrutxaga, Euskal Ezkerrako idazkari nagusia.

«Maastrichteko erreferendumari buruz abertzaleen artean iritzi ezberdinak egotea onartzen dugu, erreferenduma ez bait da gauza garrantzitsua Ipar Euskal Herrian dauden arazoei begira».

Richard Irazusta, EMAko kidea.

G O R D E T Z E K O A K

GABRIEL URRALBURU POLITIKA UZTEAR

GABRIEL Urralburu Nafarroako Parlamentuko lehendakaritza utzi zuenetik buru makur dabilela dirudi, eta iturri fidagarrien arabera politika utziko du bere lanean buru belarri sartzeko. Honek arazoak ekarri dizkio bere alderdiari, zailtasunak bait dituzte Gabriel Urralbururen ordezeko egokia bilatzeko orduan.

«Maastrichti baietza ematea euskaldunen batasunerako lagungarri litzateke».

Jon Gangoiti, EAJko parlamentari ohia.
Egin, 92-IX-16.

«Ajuria Eneko Hitzarmenarekin sumendi bat adreiluzko barresi batez estaltzen saiatu dira, eta barresia harriz harriz erortzen ari da».

Floren Aoiz, HBko Mahai Nazionaleko kidea.
Diario 16, 92-IX-16.

«Gaur egun ezkertiarra izatea, beraien aberria bizi abal izateko uzten duten emigranteen alde borrokatzea da».

Milagros Rubio, Batzarreko kidea.
Deia, 92-IX-14.

«EA ez da Ajuria Eneko Hitzarmenekoek onartu duten agiria betetzera behartua sentitzen eta gure bake eta normalizaziorako politikarekin jarraituko dugu».

Inaxio Oliberi, EAko idazkari nagusia.
El Diario Vasco, 92-IX-16.

K A R T A J O K O A N

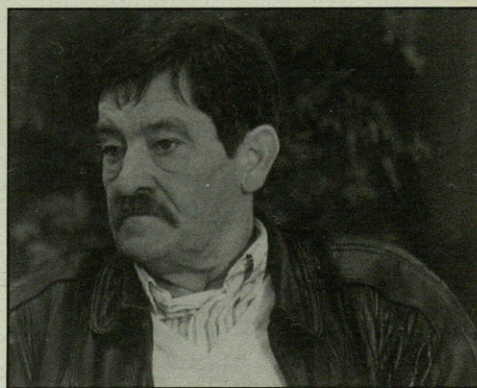
e n b i d o . . .

. . . o r d a g o !

XABIER ARZALLUZ

Euskadi Buru Batzarreko lehendakariak ETari buruzko zenbait deklarazio egin zituen Leioa herri bizkaitarrean. EAJko buruaren esanetan biolentzia bukatu da eta ETA «joan da». Hala ere, ETak oraindik ere atentatuak burutu ditzakeela zehaztu zuen. «ETA gauzak egiteko gai izango da oraindik, baina jadanik ez du proiekturik, taldearen eskema ideologikoa eta ekintzak burutzeko abalmena guztiz erori dira. ». Bestalde, egoera hau «arriskutsua» gerta daitekeela ere adierazi zuen, «bukaera gero eta hurbilago dagoenean, pertsona batzuk banandu eta beraien bideak bilatzen» has bait daitezke●

JON IDIGORAS

HBko Mahai Nazionaleko bozeramaileak Arzallusek esandakoari berehala erantzun zion «bakoitzak bere burua pozteko hitz egiten duela» esanez. ETaren desagerpena «ez dago Arzallus edo Corcuera esaten dutenaren arabera». Bestalde, Idigorasek ETaren desagerpenari buruzko bere iritzia ere azaldu zuen, desagerpena «gertagaitza» dela adieraziz. «Bakea, tresna demokratiko handien bitartez biolentzia guztiak baztertu dituen prozesu baten bidetik etorriko da soilik. Horrela, normalkuntza lortzeko oraindik ere zintzilik dauden hainbat gai ukitu abal izango dira»●

Mamua ez zen gezurrezkoa

ZALANTZA garaiak bizi ditu Europak. Europako Komunitateko mandatariek urte hasieran Maastrichteko Ituna onartu zutenean, Europa Batuaren proiektuari baikortasuna zerion. Euren gorabeherekin, baina agintariek horixe saldu ziguten. Barne tentsioa eta Alemaniarekiko beldurak, oster, nabarmenak ziren orduan ere.

Gero Danimarkako lurrikara heldu zen. Ondoren Frantziako erreferendumaren gorabeherak eta, azkenik, azken bi asteetan iratzar ezinik ari zen munstroaren agerpena: diru porrota. Europaren desberdintasun eta Europa batuaren zailtasunen benetako ispilua. Alemaniar bultzadaren aurrean, libra, lira, pezeta eta eskudoak ezin izan diote euren gezurrezko egoerari denbora gehiago eutsiz.

Diru batasunari begira, 1979an ECU (Europar Kontu Unitatea) asmatu zenean, faktore integratzaile mo-

duan jokatu zuela pentsatu zen, batasunak beharrezko duen txanpon sistemen orekatzaile gisa. Baina hamahiru urtetara, aski ez dela erakutsi da. Estatuaren egoera ekonomikoek kontrolaezina egiten dute ECU izeneko kutxa hori, eta desoreka errealez gain, libra eta lira Europako Diru sistematik kanpo geratzea aski adierazgarriak izan dira.

ECU Europako Komunitateko diru kutxa izan da, eta hor Alemaniak % 30 dauka, eta orain agian gehiago. Be-

rriro alemaniarrek. Horixe da gero eta indar handiagoz hedatzen ari den zurrumurrua. Estatu frantziarreko erreferenduma lehergailuaren detonadorea besterik ez da izan. Egoera horretatik ateratzeko Alemaniaren laguntza funtsezkoa da, baina alemaniarrek ere, markoa indartsu arin arren, batasun prozesuan dirutza izugarriak jarri behar dituzte, eta Kohl kantzilerraren egoera ere —sondeoen esanetan— ez da oso loretsua Alemanian. Antza denez, erabateko berregituraketa prozesu bat zabaldu beharko dute komunitateko agintariek batasun proiektuaren hondortzearen lekuko izan gura ez badute.

— «Berriro alemanak!»,
horixe da European gero
eta indar handiagoz
hedatzen ari den
zurrumurrua ●

EUROPAKO Komunitatearen baitan gaur zuri dena bihar beltz izan daiteke. Europako hegoekialdean, Balkanetan alegia, ez dago aldaketarik, guztiak beltz jarraitzen du. Aspaldi desagertu zen kolorea zorta

Iragan astean burutu zen Berlinen Internazional Sozialistaren 19. kongresua.

Bi ezaugarri nagusi: lehena, Billy Brandt alemanak hamasei urtetan erakundearen buruzagitzan aritu ondoren, bere lekua

Pierre Maurois frantziarraren esku uzten duela; bigarrena, lehenbiziz erakundearen historian, alderdi komunista ohi bat erkide izango dutela aurrerantzean: lehengo

Italiako Alderdi Komunista, egungo

Ezkerreko Alderdi Demokratikoa (PDI).

Edukien aldetik, buruzagi

sozialdemokratek azpimarratu dute

sozialismoaren ideiak zaharkitzen ez dituztela utzi behar; etengabe aldatu behar dela. Eta aldatu da bai, zalantza barik,

sozialdemokraziaren izaera bera ere atzean uzteko moduan akaso.

TERMINOLOGIA

Faraioia. Antzinako Egiptoko erregea.

Proiektu faraonikoak egiten zituzen orduan eta, proiektuei dagokienez, gaur egun ere asko haien oinordeko bikainak dira. Lehenagoko Egipto hark eta egungo Estatu espainiarraren egoerak ez dute zerikusi handirik, baina Estatu espainiarreko zenbait haien proiektuen amets disdiratsuetan inspiratu dira antza. Krisi garai latzak bizi ei dira Europan. Zeresanik ez Estatu espainiarrean. Diruaren saltsa-maltsak aski adierazgarriak dira. Eta iragan astean finantza merkatuek eztanda egin bazuten ere, egoera larria askoz lehenagotik dator. Hala ere —1992, nola ez!—, gasto publikoa eta abarreko eutsi egin behar omen zaienean, agintariak zerrastalkeria izugarrietan sartu dira Madril Europako hiriburu kultural, Sevillako Expo eta Bartzelonako Olinpiadekin. Goian egon nahi eta ezin. Egoera faltsuak sortu eta gero errealitateari ezin eutsi.

hartan. Denak berdintsu segitzen du han. Dena den, serbiar agintarien arteko desadostasunak gero eta handiagoak bide dira. Milan Panic lehen ministroaren aurkako kanpaina itxuraz baretuta zegoenean, gobernuan dagoen Alderdi Sozialistaren buruzagiak, Borisav Jovicek, salaketa gogorak zuzendu ditu haren aurka. Beste apunte txiki batzuk: bosniarrek gero eta salaketa gehiago egiten dituzte kasko urdinen aurka, kroaziar eta musulmanen arteko desberdintasunak gero eta sakonagoak dira, eta Bosniaren kantonalizazioa gero eta errealagoa.

Lukas Martinez

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Eslovakiaren independentzia eta Komunitate Europarra

E **ESLOVAKIA** independentziarako bidea oztopatzea erabaki dute Europako Komunitateko agintariek, nahiz eta Errepublika txiki hark bere independentzia, modu baketsuz eta lehenago estatu berrean kide zituen txekiarrekin akordioak egin ondoren, lortu duen. Baina kontua da Eslovakian mugimendu abertzale ezkertiarra izan zela garaile hauteskundee-tan, eta mugimendu horrek zuzentzen duela independentziarako bidea, eta esenplu hori hedatzerik ez dute nahi, nonbait, Brusselako burokratek. Horregatik moztu diote laguntza oro Eslovakiari, eta ez dute sinatu horretarako prest zegoen akordio komertziala.

KARMELO LANDA

HBko europarlamentaria.

LEHENGO Txekoslovakia bi zatitan banatu da, prozesu bake-tsu baten ondorioz; alde batera, nazio eslovakiarra, ekialdean, bost milioi biztanle dituelarik, eta bestera, txekoen lurraldea, Bohemia eta Moraviarekin, eta 10 milioi biztanlez. Eslovakia da, bietatik, arazo ekonomiko larrienak dituena: langabezia % 11koa du, eta bere industria, altzairugintzan oinarritua, moldatu beharrean aurkitzen da.

Baina eslovakiarrek Vladimir Meciar ezkertiar abertzalearen aldeko apostua eta erabateko independentziaren aldeko bidea egin dituzte, eta hortxe hasi dira Komunitate Europarraren txantaiak. Presio horien helburua: eslovakiarrek amore eman eta txekoeekin berriro elkartu daitezela, federazioa berrosatuz.

TXANTAIA hori izkutuan burutu izan du orain arte Brusselak, baina aste honetan nabarmendu da, hain zuzen Parlamentu europarrak baieztatu behar zuen akordio komertziala aurkeztu ez denean. Horren arrazoiak galdetuz, jakin ahal izan dugu europarlamentariook zein den gakoa. Berehala aurkeztu izan dira jokabide horren aurkako protestak ere gure aldetik, baina ikusteko da protesta horien efektoa.

Esanak esan, Maastrichteko Ituna eztabaidagai den garaiotan eta hau indarrean jarri aurretik ere, berriro nabarmendu da Eslovakiaren aurrean gauza bat dela nazioarteko zuzenbidea, autodeterminazio eskubidea eta joku demokratikoa, eta oso bestelako dela agintari komunitariarren jarrera inposatzaile eta inperialista. Ondorioak atera ditzagun geuk ere, badaezpada.

Sendero: hain argitsua ez den bideoa

Sendero Luminoso Hego Amerikak izan duen talde gerrilari ilun eta bitxienetakoa izan da. Bere jokaera eta estrategiak geldoak baina eraginkorrak izan dira. Gaur egun Latinoamerika osoko gerrilarik indartsuena da, eta askoren ustez, kontinente hartako gerrilaren batek boterea eskuratzeko indar nahikorik badu, horixe da Sendero. Alabaina Abimael Guzmán, 'Gonzalo lehendakaria', taldeko buruzagi nagusiaren atxilotetak airean uzten du bere etorkizuna.

MUNDUAN jadanik Sendero Luminosoren izena erabat zabaldua badago ere, izatez Peruko Alderdi Komunista (PCP) da, eta senderistek normalean izen hori erabiltzen dute alderdia izendatzeko. Sendero Luminosoren izena, 70etako hamarkadan PCPk argitaratzen zuen aldizkariaren izenetik dator: *«PCP, por el Sendero Luminoso de José Carlos Mariategi»*. Mariategi sortu zuen Peruko Alderdi Komunista 1928an. Gero nazioarte mailan komunismoak jasan zuen borroka ideologikoaren ondorioz (SESB-Txina), PCPk banaketa ugari ezagutu zituen eta PCP (SL) horietako bat izan zen.

Hilaren 13an poliziak Abimael Guzmán, 'Gonzalo Lehendakaria' atxilotu zutenean Alberto Fujimoriaren erregimenak eta armadako buruzagiek laster asko adierazi zuten Senderoren amaieraren hasiera zela. Baina errealitatea, aginta-

riek bapo dakiten legez, egoera horretatik arras urruti dago. Horrelako talde bertikal eta autoritarioan, buruzagi nagusiaren erorketak izan dezakeen garrantziaz aparte, argi dago Peruk bizi duen miseria egoera gainditu edo hobetu arte Senderok urtetarako duela bazka.

Peruk Amerikako populazioaren hazkunde tasa handienetakoa du, % 2,4-

koa urteko (Estatu espainiarrean, esaterako, % 0,4), baina ez du nola elikatu masa izugarri hori. Eliza katolikoaren datuen arabera, 12 milioi peruarretatik % 50ek ez du seguru eguneroko jatordu bakarra. Populazio aktibotik % 9 erabateko langabezian dago, % 73k noizbehinkako lanak egiten ditu edo azpienplegatu moduan dihardu, eta % 18k bakarrik dauka lan

finkoa. Biztanlegoaren egoera larriaren ispilu bat terik ez dira datu gutxi horiek, baina Sendero edo antzekoen izatearen adierazleak.

Ez da kasualitatea Sendero Ayacucho eskualdean sortzea, Peruko zona txoroenetakoa. Edota Limako auzaguneetan —nekazari guneetatik Limara abiatuta— ko nekazari guztien pilaketa ku— ezagutu duen arrakasta. Esperantza erabat gutxi dute dutenen bilgune biltzat katu da eta Senderok edertu asko jakin izan du egoera horretaz baliatzen.

Estatu suntsitzea

Peruko 60etako hamarkadako gerrila mugimendua garai haietan hedatzen hasi zen gerrila guevaristareneredua jarraitzen zuen; hots, mendi ingurune baten indartsu egin eta handik borroka zabaldu apurka, epe laburrean lurralde guztia konkistatzeko. 'Gonzalo lehendakariak', herri gerrilluzeari ekin zion. Askoz ere estrategia geldoagoa baina —erakutsi duen bezala— askoz eraginkorragoa. Ayacuchon hasi zen talde hark gaur egun Peruko lurraldearen % 25etik % 50era kontrolatzen du zuzenean

EEBBen esanetan Senderok 25.000 pertsona biltzen ditu.

Marx, Lenin, Mao, eta 'Gonzalo pentsamendua'

ABIMAE Guzman, 'Gonzalo Lehendakaria', Peruko Alderdi Komunistaren (PCP) erabateko buruzagi eta estrataga izan da alderdia Mariategiren *sendero luminoso*tik abiatu zenetik. 1934ean jaio zen, nahiz eta ez dagoen argi non, Liman edo Peruko hegoaldeko Mollendo herrian. Arequipa herrian hazi zen eta Limako San Agustin Unibertsitatea n zuzenbidea eta filosofiako doktoletzak lortu zituen.

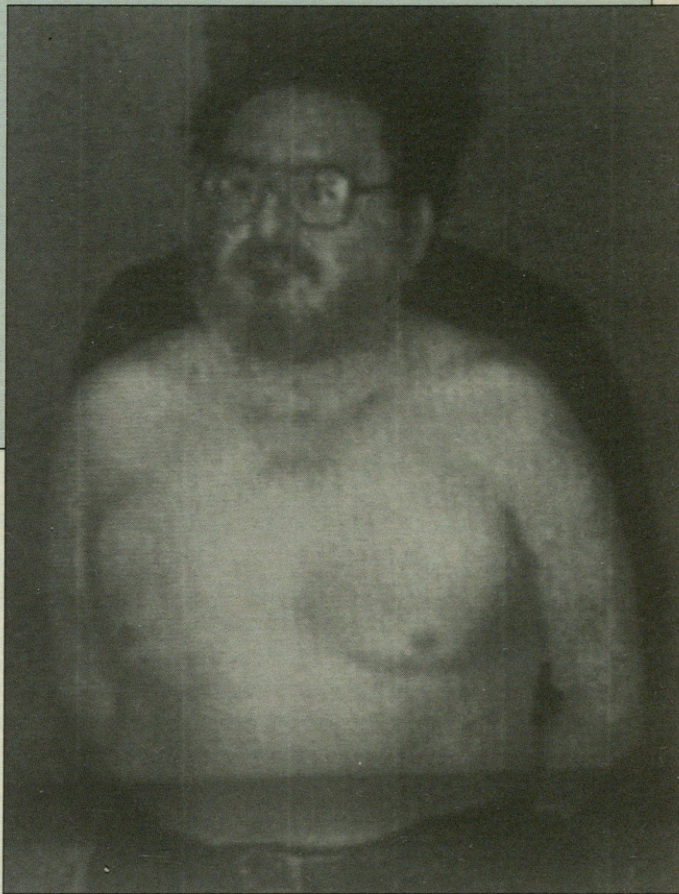
1962an jada Ayacucho eskualde txiroko PCPko arduraduna zen. Lehenxago bertako San Cristobal Unibertsitatean ekin zion lanari, irakasle gisa. Han ezagutu zuen neka-

zaritzak zer suposatzen zuen eta baita Mao Zedong-en pentsamendua. Hortik aurrerako garapen ideologikoak marxismo-leninismo-maoismora eramane zuen, euren artean 'Gonzalo pentsamendua' deitutakoa. Komunismoaren laugarren zutabetzat jotzen dute bere jarraitzaileek: Marx, Lenin, Mao eta 'Gonzalo pentsamendua'.

«Garai barietan —adierazi izan du ondorengo elkarriketetan— bizi ginen eraikitzen borroka armatua zuzendu eta birria mundu nekazaritiki inguratuko zukeen alderdia». Estrategia horri ekiten teko Maoz gain, Jose Carlos Mariategirengan (PC-

Pren fundatzailea 1928-an) oinarritu zen. Gaur egun arte iraun duen PCP (SL), oster, Mariategik sortu zuenaren atal bat besterik ez da. 60etako hamarkadan Kubako iraultzak eta Mosku eta Beijing-en (Pekin) arteko

borroka ideologikoek banaketa handiak ekarri zioten alderdiari eta 1975-erako jada, harengandik sortutako zazpi taldetik gora zeuden. Horietakoa zen PCP (Bandera Gorria), nondik PCP (Sendero Luminoso) sortuko zen.

Abimael Guzmán edo 'Gonzalo Lehendakaria'.

ala zeharka. Distritoen % 53 eta probintzien % 48 larrialdiko egoerapean daude, hau da, populazioaren % 57.

Baina zer eta nola egin nahi dute? *«Peruar iraultza demokratikoa eta nazionala izango da, antiimperialista eta antifeudala. Proletario eta nekazarien aliantza izango da bonen oinarria, baina langileria indartu arte bederen, nekazariak izango dira prozesuaren gidariak. Boterea eskuratu eta Demokrazia Berriaren Estatua eraikitze bitarteko iraultzaile eta bakarra, herri gerra da. Klase menderatzaileek ez diote samur egingo muzin botereari, are gutxiago Peruko, beren herriarekiko, indar okupatzailea biburtu den armadaren sostengua*

duen bitartean. Nekazari gunean hasten da gerra baina denboraz birietarantz abiatzen da. Herri gerra nekazarien gerra da edo ez da ezer».

Senderoren ustez, helburu horiek lortzeko dagoen estatua goitik behera suntsitu behar dute, errautsetatik *«gizarte libre eta gizaki berria»* eraiki ahal izateko. 1980an ekin zioten gerrari eta berau prestatzen ihar-dun zuten aurreko hamarkada bietan. Horrela laburbiltzen dute eurek: «1967tik 1969ra arte 'Gonzalo lehendakariak' biria nekazari guneetatik inguratzearen estratagiaepean eramane zuen alderdi gorria; 1969tik 1976ra alderdia, herri gerrarako alderdiaren eraikuntzaren estratagian gidatu zuen; eta

76tik 79ra, berreraikuntza amaitu eta gerrari ekin».

1980ko maiatzaren 17ean ekin zion gerrari Terry Belaunde lehendakari zegoela. Hamabi urte diktadura militarren menpe iragan ondoren, Peruk lehendakarrizarako hauteskundeak burutzen zituen egun hartan. Senderistek Chuschi herria hartu eta bertako hauteskunde kuxak erre zituzten. Inor gutxi esperatu zuen orduan, ekintza harekin mende honetan peruar

estatuari egin zaion xakerik gogorrenari hasiera ematen zitzaionik.

Estatua suntsitu bidean hamabi urte hauetan Senderok bi bide erabili izan ditu: nekazariak nola hala bereganatzea —berarekin ez dagoena bere aurka dago—, eta estatuen era guztietako azpiegiturak errautzea: ekonomia, azpiegitura sozio-politikoak... Bere estrategia indarrez inposatzea lortu izan du baina arazoak ere ugari izan ditu,

Senderorentzat, bere herri gerran ez dauden guztiak errebisionistak dira eta imperialismoaren zerbitzura daude ●

■ Gobernuak nekazari taldeak antolatu ditu Senderoren aurka.

bai nekazarien sektore handiekin eta baita ezkertiar mugimendu herritarrekin ere. Berarentzat bere herri gerra proiektuan ez dauden guztiak errebisionistak eta inperialismoaren zerbitzariak dira eta, beraz, etsaiak.

Ekonomiaren suntsitze bidean, nekazariak irauteko adina bakarrik produzitzea bultzatu izan dute, eta ezer gutxi gehiago zuten lekue-tan ez dute arazorik izan.

Baina nekazaritza eta ko-mertzioak indarra zeukaten lekuetan, nekazarien sek-tore handiek aurre egin die-te. Eta Senderoren aurkako talde armatuak sortu dituz-te, askotan armadak kon-trolatuta.

Bestetik, gobernu eta ar-madak 1982tik aurrera la-rrialdi egoera jarri zuten Senderok ziharduen une orotan. Horietan armadaren legea besterik ez dago, eta

data harez gero milaka de-sagertu eta hildako eragin ditu nekazarien artean. Gobernuaren estrategian nekazariak ere funtsezkoak ziren. *«Sendero nekazarien artean arraina uretan be-zala mugitzen bada, ura pozoinduko diogu»*. Arma-daren agindupean Sende-oren aurka borrokatzen ez dena haren kolaboratzailea da armadarentzat. Eta Perun horrek tortura, heriotza edo

desagerpena suposatzen du. Amnesty International erakundeak behin eta berri-ro salatu izan ditu Sendero zein armadaren sarraskiak.

Eremu ekonomikoa er-ezkatuko gauza izan da Senderorekiko. Aurretik ere nahiko garbi zegoen, baina Kuba eta SESBeko enbaxa-den aurkako atentatu-ondoren nahiko nabarmen geratu zen bide hartatik ez zetorkiola dirurik. Alabaina, Senderok dirua eta mate-rialia baduela erakutsi izan du. *Coca* lantzen duten ne-kazarietatik eta batez ere narkotrafikatzaileei karga-mentu bakoitzeko jarritako zergak izan dira erakun-dearen sostengatzaile na-gusiak. Nekazariak narko-trafikatzaileen gehiegie-rietatik defendatu izan ditu eta narkotrafikatzaileei nahiz eta ordaindu, ond-etorri zaie Sendero, horrela estatuaren kontrola ekidin ahal izan dute eta.

1991ko maiatzean PC-Pren batzorde zentralak al-derdiak «oreka estrategikoa» lortuta zuela aldarrikatu zuen. Eurentzat gerra ha-siera bezain aldarrikapen garrantzitsua izan zen ia. Abimaelen esanetan, *«gure-tzat nekazari gunea da garrantzitsua baina bi-riak lagungarri dira, ezin ditugu errebisionismoa eta oportunismoaren esku utzi»*. 1988tik aurrera gero eta indar handiagoz ekin zioten hirietan, eta azken bi urteetan Lima egoera larrian jarri dute milaka atentatu burutuz. EEBBen esanetan Senderok 25.000 kide in-guru ditu, horietatik 4.000 ala 5.000 finkoak, baina 60.000 pertsona ere mobili-za ditzake. Horra hor, pe-ruar estatuaren xakerik ga-rrantzitsua.

Tupac Amaruren itzala

TUPAC AMARU Mugimendu Iraultzaile da Peruko bigarren talde armatu indartsuena. **Guevarista** joerakoa bere bu-rua marxista-leninistatzat jotzen du. Au-rretik esistitzen bazen ere, 1984ean bu-rutu zuen bere lehen ekintza armatua, Limako auzagune batean polizia talde bat erasotuz. Hirietan, eta Liman batipat, bil-tzen ditu bere indar nagusiak baina azken urteetan hiritik kanpo aritzeko joera eta gaitasuna erakutsi du. 23 eskualdeetatik 14 batean dihardu eta ekintzak era guz-tietakoak dira: sabotaiak, herri txikien okupazioak, polizia eta armadaren aur-kako erasoak... Bere pentsakera Sende-rorena baina ohizkoagoa da eta ezkerre-

ko alderdi eta mugimenduekin aliantzak bilatzen ditu. Halaber, ez du herri mugi-menduen bizitza kontrolatu eta baldin-tzatzen Senderok bezala.

Nekazarien artean ohizko 'gerrila ona'ren ospea izan ohi du, baina haue-tako askok Senderok erakutsitako eragin-kortasunean gehiago sinesten du. Sende-rok errebisionista eta oportunistatzat jo-tzen du eta biek presentzia duten lurral-deetan borroka gogorrak eduki dituzte. Zenbait su eten mantendu izan ditu go-bernu batzuekin eta orain zabaldu denez, Cistero García zuzenduta, sektore batek armak uztea proposatu eta gobernuari negoziaketak eskatu dizkio.

Xabier Letona

ORAIN EUSKARAZ BIZI!

Euskara ondasun dela
badakigu euskaldunok,
euskara ondasun dela.
Edonor delarik ere
gonbidatuko bagenu
euskararen ikastera,
euskaldunok badakigu
gonbite onuratsua
egingo geniokeela.
Baina oraindik ez dugu
—hain gara jende pardela-
lagun erdaldunetarik
inor ere gonbidatu
erdaldunen euskalduntze-
kanpainan parte hartzera
(eta berton da aurtengo
kurtsoaren hasiera).
Goazen laneko eta
koadrilako lagun majo
guztiak gonbidatzera;
goazen, eta anima
ditzagun ikas dezaten
adore handiz euskara.
Badakigu euskaldunok
gonbita bikaina dela
horretan seguru gara.

BITORIANO GANDIAGA

92ko Iraila

**EUSKALDUN BAT + ERDALDUN BAT =
BI EUSKALDUN**

HISTORIA ETA GERO

■ BRITAINIARREN SEXU OHITURA BITXIAK

AZKEN hilabeteetan diruarenaz gain, britainiarrek euren kargu politiko ugariaren eskandaluak ere bizi izan dituzte. Haietako bat David Mellor ministroarena izan zen. Antonia de Sancha aktore espainiarrarekin izan zituen harremanen aferagatik bere dimisioa aurkeztu zuen baina John Majorrek ez zion onartu. Antonia de Sanchak adierazi duenez, *«guztia muntaia izan zen, romantze bat bizi izan genuen eta kitto, umoretsua eta atsegina zen, nabiz eta jokaera sexual bitxi samarra zuen, baina baien artean hori ez da horren harrigarria. Carlos printzeak ere, esaterako, barreman sado-masokistak ditu gustoko»*

■ JEHOVAREN LEKUKOEN ARAZOAK MEXIKON

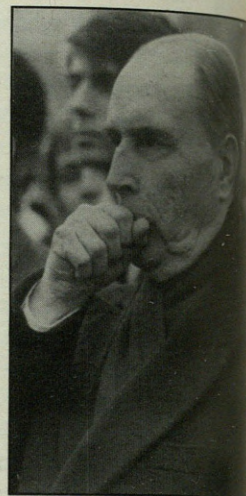
ORAINDIK ere eskoletan himnoak eta horrelakoak kantatzeko ohitura oso hedatua dago munduan. Iragan astean, horietako ekitaldi batean Mexikoko Colima estatuko eskola batean

23 umek Mexikoko himnoa kantatu eta bandera agurtzera ukatu ziren, eta ondorioz zuzendariak kaleratu egin zituen. Jehovaharen Lekukoen jarraitzaileak dira haurrak, eta euren gurasoek diotenez, euren sinesmenen arabera jainkoa bakarrik adora dezakete.

■ WASHINGTON-EKO ALKATE OHIA BERRIRO UDALETXEAN

MARION BARRY Washingtonek, EEBBetako hiriburuak, izan zuen lehen alkate beltza izan zen. Komunikabideek biziki baliatu zuten bere kasua. *Coca* hartzen eta kantitate txiki batekin —kontsumo pertsonalera— harrapatu zuten eta espetxera sartu. Orain atera eta lau hilabetetara, Washingtoneko 8. distrituan, hiriburu txiroa eta populazio gehientzuen beltza den auzoan, Alderdi Demokratikoaren primarietan lehen postua atera du diferentzia handiz eta jandak hiriburu udaletxean zinegotzi postua segurtatuta dauka. Bizitzaren bira miraritsuak.

E L E M E L E

«Daukadan minbizia nere buruarekin burutu behar guda da».

François Mitterrand, Frantziako lehendakaria.

«Sozialismoak asko erakutsi ziezaiokeen liberalismoari baina eraginkortasunari dagokionez, sozialistek liberalismoaren metodoak erabili beharko lituzkete».

Mikhail Gorbatsxov, SESB-ohiko azken lehendakaria.

«Txileko armada lo dagoen leboia da».

Augusto Pinochet, Txileko armadako goreneko buruzagia.

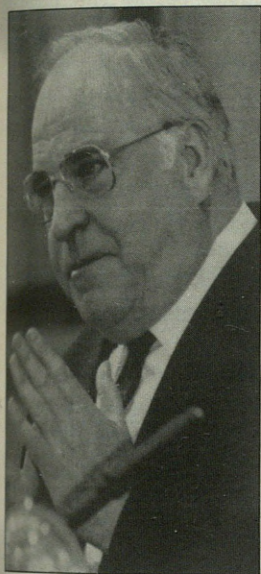
O I H A R T Z U N A K

«Kasko urdinak
desorientatuta eta politikoki
desinformatuta daude eta ez
dira gai euren kabuz
pentsatzeko».

**Eyup Ganic, Bosniako
lehendakariordea.**

«Lehendakariaren nabia
baldin bada ere, Peruko
legeen arabera ezin da
Abimael exekutatu».

**Fernando Vega, Peruko
Justizia Ministroa.**

«Bakea lurraldeen truke
formulaz konbentzitu dugu
Israel».

«Ez dugu Europa
alemaniarra nabi, Alemania
europarra baizik».

**Helmut Kohl, Alemaniako
Kantzilerra.**

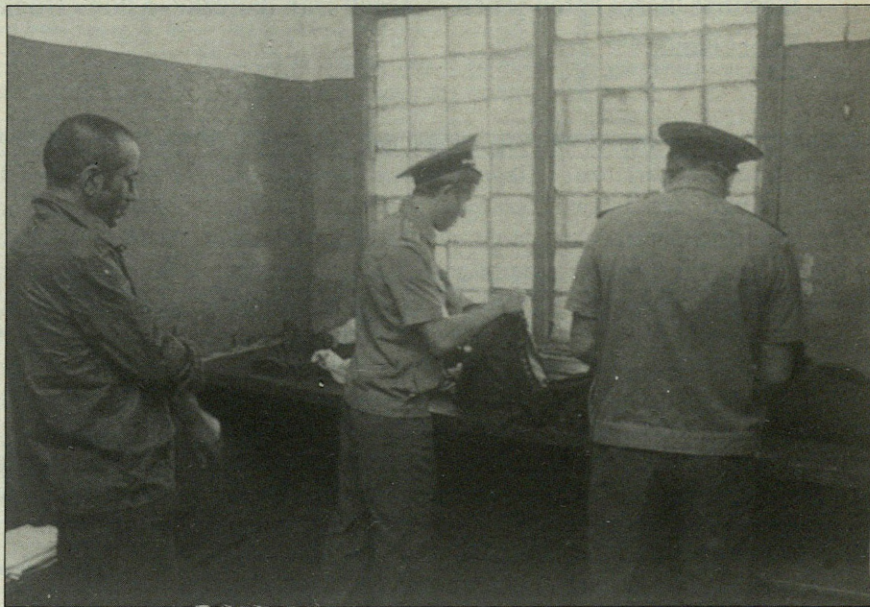
**Muafaf Alaf, siriar
ordezkaritzaren buruzagia
Washingtonen.**

«Milan Panic Serbia NBetik
kampanio utzi nabi dutenen alde
dago».

**Borisav Jovis, Serbiako
Alderdi Sozialistako
lehendakaria.**

AFRIKAKO KONGRESU NAZIONALEKO EZTABAIDA

AZKEN urteetan eztabaida prozesua bizi da Afrikako Kongresu Nazionalaren (ANC) baitan. Eztabaida *apartheideko* erregimenarekin amaitzeko estrategia-
ren inguruan oinarritu da. 1991ko uztaileko kongresuak, orohar, «*antolakun-
tza eta akzio gehiago*» izateko jokaera iragarri zuen, baina ez zen bete. Go-
bernuarekin negoziatzearen aldeko sektorea inposatu zen eguneroko ihar-
dueran. Alabaina, —gobernuak oinarritzkoenean ez zuela etsiko ikustean—
ANCK berriro erabaki zuen masen mobilizazioa bultzatzearen estrategia, eta
horretan aritu da azken hilabeteetan.

ERRUSIAK BERE INDARRAK ERRETIRATUKO DITU KUBATIK

GERRA hotzaren une beroetakoena izan zen 1962 urtea, misilen krisia izen-
datutako gertakizunekin, mundua izerdi patsetan egon zen zenbait egunetan.
Harez gero, SESBek soldaduak izan ditu irlan. SESB desagertzean, oster, bere
oinordeko nagusiak, Errusiak, indarrak erretiratuko zuela iragarri zuen. Ku-
baren aldetik, aldiz, estatubatuarrek Guantánamotik alde egin arte errusiarrak
ere ezin izango zirela abiatu argudiatzen zen lehen une batean. Baina nego-
ziazio saio luze eta gogorren ondoren, Kubak azkenean errusiarren erretiratzea
baimendu du. Jadantik 1.500 soldadu bakarrik geratzen dira, erdia abendurako
aterako da eta gainerakoa 1993ko uztaila baino lehenago.

Ikastolen ordezkariak eta EAJkoak aurki biltzekoak direla:

FESTA, NEGOZIAKETEI SO

Ailegatu da, urtero bezala, Gipuzkoako ikastolen festa; eta urriaren lauean, 80.000 lagun inguruko uholdea espero da Oiartzunen. Aurtengoan, dena den, edizio berezi samar baten aurrean gaude. Izan ere, Eusko Jaurlaritzako hiru alderdiek pakto eskolarra izenekoaren oinarriak hitzartu dituztela, ikasturte 'bero' baten lehen metroak izan daitezke «Kilometroak 92» honetakoak.

IAZKO azaroan hasi ziren Oiartzunen, urriaren lauean izango den festa egun handia prestatzen. Helmugarako azken aldapa falta dela, koordinatzaile lanetan ari den Lupe Mendigutxiak balorazio ona egin digu: «Herriko jendea asko laguntzen ari da. Baina inor aipatzekotan, ezinduak aipatuko nituzke. Gureak-ekoek asko lagundu digute, Aspace-koek ere bai... Urriaren lauean bertan, horietako asko, lanean arituko dira». Kilometroak 92, denontzat berdina izatea nahi du Lupek, «gaur bertan ONCEkoekin hitz egin du-

gu, itsuek ere bere lekua izan dezaten. Beraientzat ere egun polita izan dadin nahi genuke». Egun horretan, gainera, makina bat ekintza eta kontu izango dira, baina Lupek Oiartzungo guraso taldeek antolatutakoak aipatu dizkigu: «Erakusketa asko antolatu dituzte egun horretarako, Oiartzungo etxeen egituraren argazki erakusketa, mitologia erakusketa, euren habitat naturalean bezala jarririk egongo diren bon-saiena...».

Baina festa giroan, erreibindikaziorako tarterik ere izango da. Izan ere, ikasto-

len munduak, erronka garrantzitsu bat dauka gaur egun, are gehiago Eusko Jaurlaritzak Eskola Publikoaren Legerako oinarriak aurkeztu berri dituela. Josune Saizarrek, Oiartzungo Ikastolako zuzendariak, horixe esan digu: «Gure nortasuna agertzeko aukera izango da, gure euskal eskola ereduaren nortasuna agertzeko. Kontuan bar

gaitzaten nahi dugu, indar sozial bezala gure historia guztia ezin delako bapatean desagertu. Ikastolentzat eta euskararentzat egun handia izango da. Ikastolena da, gainera, Gipuzkoan ume gehien dituen hezkuntz eredua: «Urte urte gure irabazia hortik ateratzen ari da. Urtero minimoki mantendu eta askotan aurrera goazela erakusten bait dute matrikulazio datuek. Errealitate sozialak bere onarpena eman digu, eta hor ikusten da gure proiektua aurrea doala».

Aurten gainera, Oiartzungo Haurtzaro Ikastolak bere 25. urteurrena bete du, dituzten oztopoak gaindi-

■ «1992-93 ikasturtea gogorra izango da ikastolentzat, negoziaketak esfortzu handia eskatzen bait du beti» ●

IÑAKI ETXEARRETA

Kazkazuri Kalea Tel. 49 32 26 OIARTZUN

tzeko indarra eman diena: «Une bonetan Administra-
zioak ez digu hitzarmen
ekonomikorik ematen BB-
Brako, eta aurten atzera eta
aurrerera ibiliko gara. BBBn
egin behar dugun bandi-
tzea dela eta, azpiegitura
obrak egin behar bait di-
tugu, eta anplazio inber-
tsioa. Oiartzunen ez dago
beste BBB eskaintzarik, eta
oiartzuarrok badugu esku-
bide hori. Kontzertazioa
lortzea da gure helburua».
Bien bitartean, aurtengo
edizioan ateratako diruaren
zati bat, Haurtzaro ikastolak
dituen beharrak asetzer-
a zuzenduko da.

Ikastolen Elkarteko zu-
zendaria den Iñaki Etxeza-
rretak ere, lortu beharreko
helburuez hitz egin digu:
«Aurten helburu konkretua,
Oiartzungo ikastolari la-
guntzea litzateke. Bestalde,
iaz Bergaran hasitakoari
eutsi nahi diogu: irakas-

kuntza ertaina ez duten
ikastolek ere hori eduki de-
zaten lortzea. Ondorengo
urteetan ere hori izango da
helburua. Gure irakakas-
kuntza eskaintza zabal-

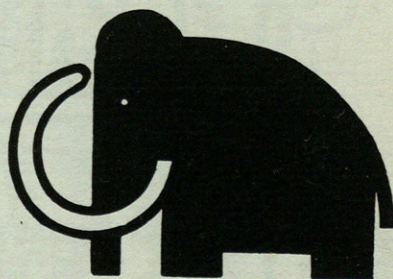
tzea, OHO etapaz gain BBB
eskaintza ere zabalduz».
Baina helburu hori betetzea
ez da lantegi erraza izango:
«Une bonetan, EAJ, PSE eta
EEK eginiko akordio politi-

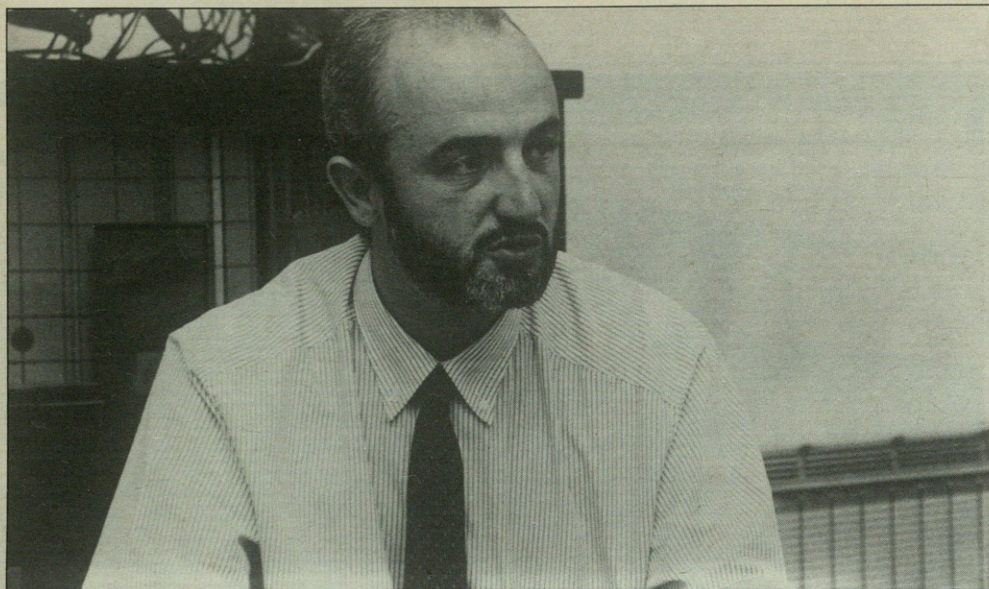
80.000 pertsona espero
dira Oiartzunen
Kilometroak 92n.
Ikastolentzat egun
garrantzitsua izango da.

egun arrakastatsuagoa diogu

KILOMETROAK 92 ri

mamut

Iñaki Etxezarretaren ustez, «iaz Bergaran hasitakoari eutsi behar zaio, irakaskuntza ertaina ez duten ikastolek ere hori lor dezaten».

koaren barruan, zerbait baldin badago garrantzitsua, hori zera da, eskola bakoitza —gure kasuan ikastolak—, noraino egongo den mugatua bere irakaskuntza proiektua eskaintzeko. Alde borretatik,

Planifikazio edo Eskola Mapa deitzen zaion atal borretan, Hezkuntza Sailaren jarrera ikastolen bazkude hori moztea izan da. Eta Gipuzkoan akaso, gehiago, ikastolak direlako lehen irakaskuntza sarea.

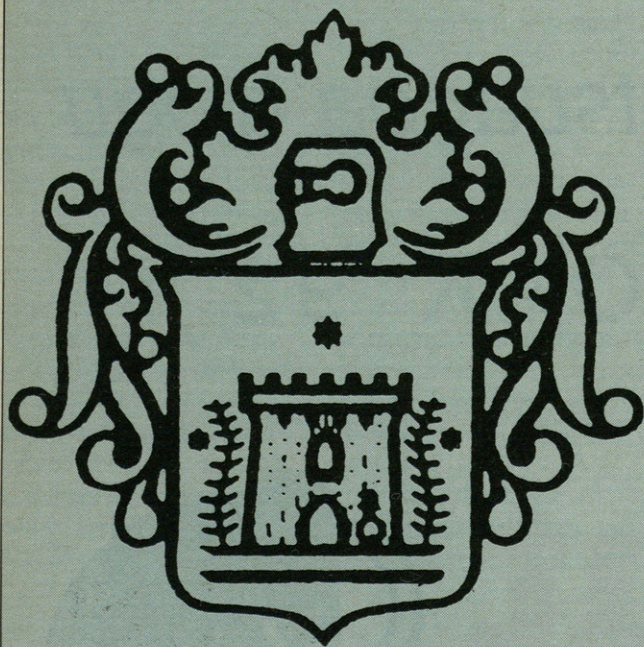
Bai matrikulazio kopuru eta baita presentzian ere nolabait». Aurtengo edizioaren testuingurua, beraz, historikotzat jo du Iñaki Etxezarretak.

Aurki, dena den, konponbidean lagun dezaketen

elkarrizketak izango dira. Iñaki Etxezarretak dioskunez, «Lehendakariaren bidez negoziaketa prozesua ireki nahi dugu EAJrekin. Behar bada, urriaren laurako, negoziaketak nabiko aurreraturik egongo dira. Gauzak aurrera joango balira, 1992-93 ikasturtea gogorra izango litzateke guretzat. Negoziaketak esfortzu handia eskatzen duelako, eta ekartzen dituen ondorioak ikusi beharko liratekeelako». Negoziazioaren bidea itxirik balego, jarraitu du Iñakik, «beste bideren bat bilatu beharko genuke: mobilizazioak. Orain da hitz egiteko garaia, ikasturtea basi berria dela».

Kontuak kontu, Kilometroak 92, ikasturte 'bero' baten lehen metroak izan daiteke.

Alberto Irazu

**Gogor
gogoz
euskararen
alde**

OIARTZUNGO UDALA

kilometroak

Urriak 4
OIARTZUN

Norvegiatik Calahorrara doan gasbidea eraikitzen ari dira

ZUBEROA ZULATUKO DUTEN ALDENIK ALDE

Zuberotik pasatzean, gasbideak 60 kilometrotako luzera izango du.

Estatu espainiarra dituen gas behar berriak direla eta Zuberoa zeharkatuko duen gasbidea eraikitzen hasi dira dagoeneko. Orain dela bi urte zabaldu zen berri prentsaren bitartez, lehen erreakzioak sortuz. Gas-Pars elkartearen sortzea ere une berean gertatu zen.

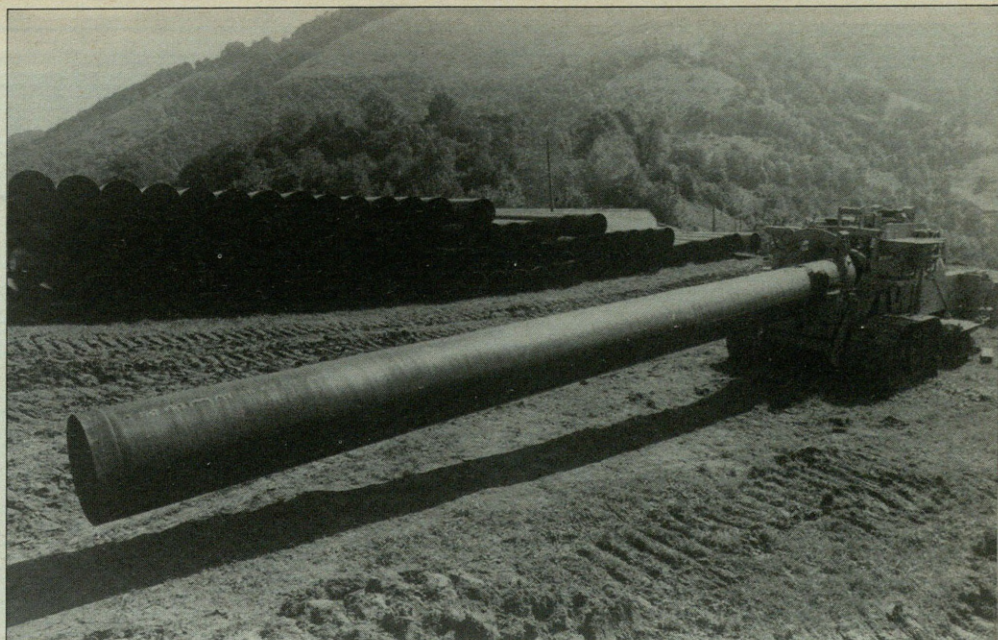
URTE batzuk ziren Euskal Herriko zati handi bat zeharkatuko lukeen gasbidea aipatzen zela. Hasieran batean Aspe ibarretik Aragoira pasatzekoa zen, baina denborarekin, Euskal Herria hurbildu da. Gaur egun aipatzen den proiektua,

Biamoko Lacketik abiatuta, Nafarroa zeharkatuz ere, Calahorran bukatuko da. 65 zm. tako diametroa duen gasbideak 60 kilometrotan zeharkatuko du Zuberoako lur azpia. Momentuz Estatu espainiarrak Norvegiako gasa erosiko du, eta garraio tresnarik ez dagoenez, 1993rako pentsatzen dute martxan jartzea.

Hasierako sentimendu nagusia, zuberotarren artean, haridura izan zen. Prentsan irakurri zuten gasbide bat eraikiko zela, eta hautetsiek ere komunikabide beretik jakin zutela iragarri zuten. Geroztik xehetasunak azaldu dira, eta Gas-Pars elkarteko kideentzat gauzak ez dira, nahiz eta horrela agertu, hain supituki gertatu. Martin Etxekopar-ekin egon gara, eta Gas-Parseko lehendakaria den honek ziurtatu digunez:

*«Hautetsiek diote prentsa-
ren bidez jakin dutela, bai-
na guk pentsatzen dugu
zenbait ingurutan jakina-
ren gainean zeudela. Ba-
dugu gure paperetan In-
txauspe diputatuaren gu-
tun bat non erraten duen
gasbidea Euskal Herritik
pasatzeko ahala badagoe-
la». Larrañeko auzapeza den
Marzel Akozeberrik dioe-
nez, berak behintzat horrela
jakin zuen. Gasbidea bere
herritik pasatzen da.*

Gaur egun Gas-Pars el-
kartek gasbideak ukitzen
dituen 130 laborarietatik
105 biltzen ditu. Laborarien
egoera orokorra ezaguna
da; mendiko laborantza
momentu latza bizitzen ari
dela eta, gasbidearen inpo-
satze hau probokaziotzat
bizi izan da. «Bestalde
—erran digu Etxekopa-
rrek—, azpimarratzen du-
guna da seguritatearen al-
detik arazo animaliak
daudela. Alde horretatik,

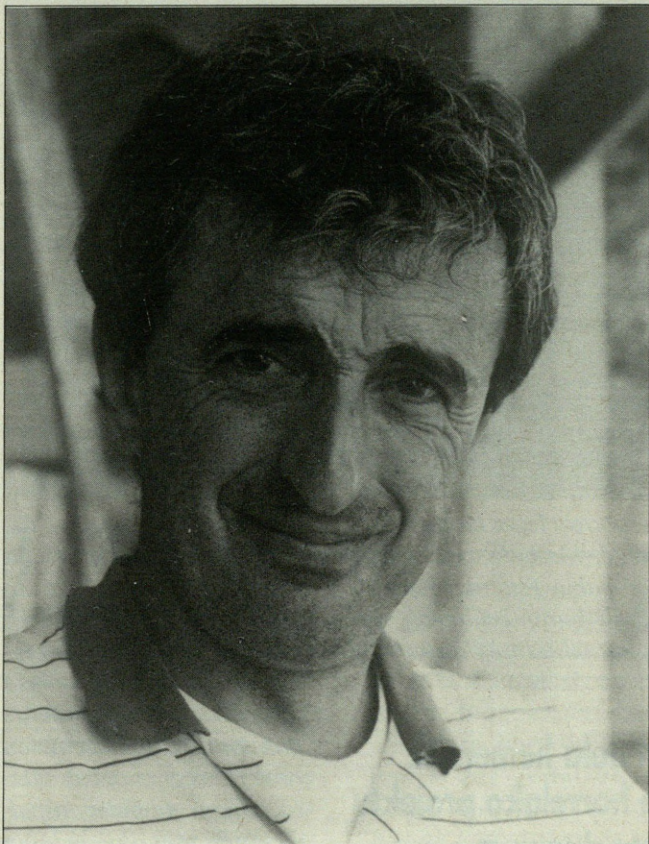
Joan den uztaillean, Gas-Pars elkarteko partaideak goizero joaten ziren makinaren aitzinean jarriz obrak oztopatzera.

*gogoratu behar da eremu
sismiko nabarmen batetik
pasatuko dela. Lur erorketa
batengatik edota lur pus-
katze bertikal batengatik,
gasbidea hauts daiteke,*

ondorio latzak sortuz».

1990ko urriaren 11n,
gasbidea zela eta, zerbait
egin nahi zutenen artean
lehen biltzarra iragan zen:
«80 bat lagun ginen hor

*bilduak. Gehienbat beren
eremuetan gasbidea izanzen
zutenak bildu ginen. La-
borari asko, bistan dena,
eta horretan erabaki ge-
nuen elkartea sortzea. Ez
zuen inork lehenbikaritzatza
barku nahi. Neri eskatu zi-
daten eta onartu egin
nuen», adierazi digu Marti-
nek. Biltzar horretan ezta-
baida izan zen, eta hiru ba-*

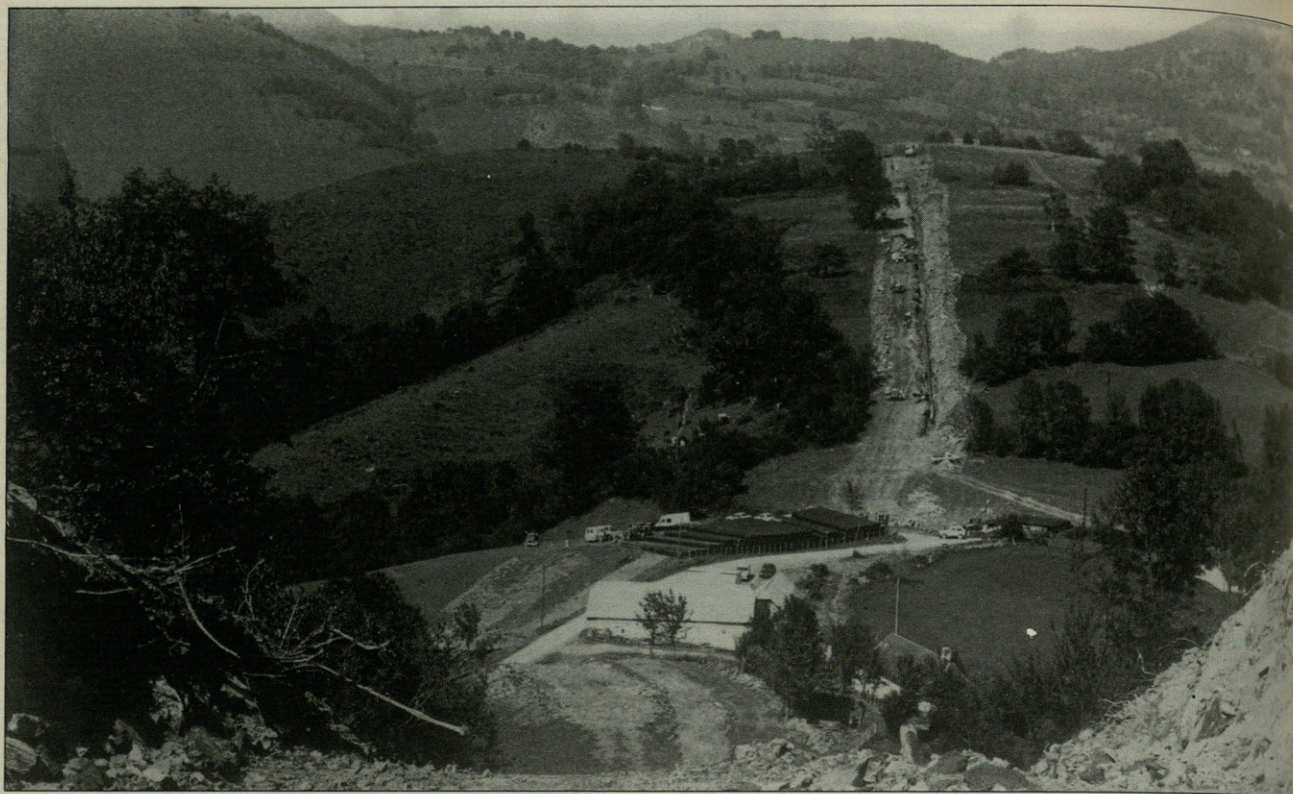

Martin Etxekopar dugu Gas-Pars elkarteko lehendakaria.

**Gas-Pars
taldearen uztailoko
mobilizazioak
hamar atxiloketekin
amaitu dira ●**

karrik azaldu ziren gasbi-
dearen trazatuaren birne-
goziaketaren alde. Gaine-
rako guztiak erabat kontra
ziren. «Ez genuen ulertzen
nola bemendik kanpo era-
baki abal zen horrelako
proiektu bat. Hori hasiera-
tik salatu dugu».

Joan den otsailan Gas-
Pars elkartea auzitara joan
da gasbidearen behar pu-
blikoa ukatuz, baina epai-

Laborariak dira
gasbidearen
proiektuaren
aurka gogorren
ekin diotenak.
Beren lurra
zeharkatzen dituen
hoditeria oso
hauskorra dela eta,
kezkatu daude.

tegiak ez du oraindik bere iritzia eman eta obrek jarraitzen dute. Beste posibilitaterik ez zutela eta, joan den uztailan lanak trabatzen saiatu dira, goizero makinaren aitzinean jarritz. Borroka hori atxiloteta batzuekin bukatu da. Hamar

inkulpazio izan dira eta 1.000 libera (20.000 pezeta inguru) ordaintzera zigortu dituzte. «Behar publikoaren erabakia legez kanpo hartu dute. Gasbide bat egiteko erabakia Estatuako Kontseiluak hartu behar du, eta gure kasuan ez da horrela

gertatu. Baina epaitegiak erabakirik hartzen ez duen bitartean ez dugu armarik».

Larrañeko auzapezaren zatitza ardua oso gogorra da. Bere herritik pasatuko da gasbidea: «Oso zaila da guretzat Estatuaren aurka jokatzeko. Gainera, proiektuak sortu duen oposaketa mugatua izan da, beraz guk lortzen abal genituen ondorio ekonomikoak bilatu ditugu. Adibidez, asfalddanik zintzilik genuen argindar zentral baten proiektua jada bere onespe-

na lortzen ari da Parisen, eta Industriako ministroaren oniritzia dugu».

Hala ere, erran behar da auzapez hau ez dela guztiz pozik gelditu, bere esanetan bere herria banatua gelditu bait da. «Larrañeko etorkizuna begiratu behar dugu. Segurtasun aldetik insistentzia egin dugu hiru hilabetez, lanak geldituz. Lortzen abal genuen aterabide biberena lortu dugula uste dut».

Biztanle kopuru txikiarekin duen herrialdeak bi urte latzak bizi izan ditu, eta gasbidearen lanak aitzina doaz. Kristine Meynart, Gas-Pariseko kidearentzat: «Ikusi dugu zer nolako hautetsiak ditugun, zeri ematen dioten lehenetsia; baina guretzat esperientzia baikorra da gure elkartearen ibilbide oso demokratikoa izan baita. Orain gauzak ez dira berdin izan. Ikusi egin behar. Obrak, bitartean, aurrera doaz».

■ «Ez genuen ulertzen nola hemendik kanpo erabaki ahal zen horrelako proiektu bat; hori hasieratik salatu dugu» ●

MARTIN ETXEKOPAR

Ixabel Etxeberria

Ezkerraldeko enpresa garrantzitsuenek krisi agiria aurkeztuko dute

EZKERRALDEA: EUSKAL EKONOMIAREN ZULO BELTZA

izkaiko Labe

Garaien itzalpean

sortutako

herrialde

industriala hilerri

baten itxura

hartzen ari da.

Agure zaharrak,

kea eta kutsadura

Areetatik

Portugaletera

basoerdiak

hartzera abiatzen

diren gazteekin

nahastuta.

Bizkaiko zubia

Ibaizabalen alaba

biren

garapenaren

ikusle isila dugu.

Ezkerreko

alabaren bideak ez

dira ulerterrazak.

Beltza da

Ezkerraldeko

kolorea.

Arinegi hazitako herrien itxura dute Ezkerraldeko udalerriek.

JOSE MARI AK, autobus gidariak esan zidan, «ez dakit zer gertatuko den baina gazteentzat ez da batere alaia bemen gelditzea, nik behintzat, jubila-zioa eskatu eta banoa. Euskal Herria asko maite dut, asko eman dit baina bada garaia etxera itzultzeko». Ez

da Jose Mariarena bakarrik jarrera, Ezkerraldean bizi diren etorkin gehienek iritzia da. «Burgosen dut etxea, jaioterrira bueltako naiz». Baina, zer gertatzen da hauen seme-alabekin? «Gehienak Euskal Herrian gelditzen gara, nabiz eta egoera larria izan, indarra

daukagu eta zerbait egingo dugu» komentatu dit Mariak, Barakaldoko ama gazteak, kaleetan paseatzen.

Erriberako mamuak

Euskal ekonomiaren zulo-rik beltzenetarikoa da Ibai-

Biztanlegoaren egoiliarra jaioterriaren arabera (1986)

	Guztira	EAEkoak	Etorkin espainiarrak
Sestao	38.148	22.669 (% 59'4)	15.167 (% 39'8)
Santurtzi	52.502	31.536 (%60'1)	20.393 (% 38'8)
Portugalete	57.792	35.217 (% 60'9)	21.987 (% 38)
Barakaldo	114.094	66.711 (% 58'5)	46.885 (% 41'1)
Iturria: EUSTAT			

Langabetuen kopurua ezker aldean (1992ko uztaila)

	Langabetuen kopurua	Uztailan jasotako lan eskaerak
Barakaldo	25.303	1.953
Santurtzi (*)	15.615	1.254
Sestao eta Portugalete	20.746	1.700
(*) Santurtziko Enplegu Bulegoak Meatzaldeko langabetuak zenbatzen ditu		
Iturria: EUSTAT		

Ezkerraldea krisialdi honen biktima bihurtu da. Etorkin gehienek euren jaioterrira itzultzeko erabakia hartu dute.

zabalen ezker aldean. Ingu-
rugi kutsatua, arinegi hasi
diren herri deformatuak,
lantegien paisaia, garabiz
jositako erribera, laino grisa,
Labe Garaien itzal luzea...
Santurtzitik Bilboraino es-
parru industrial hedatzen
da.

Jakina da, dagoeneko,
euskal ekonomiak une la-
tzak bizi dituela baina se-

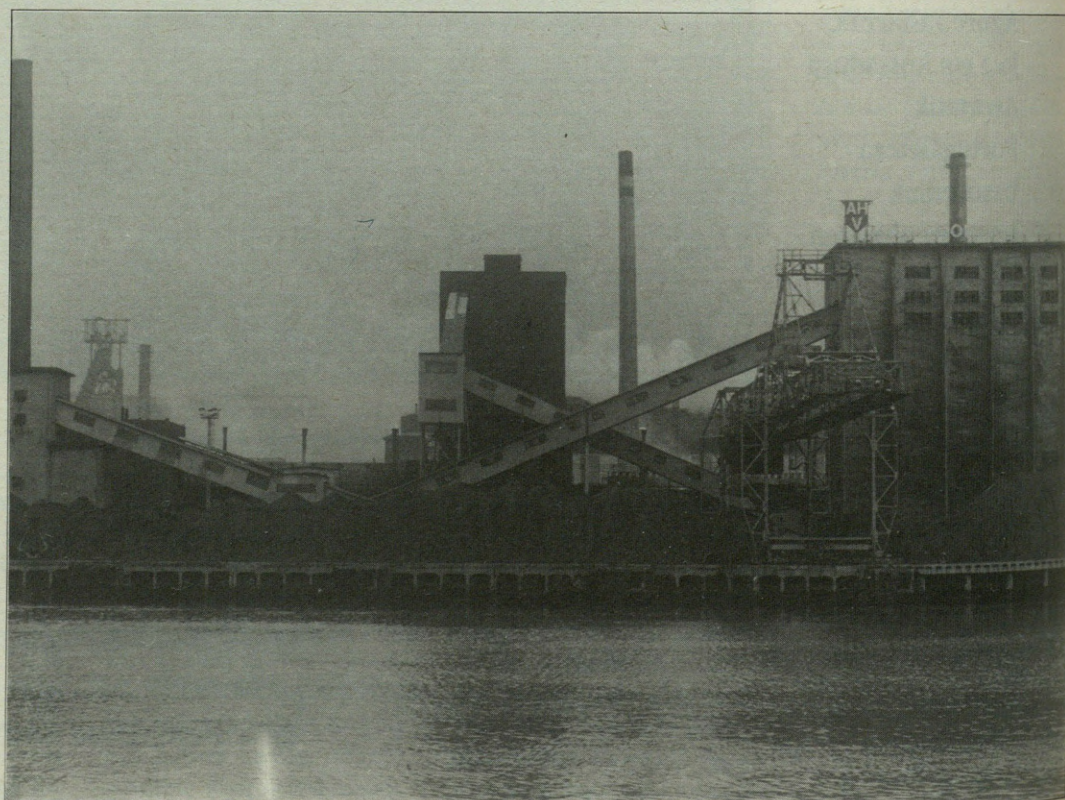
guruenik, Ezker aldean izan-
go da krisialdi industrial ho-
nen islarik 'garbiena'. Eta
krisialdi latzaren hasiera
besterik ez dela esaten dute.
Guztiak pentsarazten digu
udazken hau ez dela batere
erraza izango Portugaleten,
Santurtzin, Barakaldon edo
Sestaon bizi direnentzat,
irail amaieran zerrenda luze
bat osatuko duten lehe-

nengo krisi agiriak aurkez-
tuko bait dira:

Nervacerok, zonaldeko
enpresa garrantzitsuetariko
batek, hil honetan 80 langi-
leren lan erregulazioa aur-
keztuko du; untzigintzaren
sektoreak aurtengo uztail-
abuztutik aurrera ez du Eu-
ropako Komunitatetik eto-
rritako diru laguntzarik ja-
soko. Hau dela eta, La Na-

valek, Sestaoko untziolak,
400 langileren lan erregu-
lazioa aurkeztuko du —Me-
xikotik enkargatutako bi
untziak 10 urtetan ordain-
duko direla kontuan hartu-
ta—; Babcock Wilcox en-
presak ordaindutako baja
epealdia irailetik abendura
arte zabaldu du —ordain-
dutako baja hau onartzen
dutenek 10 milioi pezeta

Enpresa handiek
eragingo duten
langabetu
bakoitzeko,
enpresa txiki eta
ertain
laguntzaileek 4 edo
5 galduko dituzte.
Inork ez daki
zenbat langabetu
potentzial dauden
Ezker aldean.

(500.000 libera) jasoko dituzte—. Guzti honi gehitzen badiogu Bizkaiko Labe Garaiek aurkeztutako lan erregulazioa eta krisi agiria —4.000 langabetu zuzen eragingo ditu—, urrian Ministro Kontseiluak onartu beharko duena, Ezkerraldeko udazkena ez da batere alaia somatzen. Bestetik, kontuan hartu behar dugu lantegi handietan galtzen den lanpostu bakoitzeko enpresa txiki eta ertainetan 4 edo 5 galtzen direla —adibidez, Bizkaiko Labe Garaien lantegi barruan beste 300 enpresak kontrata lana egiten dute. Hauetaz aparte, BLGren hornitzaileak, hainbat enpresa txiki zein ertain, desagertzera behartuta daude—. Ezkerraldean industria handiaren enpresa laguntzaileen %80 aurkituko dugu.

Lanpostuen galera eten-gabe hau gelditzeko —Biztanlego Aktiboaren Inkestaren arabera 1992ko lehenengo hiru hilabeteetan EAEk 250 lanpostu galtzen zituen egunero, gehienak zonalde honetakoak—, Ez-

kerraldeak ez daki nora jo eta etorkin gehienek euren jaioterrira bueltatzeko erabakia hartzen dute. Azken bi urteetan Barakaldok —ezkerraldeko udal handiena— 5.000 lagun galdu ditu eta aurreko urteen batez besteko kopurua 1.500 biztanlerena izan zen, Udal Estatistika Sailaren arabera. Beraz, bi desertizazio mota gauzatzen ari dira Ibaizabalaren ezkerreko erriberan: industrialia eta soziala.

Desertizazio sozial honek ekarri duen ondorioetako bat etxebizitzaren prezioen jaitsiera da. Zenbait langile auzagunetan, adibidez, etxebizitzaren prezioa 900.000 eta 2 milioi pezeta (45.000 eta 100.000 libera inguru) artekoa da —somatzen ari da, hau dela eta, Bilbo hiri-buruko jende gaztearen ezker-ralderanzko

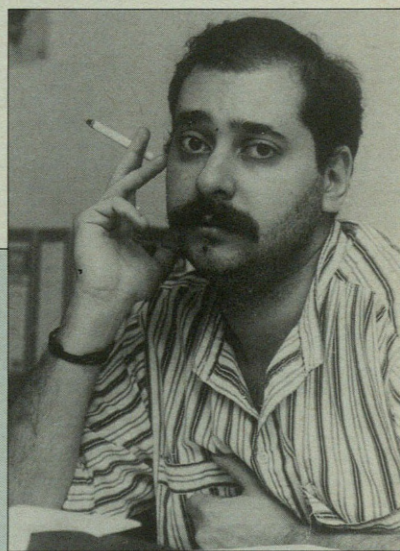
Aurretiazko jubilazioak eta ordaindutako bajak dira enpresak gehien erabiltzen ari diren lan erregulazio metodoa.

Iragarritako krisi baten ondorioak

GAUR egun Ezkerraldean dagoen eraipen industrial maila ezin daiteke aurreko inongo birmoldaketa prozesurekin alderatu. PSOEren politika industrialak EKren interesei makurtzen zaie, eta honen ondorioz, Ezkerraldea astiro baina geratu gabe, basamortua bihurtzen ari da. Politika industrial honi PSOEren politika ekonomiko murriztailea gehitu behar zaio. EKn sartzeak gastu publikoaren murrizketa dakar ardatz gisa, alegia, defizit publikoa gutxitu langileen eskuratze ahalmena galduz. Langile eta geruza xumeak dira, berriro ere, krisi ekonomikoa jasan behar dutenak, Euskal Herriko langileak ez izan arren krisiaren sortzaileak.

POLITIKA industrial eta ekonomiko honen ondorioz (lanpostu galeran oinarritua eta lan alternatibarik eskaintzen ez duena), Ezkerraldean gero eta ugariagoak dira txirotasun guneak. Familia gutxi dira Ezkerraldean langabezian seniderik ez dutena. Langabezia hazte honi prestazioen eten politika erantsiz, nabarmena da langileen babesgabetasun egoera.

Alternatibaren eraketan independentzia ekonomikoa oinarritzeko da, modu honetan posible izango bait zaigu gure baliabideak kudeatzea gizarte solidario eta justuago baten alde. Alternatibak, bestalde, aurka du PSOEek eta EAJk saldu nahi dituten

JULEN SANTOS

LABeko Ordezkarria Ezkerraldean

Europako egituraketa ekonomizistarekin. Euskal gizartean beharrezkoa da honi buruzko eztabaida sakona, eta azken batean, aukera eman behar zaio euskal langileriarri Maastrichteko Tratatuaren inguruan bere jarrera azal dezan.

Bi desertizazio mota
desberdin gauzatzen ari
dira Ezkerraldean:
industrialia eta soziala.

mugimendua—. «Gazteok, egia esan, nabiko zaila dugu» esan digu Jonek, Barakaldoko Lanbide Heziketako Instituto Politeknikoko ikaslea «baina Ezkerraldean, dagoen giroarekin, oso gogorra egiten zaigu etorkizunean pentsatzea». Euskal Autonomi Elkarteko langabezia tasa, INEMeko

datuen arabera, % 20koa bada ere —Estatu espainiarrekoa % 16koa—, Ezkerraldean % 22ra heltzen da.

Beste datu bat: aurreko birmoldaketan, lagabetuek euren diru laguntzarekin negozio txiki asko zabaldu zituzten. Eusko Jaurilaritzak egindako ikerketa baten arabera 1984-88 urteen ar-

INEMeko datuen arabera, EAEn langabezia tasa % 20koa da; ezkerraldean % 22ra heltzen da

tean —birmoldaketaren epealdia— EAEn 25.755 komertzio txiki zabaldu ziren. Hauen % 40, jada, itxita dago.

Politika ekonomiko eza eta kapitalaren inbertsio falta izan dira egoera honetara heltzeko arrazoiak. Kapitalak mamua dakusa. BBVn, adibidez, orain arte zituen BLGren akzioen % 10 saldu ditu edo Barakaldoko PEAPSA enpresan zituen akzioen % 20 —duela gutxi lan erregulazioa aurkeztu duelako—.

Krisi politikoa

Ezkerraldean dagoen langabezia kopurua zehatza izan arren —guztira 262.536 langabetu 1992ko uztailera datuen arabera—, badirudi inori ez zaiola interesatzen zonalde honetan zenbat langabetu potentzial dau den jakitea. «Egoera ez da hain larria, Euskadin badauzkagu beste sektore batzuk» edo «sakrifizio garaia dugu hau» dira aginte publikoetatik kaleratzen diren leloak.

Aurreko birmoldaketan, ezkerraldeko udalek —denak PSE-PSOeren esku—, alderdi politikoek eta zenbait sindikatuk, udalerrien lan suntsipena ikusita, mar txan jarri zituzten Lan Sustapenerako Mahaiak. Une horretan, lana sustatzeko

Gazteek ez daukate ilusiorik eta 60etako hamarkadan emandako mugimendu migratorioa aldrebestu egin da.

martxan jarritako bide instituzional bakarra izan zen. «Egin» egunkariak argitaratu duenez, mahai hauek eragin duten korrupzioa izugarria izan da. Egunkari honen arabera, udalek PSE-PSOE eta UGT inguruko zerbitzu enpresak kontratatzen dituzte, zerbitzu enpresa gehienak Lan Sustapenerako Mahailetatik sortuz.

Abako portua da ezkerretaldeko herriarrek ikusi duten hurrengo maniobra. Gaur egun, portu honetatik igarotzen diren merkantzia guztien % 80 Bizkaiko Labe Garaia eta ezkerretaldean kokatuta dauden industri astunei —krisialdia gogorki jasaten duen sektorea— zuzenduta daude. «Baina portuan ez dago lana denontzat. Zer gertatuko da Labe Garaia ixten dituztenean? Bada portua butsik geldituko dela» komentatu

dit Jose Mariak, autobus gidariak. Aurrikuspenen arabera, gaur egun Labe Garaia jasotzen dituen merkantzia solido hauek, merkantzia likido eta gaseosoengatik ordezkatu nahi dira, baina euskal talde ekologista desberdinak salatzen

artean ez dago ilusiorik, «etorkizuna? Nabiago dut ez pentsatzea» esan dit emakume batek. «Nere senarrari jubilazioa eman diote eta herrira bueltatzeko asmoa dugu baina semea hemen geldituko da... ez dakit zer egingo duen». Jon elektro-

trala, Labe Garaien kebi-deak langile auzoen teilatu gainetik—.

Aurpegi triste asko ikusten dira, eta agure asko, duela gutxi arte indartsuak ziren enpresek bultzatutako parkeetan. «Babcock & Wilsson enpresaren herria», Iberia edo San Vicente Labe Garaien itzalpean sortutako auzoak, etxe-erlauntzak,... «Oso gaizki dago dena, esan dit parke batean aurkitutako aitonak, *lehen desberdina* zen. Lana, dirua, jendea, giroa... Santurtziko portura joaten ginen mutil koadrilak, bertako neskak oso politak bait ziren. Orain ez dago ezer, ni bezalako agure zahar eta zatar asko besterik ez». Gaur, Bizkaiko Labe Garaiko langileek asanblada zuten.

■ 1992ko lehenengo hiru hilebeteetan EAEk 250 lanpostu galdu zituen egunero, gehienak Ezkerretaldean ●

ari dira merkantzia 'berri' hauen kontaminazio maila —Ezkerretaldean izan dugu Bizkaiko enpresa kontaminanteen kontzentrazio handiena—. Hauek eragin zuzena izango dute Ezkerretaldeko bizilagunen osasunean, non heriotz arrazoi hedatuena minbizia den.

Ezkerretaldeko jendearen

nika ikasten ari da, «baina institutoan ez digute teknologia berriez hitz egiten, eta horiek dira behar ditugunak. Hezkuntza ez dago prestatuta lanbide berriei aurre egiteko». Ilusio eta perspektiba falta hau ezkerretalde osoan nabaritzen da, baina batez ere Barakaldo eta Sestaon —paisaia indus-

Myriam Gartzia

«Artista bakarrik egon da beti, eta horrela jarraituko du»

Ziburun bildu gara nazioartean jadanik ospe handia duen pintore donostiar honekin. Gaur taldearen sortzaileetariko bat, urte askotan hamaikatxo erakusketa eta sari eskuratu ditu. Hala ere, ospeak ez dio sormenik lokartu, eta bere gela erakustean, burutzen ari den filmearen zati batzuk ikusi ditugu. Ia berrogei urtez lanean aritu arren, ez dio etenik eskaintzen bere arte ekoizpenari. Oraindik ez. Pintatzea arnasa hartzea bezain beharrezkoa zaio nonbait.

ARGIA. Zure hasierak gogora ditzagun. Donostian hasi zinen pintatzen, baina Parisera joan ondoren, zure ikuspegi guztiak aldatu ziren. Zer ekarpen egin zizun biriburu frantziarrak?

J.A. SISTIAGA. Dena eraldatu zidan. Hara joan arte San Telmoko Museoa eginiko kopia batzuk eta zenbait paisaia besterik ez nituen egin, eta han guztia aldatu zen. Donostian garai hartan baztertua zegoen dena han goraipatua zen. Arte garaikidea, hemen mespretxatua, han puntako adierazpidea zen.

Zenbait koadro egin nituen, baina arte munduan orokorki gertatzen ari ziren gauza guztiak ulertzearekin nahikoa lan banuen. 1954 zen, eta berrikuntzak pil-pilean zeuden. Oso bortitza izan zen neretzat, eta bor-

txaketa hori, hala ere, oso interesgarria iruditzen zitzaidan, gizondu egin bait ninduen. Hausdura bat izan zen, eta hori nere ustez beharrezkoa da.

A. Denborarekin teknika eta estiloa aldatu egin ziren. Arrazoi konkreturen bat?

■ «Instituzioen laguntza ez da dagoen bakarra; fundazioak eta partikularrak ere zerbaitetarako daude» ●

J.A.S. Normala da. Prozesu guztiak hasi eta amaitu egiten dira, eta kuestioa ez da lanak pilatzea, baizik eta une egokian lan egokiak egitea. Horregatik, 1963an, Baionan bizi nintzela, margotu nuen «Penetración» koadroak nere prozesu ho-

rietako baten amaiera suposatu zuen. Koadro hori amaitu nuenean etikoki beste ezer pintatzeko gai ez nintzela sentitu nuen.

Paperean sartu nintzen, eta koadroa amaituta zegoela konprenitu nuen. Horregatik da pintzelkada bakarrekoa, hurrengo zu-

loak betetzeko besterik ez litzatekeelako. Dramatikoa da, ez bait dakizu zer gertatuko den gero. Baina oso argi neukan ezinezkoa zitzaidala etikoki ezer gehiago pintatzea. Bolada batez behintzat. Ordurako lehen seme-alabak jaioak ziren,

eta beren heziketara zuzendu nituen nere indarrak.

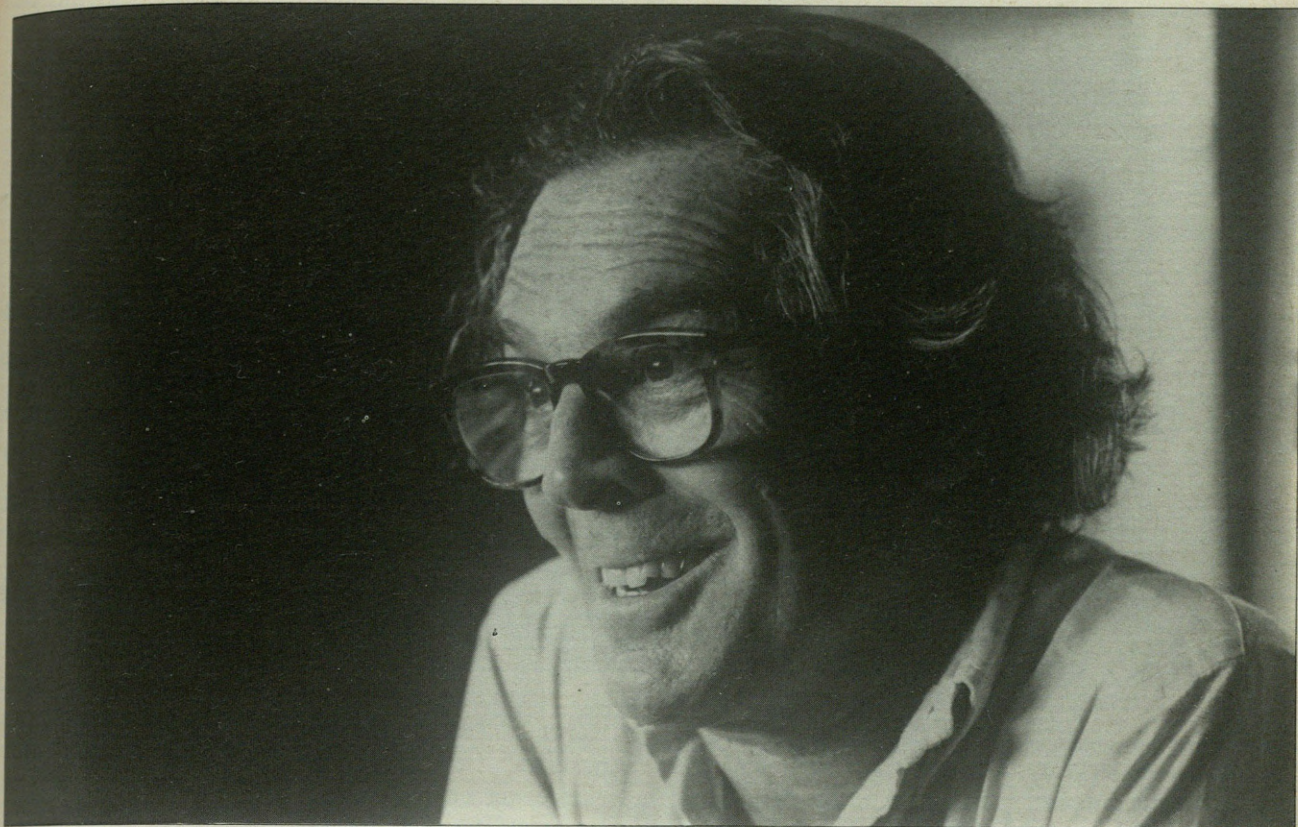
Bi urtez egon nintzen pintatu gabe. 1965ean hasi nintzen berriro, eta estiloa guztiz kontrakoa izan zen. Hiru urte beranduago lehen filmearekin hasi nintzen. Horrek nahiko denbora mantendu ninduen lanpeturik.

A. Tarte horretan sortu zen Gaur taldea. Zer aportazio egin zion talde horrek euskal arte munduari?

J.A.S. Emaidazu euskari bat eta mundua mugituko dut. Esaldi horrekin adieraz daiteke suposatu zuena. Euskal kulturaren euskari bilakatu zen. Urtebete besterik ez zuen iraun, baina partaideek lanean jarraitu zuten. Bakoitza bere aldetik. Une konkretu batean sortu zen zortzi indibidualtasunen elkarte izan zen.

A. Zeluloidea margotuz filme mutu ez figuratiboak egiten dituzu. Sistema hau erabiltzen duen zinemagile bakarra zara. Nola erantzuten dute ikusleek?

J.A.S. Osorik ikusten ditut, eta hori garrantzitsua da. Gogoratzen dut nere filma Madrilan estreinatu zenean muturrekoak eta guzti egon

zirela, baina jendeak ikusi egin zuen. Hori da aipagarriena.

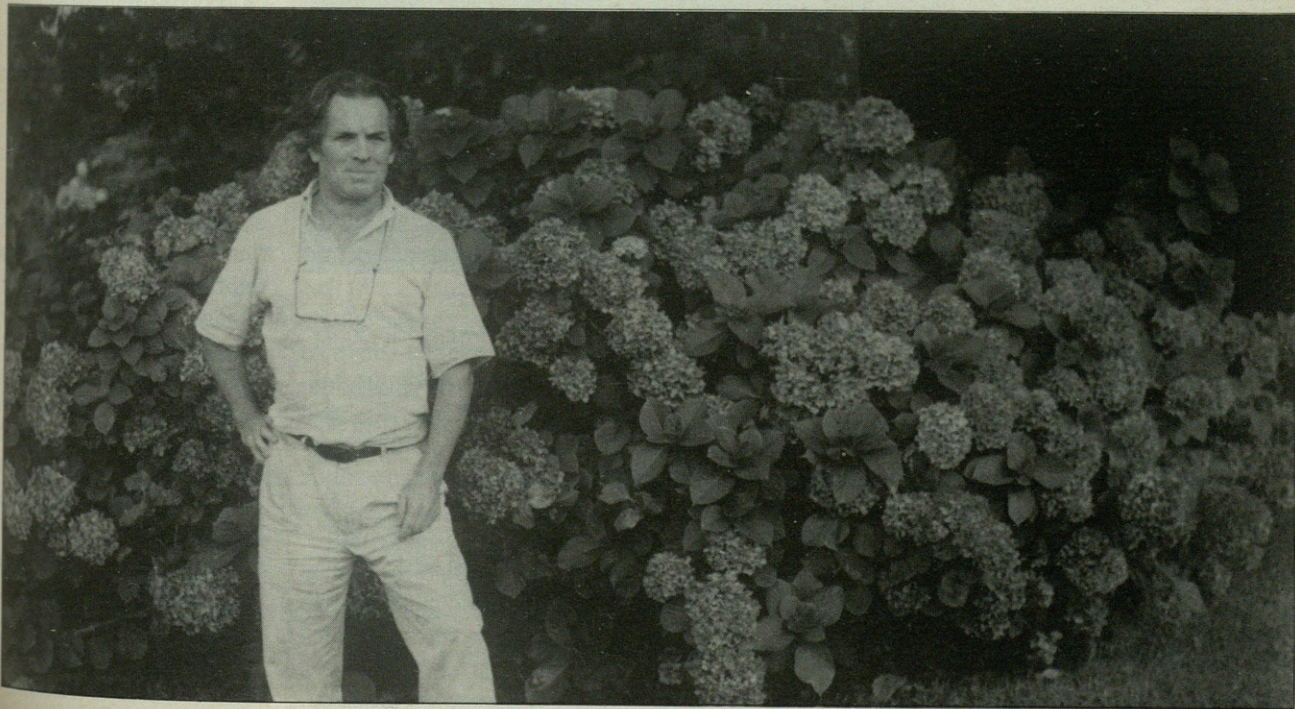
Nere lanak egiten ditudanean ez dut ikuslea kontuan izaten. Ikusle bakoitza mundu bat da, eta ezin zara bakoitza asetu nahian ibili.

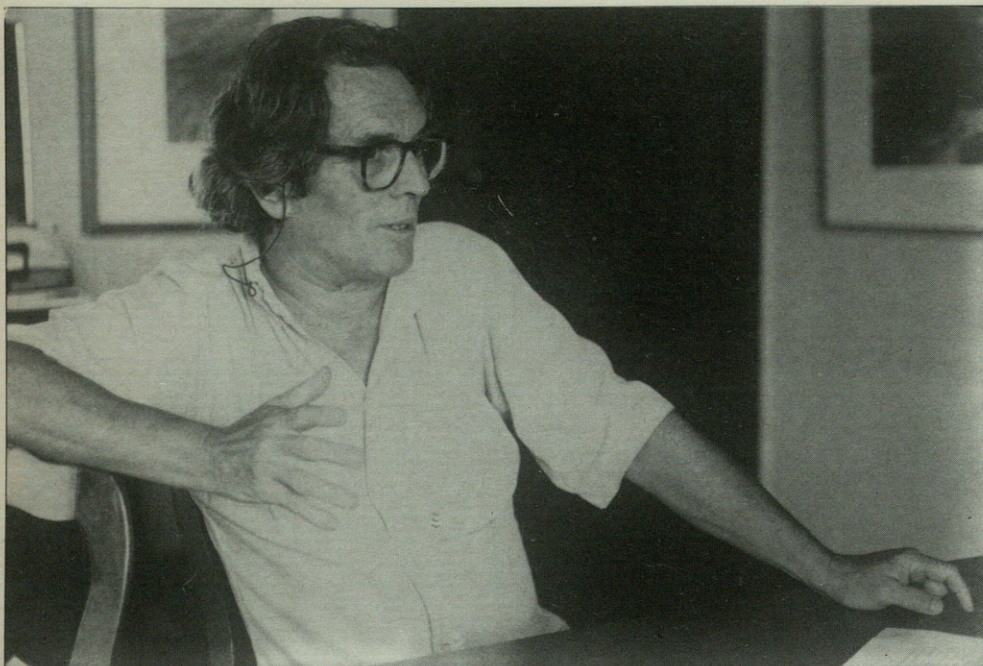
Artea benetakoa baldin bada, jendea konturatu egiten da. Jendea ez da leloa.

A. *Zergatik oihala utzi eta zeluloidera pasatu? Pinturaren mugak bautsi nahian edo?*

J.A.S. Ez da hori. Pintatzen jarraitzen dut. Eremu berriak lantzen saiatu naiz, baina pintura baztertu gabe. Gertatzen dena da filme bat egiten ari naizenean nere denbora guztia hartzen dimala. Orain ere berdin ger-

«Herri serio batek, eta uste dut Euskal Herria hala dela, ez du kultura alokatzen, egin baizik».

«Nere lan gehienak paperean egin ditut, oihalak oso garestiak direlako. Materialak ez du axola. Materialak ez du inoiz sorkuntza ordezkatu behar».

tatzen zait. Sei hilabete daramatzat filme bat egiten, eta horrek ez dit beste ezertarako astirik uzten.

A. *Artearen beste eremuren batek erakarri al zaitu inoiz?*

J.A.S. Eskultura egin nahian ibili nintzen behin, Mendibururen laguntzaz. San Telmon egin nuen erakusketa baten barruan, 1967an, iturri bat egin nahi izan nuen, nere sinadurarekin jolastuz. Baina handiegia zen. Maketa handiegia zen, eta ez genuen dirurik.

Egunen batean egin nahiko nuke.

Uste dut eremu guztiak erakargarriak direla. Tresna gutxiena da. Nik adibidez, nere lan gehienak paperean egin ditut, oihalak oso garestiak direlako. Materialak ez du axola. Materiak inoiz ez du sorkuntza ordezkatu behar.

A. *Artista gazteak bipeerrealismora eta figuratibismora itzultzen ari dira. Zuek duela 30 urte erabiltzen zenituzten. Zer balorazio egiten duzu horretaz?*

NORTASUN AGIRIA

1932an jaio zen, Donostiako Easo Plazan
● Iparragirre bere berramonaren etxean hil zen ● Zazpi seme-alaba ditu, eta guztiak artista ospetsuen besoetakoak dira

● Ordenagailuak gorroto ditu ● Etorkizunean urteetan zehar egin izan dituen marrazki erotikoekin liburuska bat osatu nahi du ● Pariseko Louvre Museora joatea oso gustokoa du, eta azken aldian sail egipziarrearaino igarotzen ditu orduak

J.A.S. Lehen ere esan dut dena ziklikoa dela. Artean ere bai. Eta gauza batzuetara bueltatzen bagara ere, ez da inoiz era berdinean izaten. Lana zintzoa bada, uste dut edozein teknika eta estilo onargarria dela.

A. *Zein da gehien obsesio-natzen zaituen ideia zure lanak egitean?*

J.A.S. Energia, zehaztasuna eta oreka. Eta egiten ditudan lan guztietan tentsioa eta indarra egon daitezela. Zineman, adibidez, oso zaila da nere ideia hau gauzatu eta adieraztea. Nere filmeak beroak izatea nahi izaten dut.

A. *Lehen zure seme-alaben bezkuntzaz mintzatu zara. Artistikoki ere bezitu zenuen. Urteak pasatu dira. Zein balorazio egiten duzu horretaz?*

J.A.S. Freinet sistema jarraituz hezitu nituen. Nere seme-alabak izanik, beharrezkoa iruditu zitzaidan beren hezkuntzaz buru belarri arduratzea. Logikoa da.

Neure esperientzia pertsonala, haurra nintzenean, ez zen oso betegarria izan. Eskolan ematen genuena ez zitzaidan batere interesgarria iruditzen. Ezta erabilgarria ere. Eskolan gustatzen zitzaizkidan gauza bakarrak lorategi botanikoa, frontoia eta irakurketa orduak ziren, beste guztia alferrikako denbora galtzea iruditzen zitzaidan. Hilabete osoak pasatu nituen gelatik azaldu gabe. Mendira joaten nintzen.

Horregatik, nere haurrei beste zerbaite eskaini nahi nien. Freinet sistema egokiena iruditu zitzaidan, hauren sormena errespetatu eta bultzatu egiten delako.

Filme bat ere egin zuten. Denak umeak ziren, baina

filme bat egiteko gai zirela erakutsi zuten. Nik egin nuen gauza bakarra materiala ematea izan zen. Oso aberatsa da hurren sormena. Guztiena.

■ «Guggenheim Museoa politikari baten fantasia bat da; interesgarria izan daiteke, baina jadanik ez nau kezkatzen» ●

A. Instituzioekin zer nolako harremana izan duzu? Leben aipatu duzu dirua dela askotan artistek duten oztoporik bandiena. Beharrezkoa al da instituzioen laguntza? Horrek ez al luke mugatuko sormena?

J.A.S. Instituzioen laguntza ez da dagoen bakarra. Fundazioak eta partikularrak ere zerbaitetarako daude. Oteizaren kasuan, adibidez, Juan Ugartek lagundu zion erakusketak antolatzen Euskal Herrian inor ez zenean berataz gogoratzen.

Garai informalistako euskal artista gehienok izan dugu harremana Ugartetarrekin, eta harremanak errespetoan oinarritzen ziren. Harreman horien emaitzak Estatuarekin izandakoenak baino askoz ere aberatsagoak dira, Juan Ugartek bere erabakiak hartzen dituelako. Berak pertsonalki erabakitzen du. Juan Ugarte gehiago beharko lirakeke.

Edozein Gobernuak, Eusko Jaurlaritzak adibidez, aholkulari talde bat du. Aholkulari horiek dirua irabazten dute, eta ekonomia nazionalak kontseilari eta

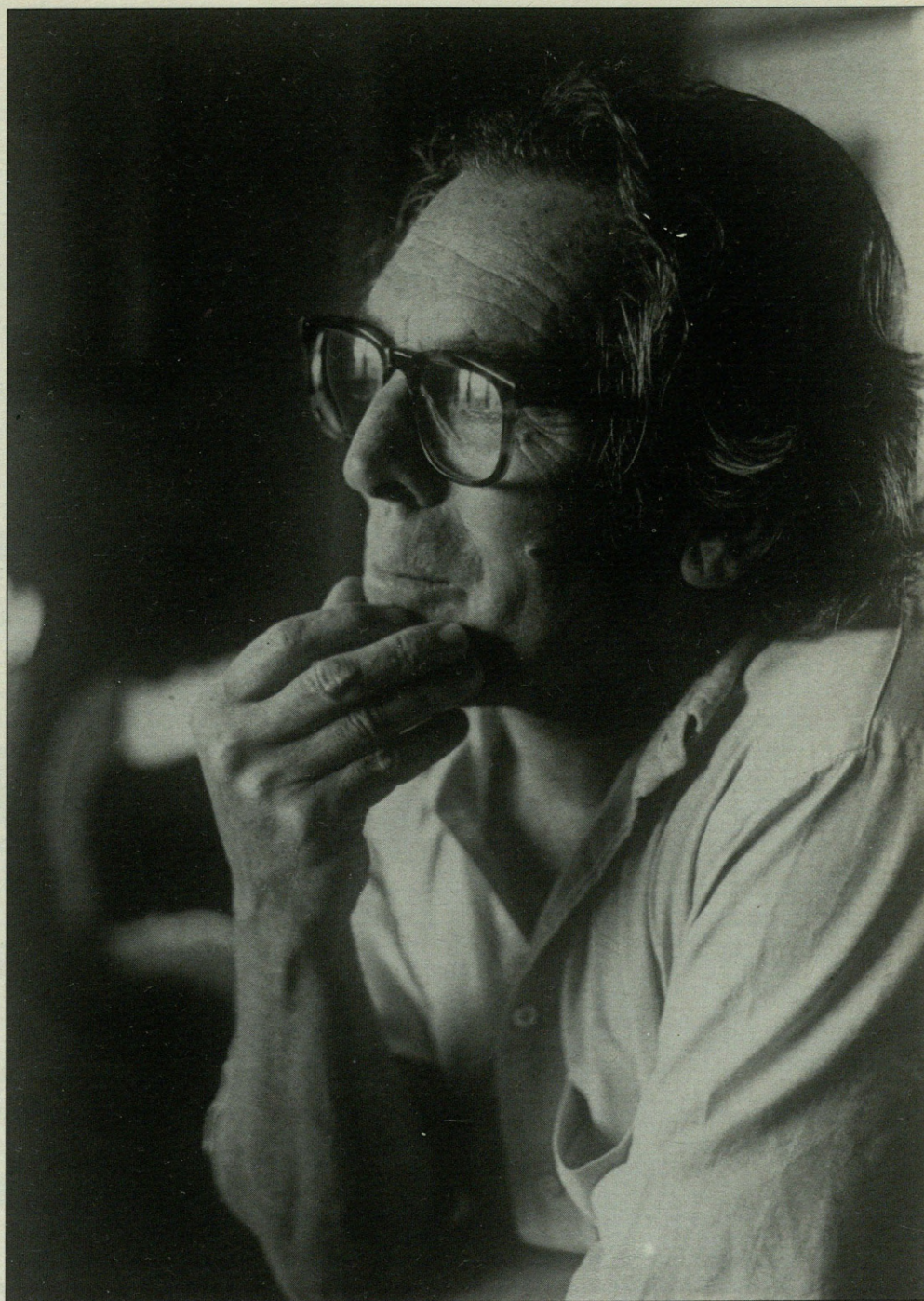
aholkularien eskutan amaitzen du, sormenerako oso diru gutxi geratuz. Gizon handi batek duela mende bat zioen bezala, guztiak bizi dira arteari esker, artistak ezik.

Bitartekaritzaren bidez erabakiak hartzen dituztenak babestea besterik ez da nahi izaten. Horrela, Kultur kontseilariak akats bat egiten badu, errua bere taldea-

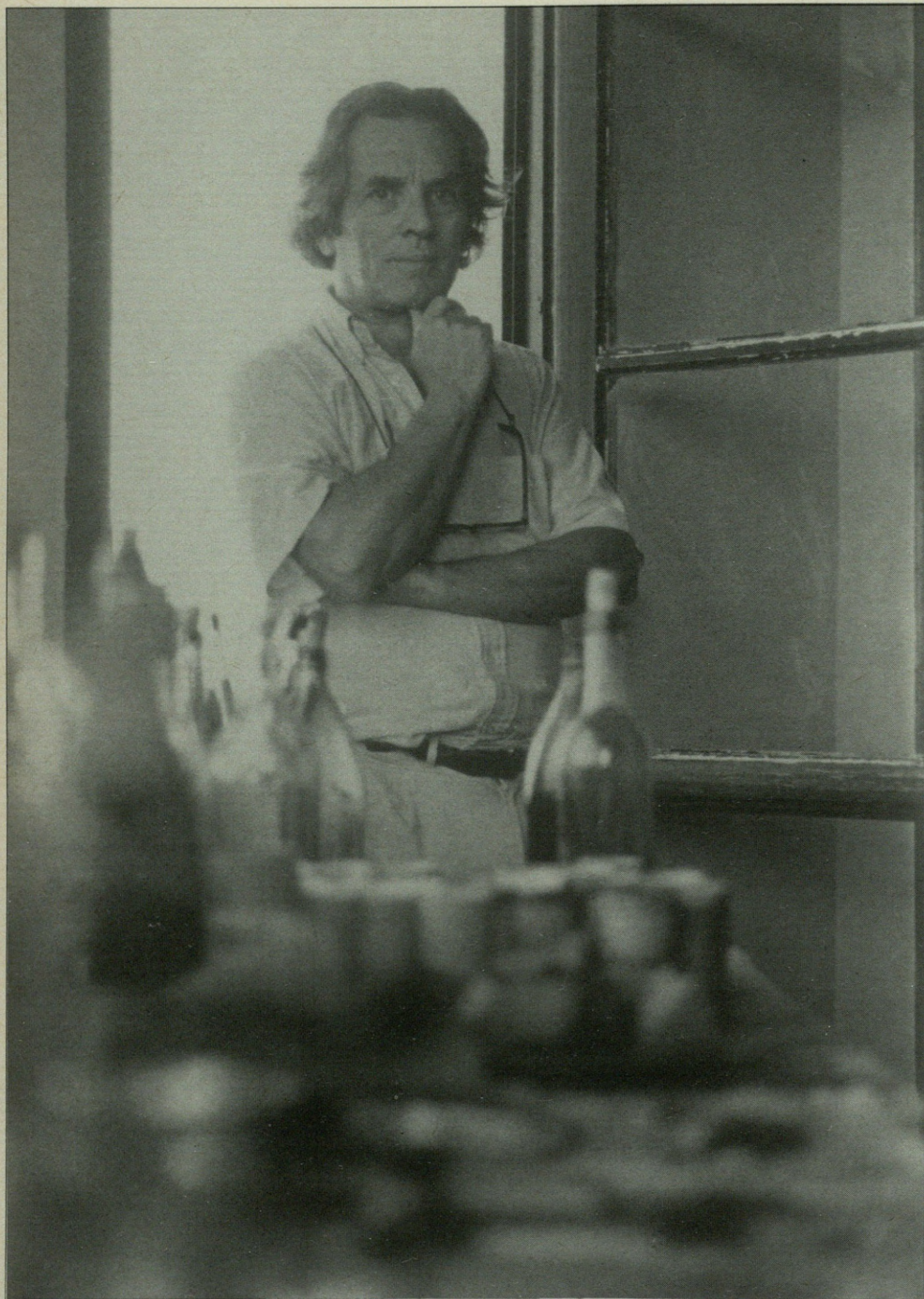
rena da. Horregatik nahiago dut partikular batekin aritu, askoz ere zuzenagoak eta bizkorragoak bait dira prozesuak. Gainera, askoz ere merkeagoa ateratzen da. Kulturarako diru publikoa burokratengana doa.

A. Azpiegiturarik ba al dago Euskal Herrian artistentzat?

J.A.S. Neri nahiko sines-

«1963an, Baionan bizi nintzela, margotu nuen «Penetración» izeneko koadroak nere prozesu baten amaiera suposatu zuen. Koadro hori amaitu nuenean etikoki beste ezer pintatzeko gai ez nintzela sentitu nuen».

«Arregi harroputz herrikoia da. Kultur kontseilaria dela konturatu ez den 'jator' bat da».

gaitza egiten zait Euskal Herrian arte garaikide museoak ez egotea. Hiriburuetakoak besterik ez daude, eta hori negargarria da. 60etako hamarkadan Gipuzkoan sortu zen arte garaikideko mugimenduaren % 98, eta oraindik ez daukagu museo egoirik. Hain makala al da Administrazioa ez dela jabetu

oraindik hemen sortu den indarrak suposatzen duen potentzialaz?

Administrazioa baldarra eta zinikoa da. Ez dago elkarrizketarik bera eta artisten artean. Ezin da ahaztu Jaurilaritzan elizgizon ohi asko dagoela, eta Elizaren ikasketek menpekotasun harremanak ezartzen ditue-

la. Horrela, heziketa hori jaso duen politikari bati oso zaila zaio mentalitate laikora aldatzea, eta faxismo hutsean mugitzen da. Horren ondorio da egungo politika, eta horregatik gaude gauden egoeran. Eta artistei gertatzen zaigun aukera bakarra duintasuna eta energia mantenduz jarraitzea da. Ar-

gi daukat artista bakarrik egon eta egongo dela beti. Hau da bere errealitatea.

A. Zer iritzi duzu Guggenheim Museoaren proiektuaz?

J.A.S. Politikari baten fantasia bat da. Interesgarria

«Askotan, artistei gertatzen zaigun aukera bakarra duintasuna eta energia mantenduz jarraitzea da» ●

izan daiteke edo ez. Jadanik ez nau kezkatzen. Arregirekin elkarrizketarik ez dagoela ikusia da. Harroputz herrikoia da. Kultur kontseilaria dela konturatu ez den 'jator' bat. Eta badakit oso zaila dela politikaria izatea, baina politikariek egiten dituzten akatsak artistek egingo bagenitu...

Museoak artisten ikasgunea dira batipat, hemengo politikariak oraindik konturatu ez diren arren. Museoen lehen bezeroak artistak dira. Gero zaletu amorratuak daude, eta hauen ondoren jakinminez inguratzen direnak. Azkenik, patata frijituekin azaltzen direnak daude, larrera bezala ehundaka bidaltzen dituztenak.

Beraz, artistak izanik lehen bezeroak, ezin da ulertu geurea den museo bat ez egotea. Indarra eta dirua alferrik galtzea da. Horrela egoneza sortzen da artisten artean, besterik ez. Herri serio batek ez du kultura alokatzen, egin baizik.

A magoia | ban

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

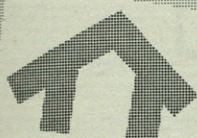
EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

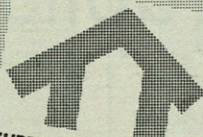
EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

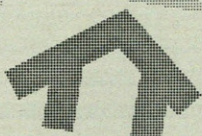
AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

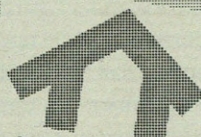
EKO EUOMAR
Natarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ

SUPER ANDONAEGUI C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

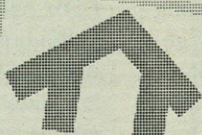
**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

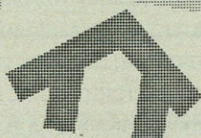
EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

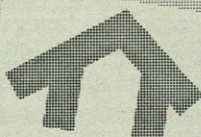
EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

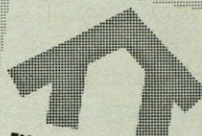
EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

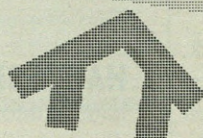
SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

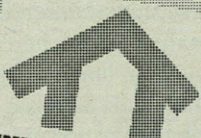
EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

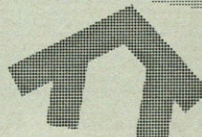
EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jaletxarean alzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

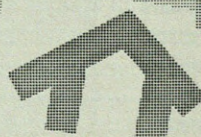

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

Bi kateen korapiloa

URRIKO iraultza asmatu zuen iaz Euskal Telebistak. Aldaketa handiak. Asmatu esan dugu baina, halakorik ez zen gertatu. Aurtengoan, hamargarrenean, 21 saio berri besapean hartuta agertu dira jendaurrera Luis Alberto Aranberri «Amatiño» eta Mikel Lejartza, programazioaren zuzendaria. Bi kateen arteko auzi historikoari definizio 'berriak' txertatuz: euskarazkoa haur eta gaztetxoentzako saioetara jarriko da, batipat; eta bigarrenak, albistegi sailari emango dio lehentasuna.

Euskarazko kateak merkatu eredu standarrera jo du azken urtean, dibertimendua eta kirolaren esparruen jorratzera. Horiek omen, adituen iritzia lekuko, tele ikuslea adi mantentzeko formula egokienak. Aurreran-

tzean ere baliatuko dituztenak. ETB2k berriz, zio politiko eta elektoralen karira sortu eta jarraitu du, inolaz ere izaera berezirik eskaini ez eta bestearen aurrean lehentasuna jasoz, diru eta besteei erreparatuz gero. Oraingoan, informazioaren pisua bereganatuko du. Ez dakigu izaera «partikularra» txertatu nahian edo Jose Maria Callejari erabateko protagonismoa emanez, alderdi politiko zenbaiten gose eta interesak baretzera jo delako honela.

Bi katea. Biak argitu beharrekoak, ordea. Telebista publikoak herriaren kultura sostengatze lanetan akuilu gisa jokatu behar duela aipatzen dute Euskal Irrati Telebistako zuzendariek. Botoia sakatu ondoren, audientzia estatistikak jartzen dira aurretik or-

dea, telebista denborapasarako tresna bilakatuz. Euskaraz. Eta orain, ordubeteko informazio guneak, eztabaidak eta erreportaiak jasotzeko ETB2 kateara jo behar. Beti ere osagarria omen den kateara. Lehen indarrean zegoenari haize gehiago ematen dion programazio honek aurrerapausorik ez dakar euskaldun munduarentzat. Itxura berriaz aurkeztu den egitasmoak aspaldion ezagutzen dugun desoreka bere horretan uzten du.

HAUTESKUNDERIK ez baina hauteskunde kanpainak martxan jarri dituzten alderdi politikoei, ETBren etorkizuna Gasteizko Parlamentuan eztabaidatzeko aukera izango dute urrian. Joseba Arregik aurkeztu txos-

Euskal Herriko Bertsolarien Elkartearen itzalean sortutako «Bertsolari» aldizkariak hiru jaialdi handi antolatu ditu bere sustapen eta babesa indartu xedez. Hain zuzen ere, diru arazo larriak medio ez aurrera ez atzerako tartea gaingitu ondoren, etorkizun hurbileko ildoak ziurtatu nahi ditu aldizkariak ekimen hauen bitartez. Urriak 3an, Gernikan; 10ean Zarautzen eta 17an Lesakan, hamasei bertsolari arituko dira, zahar eta gazte, jendearen txaloen atzetik eta bertso munduak behar duen zabalkundearen alde lanean.

TERMINOLOGIA

Aldizkari. Aldizka edo jakineko epe baten buruan ateratzen den kazeta.

«Eibar press» izeneko iritsi da gure erredakziora. Hilerokoa, dohainik banatzen dena, artikulatu bat edo beste kenduta erdaraz idatzia. Orain bitartean, herri aldizkariak euskarari lotu zaizkio, eta zeregin horretan, eremu berriak jorratu dituzte. Baita dirulaguntza nahiz publizitatearen alorrean ere. Hainbat aldizkariaren arrakasta lekuko. Horren usainean baina, ez al dira euskarazkoaren parean erdarazko aldizkarigintzari ekingo dioten ekimenak hedatuko? Goiz da agian ezer aurreratzeko. Susmoak.

tenak haserre bizia biztu du PSE-PSOEn eta gauzak honela, nahikoa lan izango du gobernuakidearen suak itzaltzen. Ez da hautsiko haatik, anfora. Bi alderdi hauen arteko akordio maila ez du ETBk zapuztuko.

Euskal Telebistaren funtsezko kriterioak, politika linguistikoa, gestioa eta beste ukituko dituen eztabaidaren ondorioak bestalde, arras kezka-garriak gerta daitezke. Euskara neurriari muga estuagoak jarri nahi dizkioten alderdiak alde honetaz baliatuko dira, Araban beste maila batean gertutakoa lekuko, hizkuntz komunitate ezberdinen gatazkaren aitzakiaz hasieratik zapuztua dagoen debata beren helburu elektoralen eremura eramateko. Bakea eskatu du Joseba Arregik. Lasaitsuna. Inor mindu dezakeen moduko jarrerak albora daitezela. Bi kaiteen arteko auzi amaigabearen kapitulu honek ezer gutxi aldatuko du funtsean. Lehen ere esana du: ezinezkoa delako.

J.J. Petrikorena

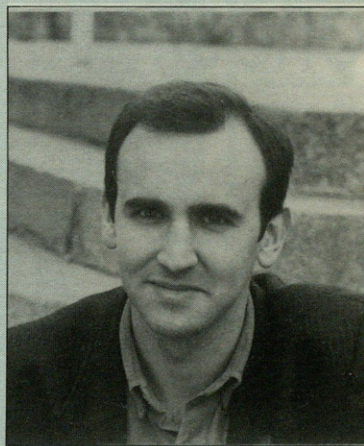
M A I S E A K E T A N

Hiltzeko sena

K **ABALA** zaleek badakite, haragiaren grinak eta odolaren grinak jatorri bera dutela. Horregatik, ez duzu hilko ostean dator ez duzu inoren senar-emazterik irrikatuko.

Orain modan dagoen «Basic Instinct»-eko zatia dirudi, baina ez: Isaac Bashevis Singer *yiddish* idazlearen pasartea duzu, «Odola» ipuin lazgarri-miragarriaren hasiera. Hara hor, rabi puritanao Hollywoodeko modernoak baino gordinago. Ez da harritzekoa ere, Eros-Thanatos delako bikotea gai zaharra bait dugu artearen historian. Oso emankorra paper, oihal eta filmeetan, baina txit arriskutsua horietatik kanpo ateratzen denean, emazteak akabatzen dituzten polizien estatistikek erakusten digutenez.

KULTURAREN atarian paratu digute artikulua ordea eta ezin jardungo dugu amodio hilgarri horiei buruz. Kulturaren ere badira antzekoak ordea. Hara: guk euskara maite eta gorroto dutenen artean sailka dezakegu jendea. Gorrotoa, egia esan, inork gutxi dio: gehienbat axolagabekeria, mesprezu eta paternalismoaren artean. Horiek ez gaituzte kezkatu behar: ezagutzen ditugu eta haiek ez gu, ez bait dute gure hizkuntza aditzen.

XABIER MENDIGUREN

Baina euskararen alde egon beharko luketen batzuk, Amodio-Herio dantza makabroa ari dira dantzatzeko. Partidu batek agintzen du gure erakunde gehienetan. Ongi merezia du, botorik eta abildaderik falta ez zaionez. Euskararen gorpilak egiten die pixka bat herren, eta horregatik nahi lukete euskaltzaleen artalde beraien barrutira eraman. Bazka goxoaren agintzaz eta txakur txistuz aurrea; horrela lortu ezean, otsoak bidaliz ardiak larrutu eta sarraskiratzen.

EZ da Telesfororen omenezko parabola txar bat, ez. Euskal kulturaren alde lanean zintzo ari diren enpresen gaineen gezur pozoitsuak eta intoxikazio poliziala ari dira zabaltzen. Helburua? Seguru asko, kulturegintza beren nahietara makurraraztea. Baina konturatu ote dira zinkinkeria honen atzean dabilzanak, zelako kaltea egiten dioten euskari?

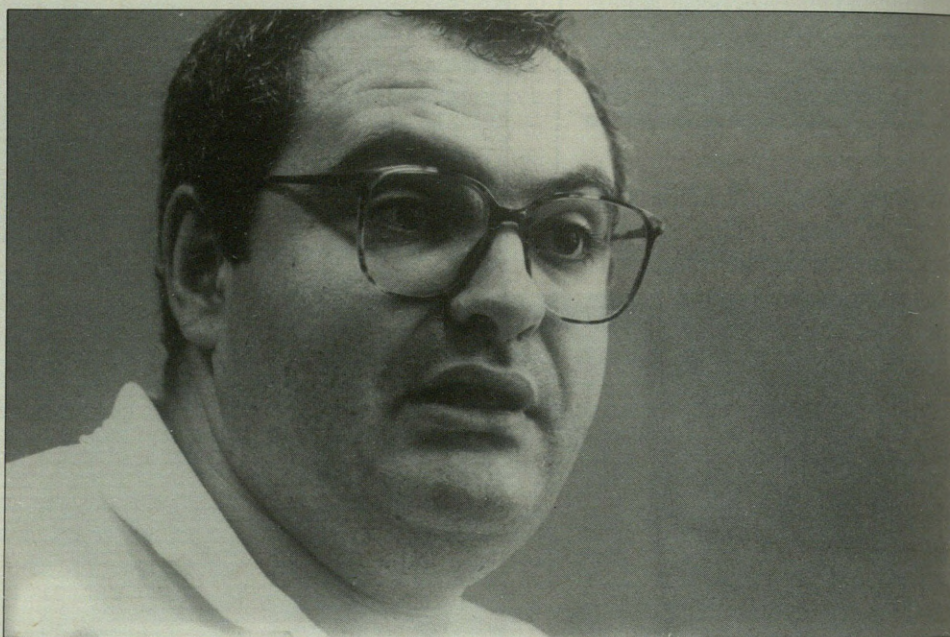
Herri honetako agintari batzuek pistolarekin jolasean dabilen polizia gogoratzen digute: emazteari —euskal kulturari— esaten diote: «Egin nik esana»; emazteak kasurik egiten ez badio, mehatxuak etorriko dira, eta ondoren, arma-tiro-pun, akabo euskal kultura.

Seinale polizia horrek beste maitale bat zuela zain, beste kultura bat euskarazkoa baino maiteago.

Roberto Nuño, Donostiako Goi Mailako Musika Kontserbatorioko zuzendaria:

«Euskadiko Kontserbatorio Nagusia Donostiara ekarri behar dugu»

B Urtebete darama zuzendari lanetan eta urrirako utziko duela aurreratu digu. Irakaskuntzari lotzea nahiago du. Bien bitartean, LOGSE legeari loturik egin beharreko aldaketek buruhausterik sortu diote.

ARGIA. LOGSE legearen aplikazioa dela eta aldaketa bandien tenorea iritsi da ere musika irakaskuntzaren mundura, ezta?

ROBERTO NUÑO. Musika irakaskuntzaren alorrean erabateko aldaketak gertatzen ari dira. Ez behar bezala emanak, ordea. Heziketa munduko teknikoek maila orokorreko aldaketak eztabaidatu di-

«Ekonomia mailan oso momentu txarrak bizi ditugu».

tuztenean azkenerako utzi dituzte musikari dagozkionak. Ondorioz, LOGSEren bitartez datozen berrikuntza guztiak azken orduan egin dira, presaka; jendea ez da jabetu, eta aztoratuta dabil nora jo jakin gabe.

A. Kontserbatorioari zertan eragingo dio Lege be-

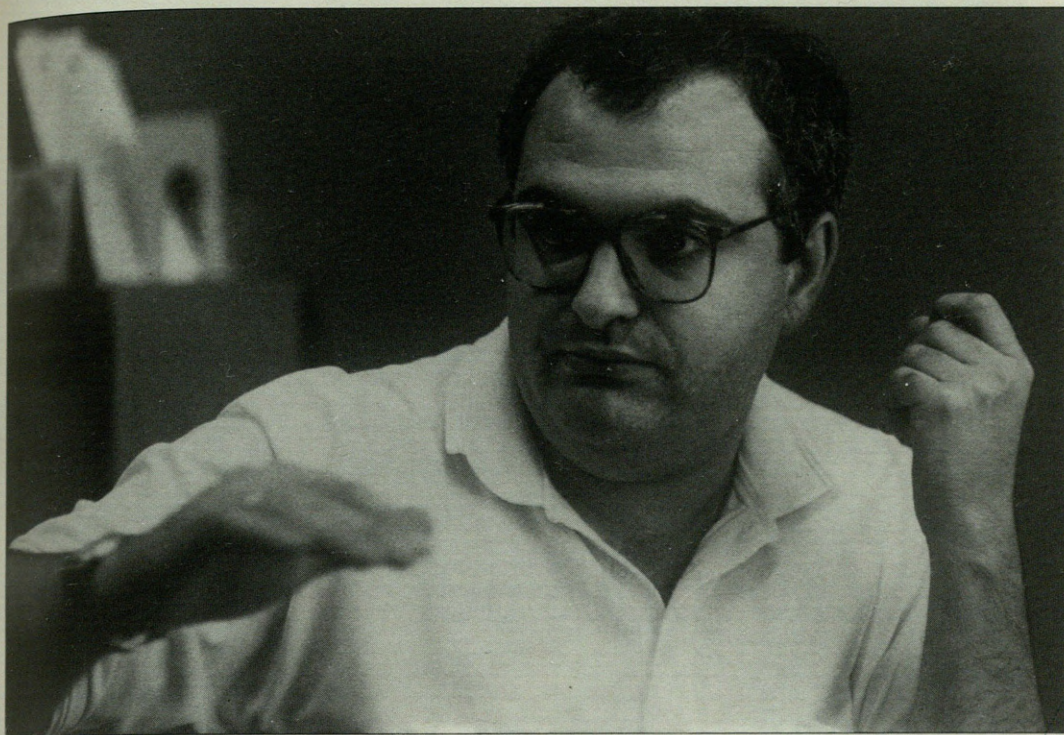
rriaaren aplikazioak?

R.N. Gure helburu nagusia musikari profesionalak osatzea litzateke, aurrerantzean. Horrek, plazak murriztuko ditu eta oraingo masifikazioa ikusita, jende anitzek ezingo du bere ikasketekin jarraitu.

Plangintza berriak ez du ordea, jendea kalera bidali-

ko. Bi maila ezberdinduko bait dira: irakaskuntza arautua eta ez arautua. Musika gustatu baina horretara buru belarri jarriko ez den jendearentzat musika eskolak egongo dira aukeran.

A. LOGSE legeak musika beziketa murriztera joko duela kritikatzeko da.

Roberto Nuñok
dioenez,
plangintza berriak
ez du inor kalean
jarriko. Egungo
ordenamendu falta
konponduko du
baina.

R.N. Bide onetik eramanez gero musika mailako lorpen handiak izan daitezke Euskal Herrian, nere aburuz. Orain artean, bakoitzak nahi duena egin du, inongo plangintzaz ezean.

Estatu espainiarreko musika ikasle portzentaia altuena dugu, baina azken emaitzetan motz geratzen gara. Profesionalak nahi ditugun erabaki behar da: Kultura mailako musika heziketa zabal honi eustez gain, Lege berriak ondo erantzuten dio arlo honi eta aukerak zabaltzen ditu gainera. Profesional jendearen kopurua jaso behar dugu.

A. Helburu honi jarraiki zeintzuk lirake dituzuen arazo nagusienak?

R.N. Finantzaketa. Ekonomia mailan oso momentu txarra bizi dugu. Gauzak funtziona dezaten dirua behar da, eta horretan aurrera egiten ez dugun neurrian, finantzaketa on batez hornitzen ez bagaituzte, ez daiteke deus ere egin.

A. Jaurlaritzak 100 milioi

pezeta eman ez dituelako Donostiako Udaletik zuzendutako salaketak egoera boni erantzuten al diote?

R.N. Eusko Jaurlaritzak, Madrileko konpetentziak bere gain hartu zituenean, Kontserbatorioaren arduraz jabetzea proposatu zuen, eta bertatik, uko egin zitzaion. Ez dakit zergatik. Gasteizkoa kasu, Jaurlaritza eta

sortu dira. Elkarriztekak egon dira eta diru bat eman go dela ziurtatzen bada ere, oraingoz ez dator. Ondorioz, Udalak bere gain hartu beharko ditu gastuak, oraingoz. Dator urtean aldatuko ahal dira kontuok.

A. Aurrekontuen murrizketari loturik, Donostiako bainbat ikaslek antzinako

■ «Aurrerantzean, eta musika alorrean datozen aldaketei zuzen jarraiki, gure helburu nagusia musikari profesionalak osatzea litzateke ●

Udalaren esku dagoenez, aurrekontuen erdia hornitzen du. Bilbokoa osoki Gasteizek darama.

Donostiakoak urteen poderioz, bai mailaz eta kalitatez gora egin duelarik, Udalak ez da gai izan aurrekontuen beharrei erantzuteko, eta Gasteiztik aurrekontuen %6 bakarrik ematen zaigunez, desorekak

musika arloa desagertzeko zorian zegoela esanez plazaratu zuten kexua zertan da?

R.N. Udalak gure funtzionamendu guztiaren berri bildu eta diru banaketarako irizpideak ezarri zituenean argi utzi zigun, Eusko Jaurlaritzak bere gain hartzen ez dituen kostuei, irakaskuntza ez arautuei dagozkionak, ez

diela erantzungo. Bestela izango balitz, arautuak balar, ez legoke arazorik. Antzinako musika saileko ikasketak baina, kanpo geratzen dira.

A. Zein duzue aurrera begira asignatura zailena?

R.N. Kanpaina publizitario handi bat egin behar dugu Euskadiko Kontserbatorio Nagusia hona ekartzeko. Erabaki politikoa izango den arren gure indarrak erakutsi behar ditugu, mobilizazioak burutu, Orfeoia dela, Hamabostaldia, Euskadiko Orkestra, Diputazioa eta beste inguratuz, Donostia kultura mailako hiriburua izan dadin.

Gasteizek gauza bera eskatuko du, noski. Horretarako egoitza aproposena dela aldarrikatzen dute. Bilbok, bestalde, biztanleen gehiengoa biltzen duela. Baina Bizkaia hiriburu ekonomikoa eta Gasteiz politikoa badira, eska dezagun guretzat kultura mailakoa.

J.J. Petrikorena

Irailaren 30ean hasiko da 17. edizioa

Gasteizko Antzerki Jaialdia, ikusleen aldeko apustua

Lindsay Kemp-en konpainia edo Els Joglars bezalako talde famatuak izango dira Gasteizko Nazioarteko 17. Jaialdian. Edizio honetan, ikusleak eta Principal Antzokia berreskuratzea izan dira antolatzaileen helburu nagusiak, eta bertan, hiru euskarazko ikuskari bakarrik ikusi ahal izango dira.

AURTEN burutuko den Gasteizko Nazioarteko 17. Antzerki Jaialdian, inoiz baino izen handiagoak ari-tuko dira ikusle kopurua handia izateko asmoz. Edizio honetan parte hartuko duten artista eta talde gehienek Principal Antzokian

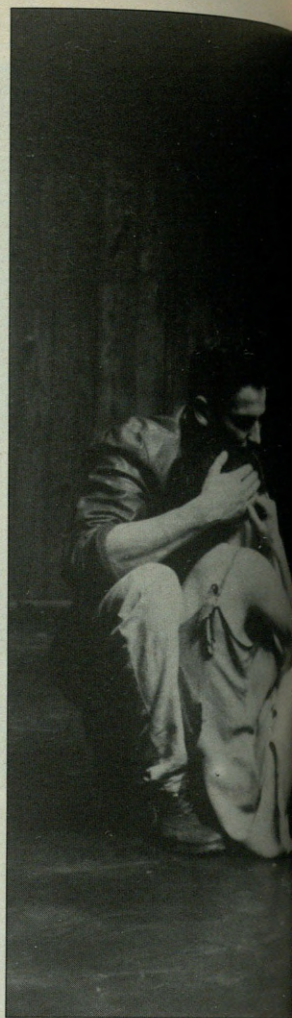
Fernando Fernán Gómez-en konpainiak «El pícaro» antzezlan-a aurkeztuko du jaialdian. (Argazkia: Joxe Lacalle).

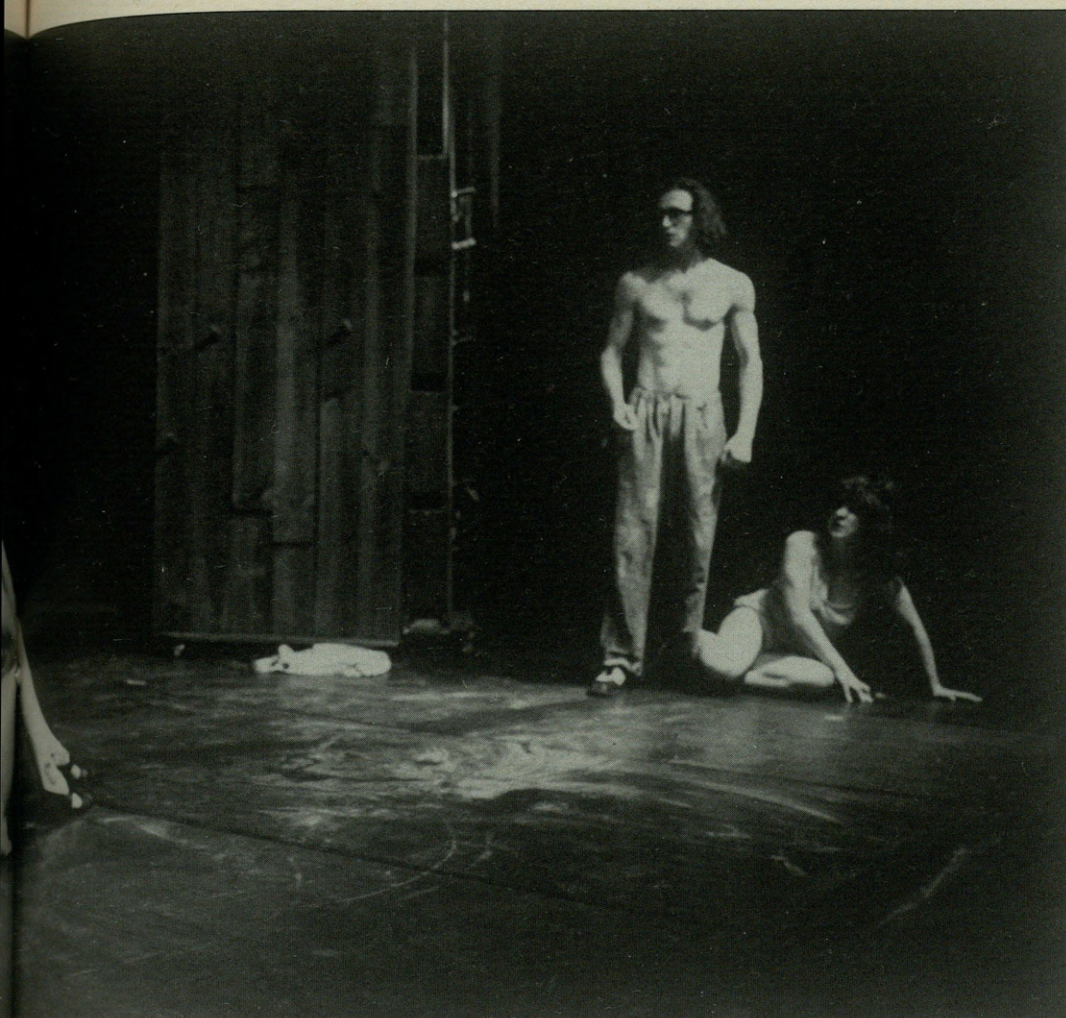
aurkeztuko dituzte beren ikuskariak; jaialdi honek azken bi urteetan jende aldetik izan duen beherakada gainditu nahi bait dute antolatzaileek.

Gasteizko Udala, Arabako Diputazioa eta Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila arduratu dira 36 milioi pezetako (1,8 milioi libera inguru) aurrekontuaz.

Kalitate hobea

Aurten izan den kalitatearen hobetzeak eta parte hartuko duten izen handiko ikuskariak ondorio zuzenak izango dituzte sarreraren salneurrietan, eta iaz 1.000 pezetakoak (50 libera) izan baziren Europa kiroldegian burutu ziren ikuskarietako sarrerak, edizio honetan, opera emanaldia ezik,

«William Shakespearek idatzitako «El sueño de una noche de verano» antzeztuko duen Ur antzerki taldea, Ñaque, Gasteiz Antzerkia, Eterno Paraíso, Jake Mate eta Ermuko Udal Antzerki Tailerra, Euskal Herriko taldeek parte hartuko dute Gasteizko 17. Nazioarteko Antzerki Jaialdian. (Argazkia: Iñaki Erkizia).

500etik 1.500 pezetara bitartekoak izango dira. Urriaren 4 eta 5ean Principal Antzokian izango den opera jaialdikoak 2.000 eta 3.000 pezetakoak dira salneurriak.

Italiako Il Teatro Lirico Arturo Toscanini taldeak Gasteizen hasiko du Estatu espainiarrean egingo duen bira, eta Giacomo Puccini-k idatzitako «La Bohème» izango da bertan antzeztuko duen obra. 80 partaide inguruk osatzen duten Milan-eko talde honek, Principal Antzokian egingo ditu bira honetan aurkeztuko duen obrak azken entseiuak.

Irailaren 30ean hasiko da Gasteizko Nazioarteko 17. Antzerki Jaialdia. Egun horretan, Lindsay Kemp-en konpainiaren «Onnagata» ikus ahal izango da, eta

azaroaren 4a bitarte, kanpoko nahiz bertako zenbait talde arituko dira. Gasteizko Antzerkia (urriaren 30 eta 31n), Jake Mate (urriaren 4an) eta Ermuko Udal An-

tzkerki Tailerra (urriaren 11n) izango dira euskarazko obrak jorratuko dituzten bakarrak. Azken bi hauen muntaiak, hurrei zuzenduta izango den zuzenduri-

ko sailaren barruan egongo dira. Sail honetako ikuskarriak, gainera, ez dira Principal Antzokian antzeztuko, Beñat Etxepare aretoan baizik.

«Onnagata» aurkeztuko du Lindsay Kemp-ek

LAU sailtan banatuko dira aurtengo edizioako antzezlanak. Sail batean, artista eta talde ezagunak: Lindsay Kemp-en «Onnagata», La Cuadra taldearen «Picasso andaluz, la muerte del minotauro», Fernando Fernán Gómez-en «El Pícaro», eta Milaneko Il Teatro Lirico Arturo Toscanini-k aurkeztuko duen «La Bohème» opera.

Bestetik, 5. mendeurrenari buruzko ikuspegi ezberdinak bildu asmoz, Els Joglars taldeak «Yo tengo un tío en América» obra antzeztuko du jaialdian, Montevideoko El Galpón taldeak «El vendedor de reliquias» eta Mexikoko Teatro Nacional-ek «Los encuentros» ikuskaria.

Euskal Herriko taldeek izango dute ere

tokirik, eta horrela, Ñaque-ren «Vivir del cuento» antzezlana ikusi ahal izango da, Gasteiz Antzerkiaren «Betizu», Eterno Paraíso-ren «Escuela de payasos», eta Ur Antzerkiaren «El sueño de una noche de verano». Guzti honetaz gain, La Zarama-ren «Perdonen la tristeza», J.B. Priestleyren «El tiempo y los Conway», Jango Edward-en «Classic», eta Primer Paso taldeak Pedro Almodóvar-en «Entre tinieblas» obraren inguruan egin duen lana ere aurkeztuko dira. Bukatzeko, Haurrentzako Antzerkia sailaren barruan, Jake Mate, Ermuko Udal antzerki Tailerra, PTV Clowns eta Juan Gabriel magoak parte hartuko dute Beñat Etxepare aretoan.

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24
20004 DONOSTIA

Talde eta artista ezagunak izango dira aurtego edizioan, eta horrela, Els Joglars talde kataluniarrak «Yo tengo un tío en América» ikuskaria antzetzuko du urriaren 9 eta 10ean. (Argazkia: Toni Albir).

Antolatzaileek, lau sail ezberdinetan banatu dituzte antzerki jaialdian parte hartuko duten obrak. 1992a bostgarren mendeurreneko urtea denez, gai hau jorrazten duten ikuskariak bildu nahi izan dituzte, bide batez gertaera honi buruzko ikuspegi ezberdinak jasoz. Félix Petite jaialdiko programatzaileak esan digunez: «Aurten, muntaia oso garrantzitsuak egin dira gai honi buruz. Talde horiek Gasteizko Jaialdira ekartzea izan da gure asmoa, eta 5. mendeurrenari buruzko bertsio kontrastatuak ematea».

Aurten burutu diren ospakizun erraldoiak direla eta, mendeurrena ironiaz

azaltzea izan da antolatzaileen helburu bat. Horrela, sail honetan, Hego Amerikako bi taldek parte hartuko dute: Uruguay-ko El Galpón

**Il Teatro Lirico
 Arturo Toscanini
 taldeak «La
 Bohème» opera
 aurkeztuko du
 urriaren 4
 eta 5ean ●**

taldearen emanaldia urriaren 21an izango da, eta Mexiko-ko Teatro Nacional-ena urriaren 7an. Montevideo-ko El Galpón taldeak

aurkeztuko duen «El vendedor de reliquias» lanean, latinoamerikan dagoen miseria, eta kolonikuntza eta gero bertan gelditu diren kritikiez aritzen dira.

Sail honetan ere, Els Joglaers talde kataluniar eza-gunak beste ikuspegi bat eskainiko du, umoretsuagoa. «Yo tengo un tío en América» ikuskariaren bitartez, urriaren 9 eta 10ean. Teatro Nacional-ek, berriz, Pedro Páramo-ren ikuspegi islatu nahi du «Los encuentros-en».

Principal Antzokia berreskuratzea

Antolatzaileen xede nagusia Principal Antzokia berreskuratzea izan da, eta, batez ere, bertan burutu ez diren azken bi urteetako edizioetan galdutako ikusleak. Félix Petiteren ustez, «ikusle hauek azken bi urteetan alde batera utzi dute antzerkia». Horretarako, jendea jaialdira joan dadin, oso ezagunak diren taldeen alde egin dute apustu: Lindsay Kemp nahiz Fernando Fernán Gómez-en konpainia, orain dela bi urte jaialdi honetan bertan arrakasta izan zuen La Zaranda, La Cuadra eta lehen aipaturiko Els Joglaers kasu. «Komatxoan ar- teko komertzialtasun honen barruan, ondo ulertutako komertzialtasunean, Primer Paso-k aurkeztuko duen 'Entre tinieblas' bezalako obrak aurkeztea izan zen gure asmoa», komentatzen digu programatzaileak.

Antzezlan honek ikusleentzat oso deigarriak diren elementuak dauzka: Rosi de Palma, Queta Claver eta Beatriz Carvajal-en ekitaldiak, alegia. Ildo beretik,

«Betizu»: Patxi Biskert-en lehen antzezlan

GASTEIZKO Antzerki Jaialdian aurkeztuko den euskarazko obra bakarra da «Betizu». Muntaia hau, urriaren 30ean antzeztuko du Principal Antzokian Gasteiz Antzerkia taldeak. Gasteiz Antzerkia bera, Barakaldo Antzerkia eta Joera Eszeniko Berrien Zentru Nazionalaren arteko koprodukzio honen

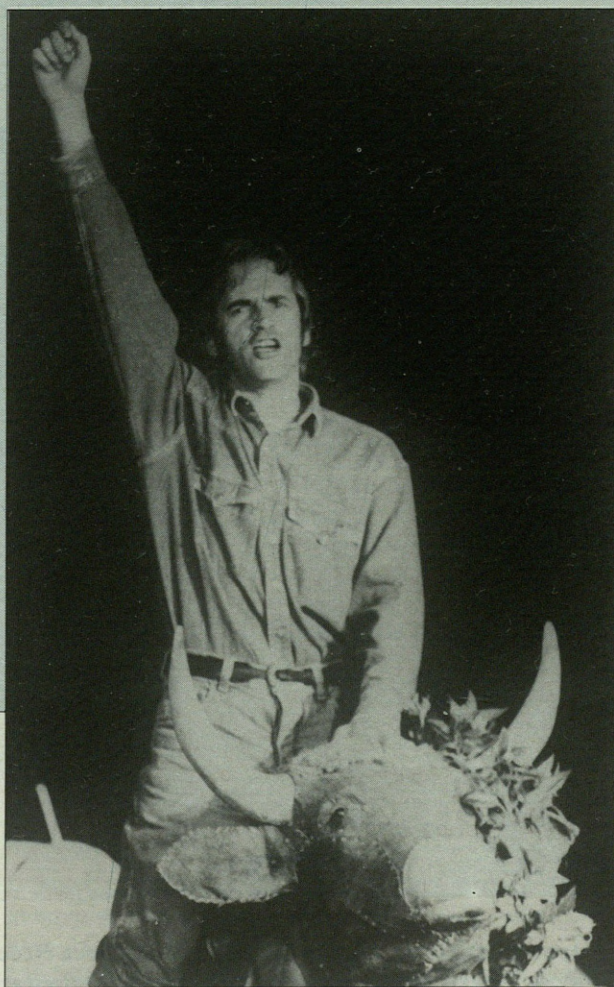
egilea Ignacio Amestoi da, eta Patxi Biskert, Izaskun Asue eta Jon Gabella dira aktoreak. Bingen Mendizabal arduratu da musika, Luis Iturri argiez, eta ekoizpenaz, berriz, Carlos Gil.

Antzezlan honek 10 milioi pezetako (500.000 libera inguru) aurrekontua du, eta kopuru honen

erdia, Barakaldo Antzerkia, Joera Eszeniko Berrien Zentru Nazionala eta Estatu espainiarreko Kultur Ministeritzak jarri du. Gasteiz Antzerkiak, hemendik aurrera, koprodukzioaren bidetik jarraituko du.

Azken hamar urteotan hogeita bat filmetan aritu ondoren, Patxi Biskertek parte hartzen duen lehen antzezlan izango da «Betizu». Ikuskari honek, Biskerten beraren bizitza arakutzen du, abiapuntu bezala, baina egilea izan den Ignacio Amestoiaren ustez, «Euskal Herriko zenbait lagunak pasadizuak ere kontatzen dira bertan». Maitasuna, politika eta erlijioa agertzen dira kutsu ironikoa duen lan honetan.

Patxi Biskertek idatzi du «Betizu»-ren euskarazko bertsioa, eta berak kantatu ere egingo ditu ikuskariaren, beste aktoreekin batera, trikitixa, rap eta beste hainbat estilutako doinuak.

Patxi Biskert da «Betizu»-ko protagonista. (Argazkia: Olalde).

Fernando Fernán Gómez-en konpainiak aurkeztuko duen «El pícaro, aventuras y desventuras de Lucas Marañá» muntaiaren, Rafael Álvarez «El brujo», Emma Cohen, Enrique Ciurana eta Vicente Parra artistek parte

hartuko dute. Jandearentzat ezagunak diren pertsonaiak. «Antzerkiak jendea behar du bizitzeko, eta horretarako talde edo artista ezagunak ezinbestekoak dira, dudarik gabe. Baina, jakina, kalitatea daukaten

izenak», aipatzen digu Félix Petitek.

Antzerki emanaldiak egiteko egokia ez zen leku batean burutu zen jaialdiaren aurreko edizioa, Europa polikiroldegian, eta arazoak izan zituzten antolatzaileek ikuskariak aurrera eramateko garaian. Edizio hau Principal Antzokian burutuko denez, aretoa berriz ere zabaldu dela eta, obrak antzezteko baldintza egokiak dituela adierazi nahi dute antolatzaileek aurtengo jaialdiaren bidez.

Joxi Goikoetxea

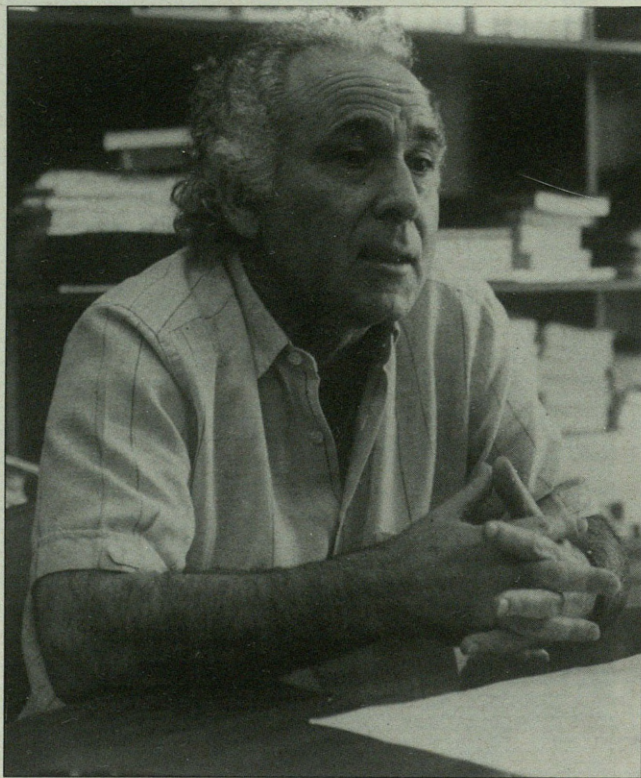
«Euskaldunak eta espainolak», Joxe Azurmendiren saiakera lan berria

Apologismoa versus humanismoa

Euskal Herriaren filosofia berri bat iragarri nahi luke laster kaleratuko den liburua, historia modu baten kritika eginez. Ernazimentuko euskal apologisten mundua, herri hizkuntzen indartzea, kultura eta herria kontzeptuak, aztergai zituzten orduko kultur gizonek.

ERNAZIMENTUKO

ideologiak ditu aztergai lan berriak. Bertan, bilakaera historiko oso bat ematen da, eta, besteak beste, euskal mitologiaren hainbat alderdi, mendebaldeko estatu moderno guztiena direla azaltzen du Joxe Azurmendik. XVI. eta XVII. mende-koak diren aipamen ugari

«Apologistak Euskal Herriaren engainu perpetuoaren eredu bezala hartzen ditut; gaur egun engainu berean erortzen ari garela uste dut».

ere jasotzen ditu liburuan, hizkuntzaren aldeko mitologia eta ideologiaren inguruan bildutakoak. Euskal pentsalariaren hitzetan, «euskal jauntxoek hizkuntza beren nobletasunaren agiri bezala hartu dute, erakusteko baina ez erabil-

tzeko. Ernazimentuak herri hizkuntzen balioa desku-ritu eta lantzen du, eta Euskal Herrian ere badugu humanismo hori, baina kuriosoki elizan ematen da, bemen kultura daukan sektore bakarrean».

Egileak, hizkuntzaren mi-

toaren alde negatiboa nola izan den erabilia argitzen digu idazlanean; eta ernazimentuko ideologietako hainbat mito aztertzeaz batera, euskal apologisten azterketari ere ekiten dio.

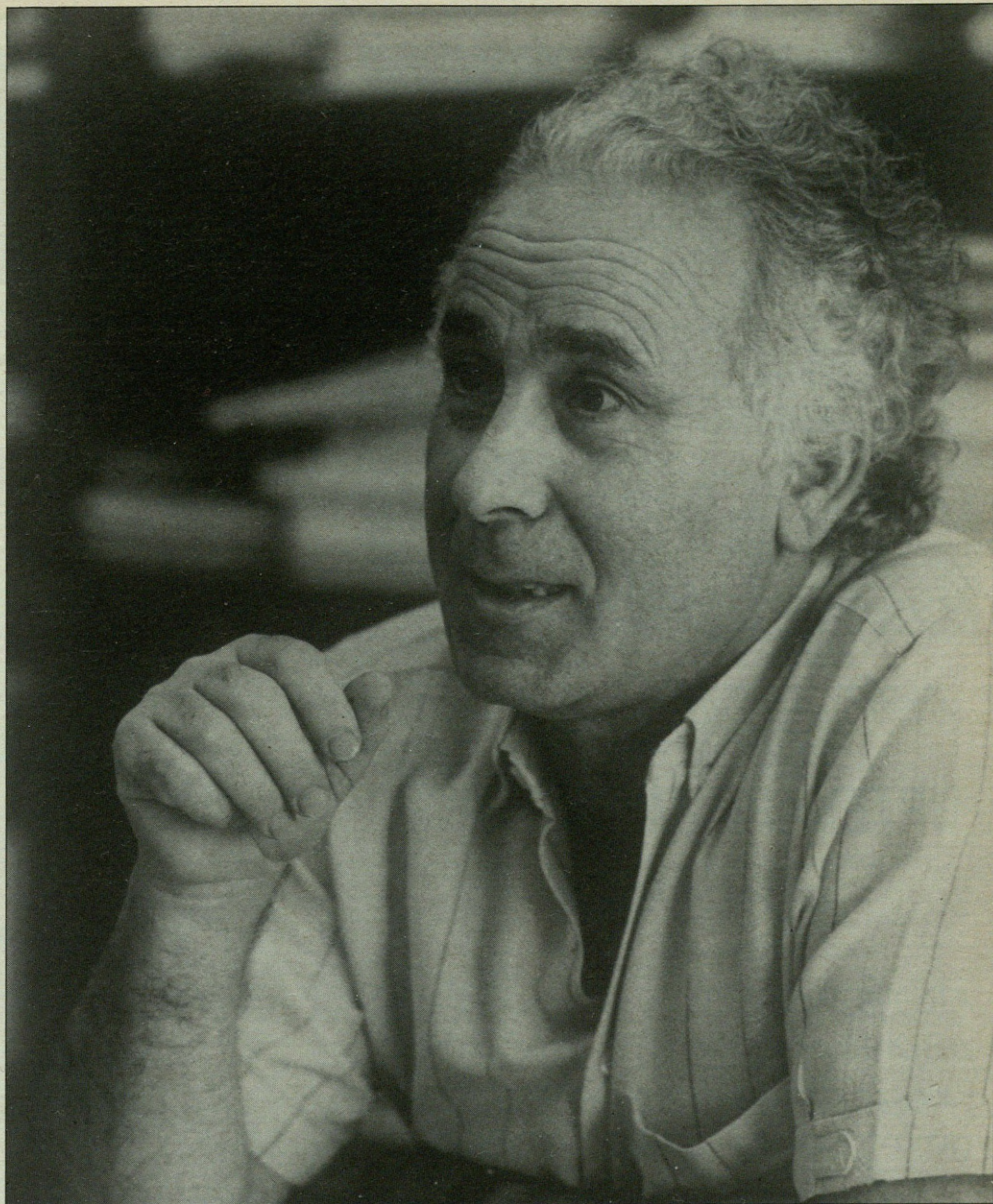
Jolasa eta gogoetarako tresna

Monarkiak sortu ziren garaian eta herri hizkuntzek indarra hartu zutenean, hala ere, euskarak ez zuen halako zoririk ezagutu. Joxe Azurmendik adierazten digunez, «latinak betetzeko zuen tokia gaztelarak hartu zuen, izan ere, euskara hazi ahal zitekeen momentuan Nafarroa Gaztelak konkistatu zuen, eta monarkia galtzen da. Eta hizkuntzak, ez da abaztu behar, garai honetan gorte-monarkien inguruan finkatu ziren».

Jolasa (hika-mika eta txutxumutxu ugari sartzen bait dira aipamen askotan zehar) eta gogoetarako tresna izan asmo duen liburua, historia obserbatorio bat bezala aurkezten digu egileak, eta zenbait gauza behin eta berriro gertatzen

direla aditzera ematen digu. Apologisten lanari erreferentzia eginez, Joxe Azurmendik halaxe adierazten digu: «*Nik Euskal Herriaren engainu perpetuoaren eredu bezala hartzen ditut. Areago, gaur egun engainu berean erortzen ari garela justu dut; planteamendu bera da, ez da autorreafirmatze bat, baizik eta besteen aurrean makurtze ideologia zabaltzen ari dela gure artean. Eta bere kultura garatzen ez duen herriak bere nortasuna saldu egiten du. Gainera, gutxienez XVI. eta XVII. mendeetan gorteari begira egon diren apologistak zerbait zenari begira egon dira, handi samar bati, baina gaurkoaren aldean ez dago konparatzerik.*

Bere liburua, ispilu egin nahi izan du Joxe Azurmendik. Gaurko egoerarena. XVI. eta XVII. mendetako historia bat kontatzen da, baina era berean, gaurko historia dena. Azken batean, herri txikien historian ohizko bilakatzen direnak. Besteak beste, eta liburua- ren antolaketa erreparatu- z, honako atal hauek bereiz daitezke; «Euskaldunak: erromanizatu gabeko hutsak» atalean, xenofobia problemei eta kultura eta herria kontzeptuen arteko loturaz aritzen da. «Mito zaharretik ipuin berrira» izenekoan, mito zahar asko biltzen ditu, eta espainolak, euskaldunak, barbaroak, erromatarak, kristauak... lekutzen ditu garaiko testuinguruan. «Ernazimentuetako ideologietan», bestalde, orduko ideologia nagusi errepassoa ematen die, eta halaber, horien garapena ere azaltzen du. «Inperioren morroi» izenekoan, euskaldun eta espainolek elkarrekin egin duten ibil-

■ «Euskara hazi zitekeen momentuan Nafarroa Gaztelak konkistatu zuen, eta monarkia galtzen da».

bidea azaltzen du, eta apologistak, euskal idazleak, hizkuntz nazionalismoak, jauntxo- en ideologia eta euskararen etxeko etsaiak dira, beste batzuen artean, jorratzen diren gaiak. Bestalde, «Nazio zahar bat modernia propio gabe» atalean, hu-

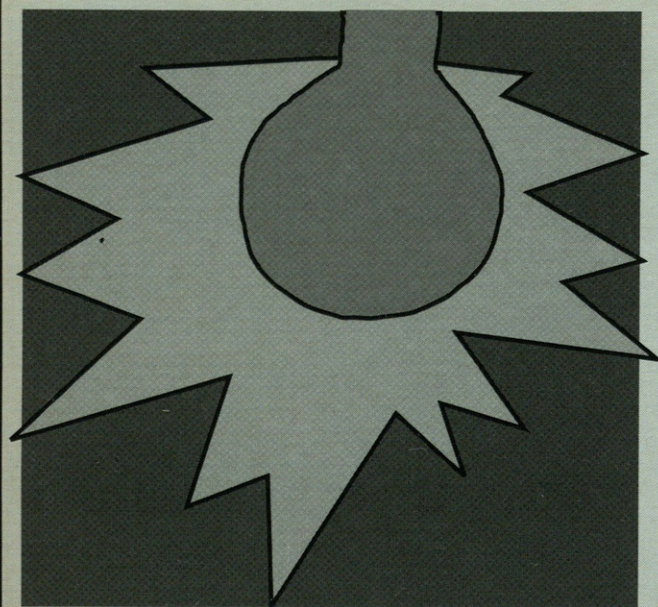
■ **«Bere kultura garatzen ez duen herriak bere nortasuna saldu egiten du» ●**

manistak, Eliza eta euskaltzaletasuna, Kontrarreforma eta kulturgintza eta herri- gintzari buruzko azterketa argia bezain sakona egiten du.

Alegoria asko ere biltzen dira liburu osoan zehar, gaur egungo egoeraren ikuspegitik uler daitezkeenak. Joxe Azurmendiren hitzetan, «*historia ez dela errepikatzen esaten da, baina zenbait gauzatan errepikatzen dela ikusten da; herri txikien historian konstante batzuk errepikatzen dira.*

Esate baterako, Euskal Herriko kultura gauza handiak eginez planteatu daiteke, eskaparate bat biburtuz Euskal Herria eta kanpora begira lan egin, apologisten moduan, ala barrura begira, bertako azpiegitura kulturalak sortu eta sendotzera jo daiteke, hemengo jendearekin kontatuz, eta hauxe, gaur egun ere, gure problemetako bat da. XVI. mendean zegoenaren antzerakoa».

Patxi Sarriegi

HARPIDEDUNEK URTEKARIA MERKEAGO ETA ETXEAN

ARGIA astekarian harpidedun zaren horri, Urtekaria zure etxean jasotzeko aukera ematen dizugu, eta gainera askoz ere merkeago. Jakinik astekariaren harpidedun gehienek eskuratzen duzuela ARGIA Egunarekin batera argitaratzen dugun Euskal Kulturaren Urtekaria, alboan dagoen Urtekariaren harpidetza txartela betetzea nahikoa izango da, hemendik aurrera urtez urte zuen etxeetan jaso ahal izateko. Harpidetza txartel hau bidaltzen digutenei aurtengo Urtekaria 92 aparte kobratuko diegu, baina datorren urtetik aurrera astekariaren harpidetza-sariarekin batera.

URTEKARIAREN HARPIDEDUN ERE IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

.....

.....

HELBIDEA

.....

.....

Tfnoa

HERRIA

.....

Kp

HERRIALDEA

.....

.....

BANKUA / AURREZKI KUTXA

.....

.....

SUKURTSALA

.....

KONTUAREN ZENBAKIA

.....

HARPIDE ZENBAKIA

.....

HARPIDETZA SARIAK (BEZ BARNE)

Hego Euskal Herrian: 1.250 pzta.

Ipar Euskal Herrian: 80 libera.

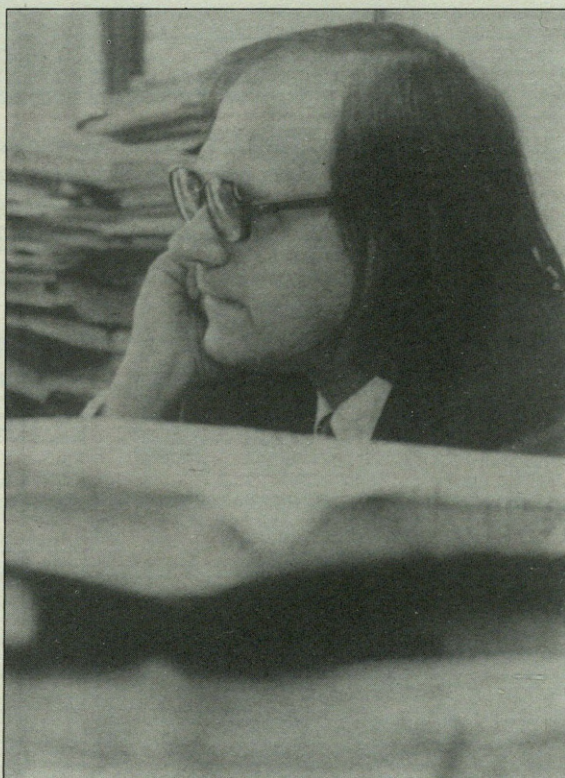
Estatu Espainiarrean: 1.250 pzta.

Gainontzeko Estatuetan: 1.600 pzta.

Airez: 3.200 pzta.

Pere Gimferrer: literatura katalanaren kinka larria

O raintxe argitaraturiko hiru libururen hitzaurreez baliatuz, egungo literatura katalan eta espainolaren balorazioa plazaratu du Pere Gimferrer idazleak.

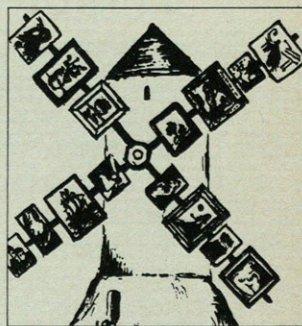
FUNTSEAN duela hamahiru urte agertutako tesi berdintsua defendatu du Gimferrer-ek azken idazkietan, indar faltagatik anemiaz jota hiltzeko bidean dagoela katalanezko narrazio-gintza. Eta idazlearen ustetan, irakurlego zabala egoteak ez du arriskua urruntzen. «Irakurleek segituko dute, jakina. Baina, gauza bera gertatuko ote da exigentzia mailarekin?», adierazi du prentsan.

Gimferrerrek dioenez, belaunaldi baten hutsunea nabaritzen da Kataluniako prosan, gerra aurretiko belaunaldiarekin lotura egin behar zuena. Eta harian segituz, garaiz baino lehen bilakatu dira «senior», bere belaunaldiko idazle maisugabeak. Aurrerapenak egin direla onartu arren arazoak hor dirauela adierazten du: «Bada gauza

on bat: badugu lehen aldiz kontsumorako literatura, poliziakoa, oso ona. Lehenagotik ez zegoen eta garrantzitsua irakurleei eusteko. Baina anbizioa duen narraziogintza falta dugu. Dagoen gutxia frankotiradoreak dira: Terenci Moix, Porcel, Valenti Puig...».

Penintsulako gaztelerazko literaturan ostera, poesia ikusten du ahulen, eta bere ustez Latinoamerikako poetak dira 27ko belaunaldikoen benetako oinordekoak. «Ez da norbanakoen arazoa, joera arazoa baizik» dio Gimferrerrek.

J.M. Heritz

Holandako Administrazioak arte-lanak soberan

Azken hamarkadatan subentzionatutako berrehun eta berrogeitamar arte-lan erregalatuko ditu Holandako Kultura Ministeritzak, gordetzeko toki ezagatik. Lanok, artistei emandako soldaten truke jaso ditu estatuak azken hogeitamar urteetan, eta urteko hogeibat mila objektu eta instalazio hartu eta pilotzen zirenez, espazio arazo larria sortu zaio Administrazioari.

Estatu espainiarreko lehen informazio irratia katalanez

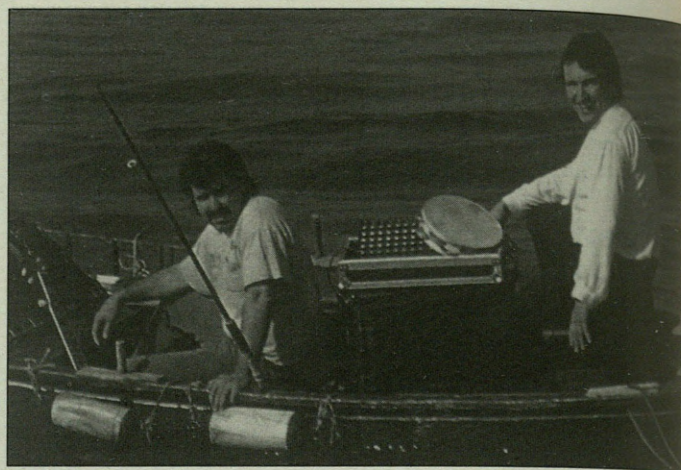
Egunero hogeitalau orduz berriak zabalduko dituen Catalunya Informació irratia era honetako lehena izango da Estatu espainiarreko lurraldean. Generalitat-en menpeko laugarrena da eta katalanez emitituko du egun osoz.

Z I P R I Z T I N A K

IRAILAK
26

■ «CARRYING» IKUSKIZUNA DONOSTIAN

ONOSTIAKO Loiola auzoan dagoen *Arteleku arte tailerrak antolatuta*, «Carrying» muntaia ikusteko aukera dago, Donostian, *bilaren 26an*, 18.00etan. Sinbologian murgildutako muntaia honek *HIESaz kutsatutako gaisoen aldeko mezua zabaldu* nahi dio gizarteari. Horretarako, *Argentina Errepublikak kalean eta Bulebarrean* zehar hainbat artistak —asko *Arteleku* ingurukoak— osatutako *gizakatea bikoitza* antolatu da. Katea horren helburua zera da: *HIESak kutsatutako gaisoak* eskuz esku pasatzea artista eta bolondres horien artean, lurrik ukitu gabe, gaisotasun horrek jotako jendearekin elkartasuna adierazi asmoz. Bikote bakoitzak ibilbidearen puxka bat egin beharra dauka.

TAPIA ETA LETURIAK bere taldearen laguntzaz joko dute irailaren 29an, asteartea, lurretako enparantzan. Kontzertua gaueko 10etan hasi, eta bertan izango da, beharbada, bikote honek laster kaleratuko duen diskoko kantaren bat entzuteko aukera.

Kattalin Totorika: «Guraso eta haurren arteko lokarri berria da 'Xirrixta'»

ARGIA. *Euskal Herri osoan zabalduko da hemendik aurrera «Xirrixta» aldizkaria.*

K. TOTORIKA. Duela bost hilabete argitaratu genuen zero alea. Ale honekin harpidetza kanpaina egin dugu, eta horren ondorioak dira 1.500 harpidetzarekin abiatuko garela urrian. Lehen alea urrian argitaratuko bait dugu.

A. *Zeintzuk dira aldizkariaren*

helburuak?

K.T. Ez da horrelako besterik orain arte. Hegoaldean bada «Kili kili» eta «Ipurbeltz», baina ez dira aldizkari berdinak. «Ipurbeltz» komikia da gehienbat, eta «Kili kili» aski zaharra da orain. Beste gauza bat da «Xirrixta». Egiazko aldizkaria da, haurrentzat. Guraso eta haurren arteko euskarazko lokarri berri bat da. Aldizkariaren barnean, haurrak jolasak aurkituko ditu, ipuinak, erreportaiak, komikiak, eskulanak, errezetak sukaldaritza egiteko gurasoekin, edo eskolan irakasleekin. Horrelako sail desberdinak atzemanen ditu.

A. *Zaila izan al da aldizkaria martxan jartzea?*

K.T. Bai, bistan da. Desafio bat da, eta espero dugu desafio hori irabaztea. Garestia da horrelako proiektu bat sortzea. Jadanik laguntzak ukan ditugu Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua eta

URRIAK
2

■ MASKARADA ANTZERKI TALDEA BERRIZ-EN

AURTENGO «Herriz herri» programaren barruan, zenbait ekitaldi burutuko dira egunotan Bizkaiko Foru Aldundiko Kultura Sailaren eskutik. Ondoren datozenak, besteak beste.

Urriaren 2an, *Maskarada antzerki taldea* arituko da gaueko 10etan *Berrizko kultur etxean*. Egun horretan bertan, *Ugao-ko politikoldegian*, *Txomin Artola eta Amaia Zubiria* bikoteak «Folk-lore sorta-2» bere azken diskoa aurkeztuko du gaueko 10etan.

«Herriz Herri 92-ko egitarauaren barruan ere, *Urriaren 3an*, larunbata, gaueko 10etan, zarzuela jorritzen duen *Euskadiko Elkarte Lirikoak* kontzertu bat egingo du, *Berrizko kultur etxean*; eta hurrengo egunean, *Ortzi folk talde* gazteak joko du *Atxondoko Axpe pilotalkuan*, arratsaldeko 6etan.

Urriaren 9an, bestalde, *Txomin Artola eta Amaia Zubiria* kantariak ekitaldia eskainiko dute *Arakaldoko herriko plazan*, gaueko 9etatik aurrera.

■ ETSIAIAK TALDEA ZARAGOZAN

DATORREN larunbatean joko du Zaragozan Etsaiak taldeak. *Hiri hone-tako etxe okupatuan* izango den zu-zeneko emanaldian, *Arbol* eta **Orgon** taldeak ere arituko dira. Etsaiak-ek laster kaleratuko du «Etsaien etsaiak» izenburua izango duen bere estreineko diskoa.

■ «LARRUA» ERAKUSKETA BILBON

URRIAREN 3a bitartean zabalik egongo den erakusketa honetan, *Iñaki Alvarez*, *Abel Alonso*, *Jose Maria Pena* eta *Iñaki Saezek* batera aurkezten dituzte beren *lanak*: *larruazala*, *aurpegia* eta *epidermiari buruzkoak*.

KIKI, KOKO ETA MOKO pailazoen ekitaldia izango da ikusgai Errigoitiko Elizalde auzoan, urriaren 3an, larunbatez, gaueko 22.00etan hasita. Bizkaiko Foru Aldundiak antolatuta Herriz Herri 92 kanpainaren barruan, Ikullu elkartearen izango da zita eta bertara adin guztietako jendea dago gonbidatuta.

B E G I B E L A R R I

A R T E A

Ustekabe japoniarra

ARTE munduko ustekabekotzat jo genezake Yoshiyasu Zenitani japoniarra. Txikitari pintura atsegin bazuen ere, unibertsitatera bidean injinari ikasketak aukeratu eta injinartza elektronikoa burutu zuen. Ikasketak bukatu eta gero, enpresa batean lanean aritu zen, eta urtetan zehar artearen mundutik guztiz kanpo bizi behar izan zuen.

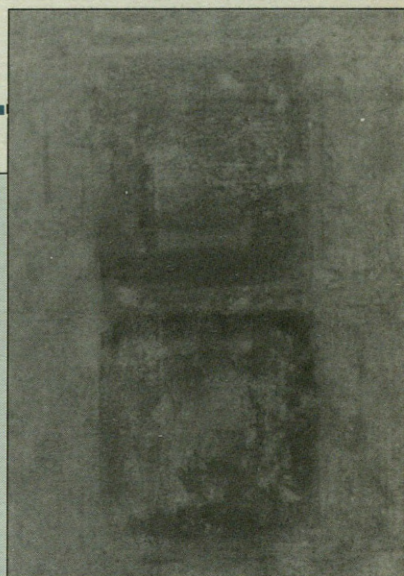
Hala ere, 1977an, Takako Araki keramistarekin topatu eta hiru urtez bere gidaritzapean keramista ikasten aritu zen. 1981an, pinturagintzara zaletu eta bakar-lanari ekin zion. Mundu osotik ibili eta gero, egunotan Errenderian bere lan batzuk ikusteko aukera daukagu, erakusketa ikusgarrian.

Urte luzetan bilatutako harritzko orma, higatua, zartatua, zaharkitua...

azkenean aurkitu eta izugarritzko zirrara eragin zion. Eta erakusketa honetan, hartara garamatza, ekialdeko tsuko pentsakizunetara. Interes estetiko soiletik harantza, orma honek hainbat irudi biztu dizkio margolariari, besteak beste, denboraren pisuaren bizipena edota existentziaren energia adierazteko gogo bizia. Orma zartatua.

Harriaren eta bere izatearen arteko lotura erabatekoa aurkezten digu artistak. Lotura estuan eta sakonean, izatearekiko batasun osoan. Aldi berean, ikuslearenganako komunikazio hertsian egindako obra da, erakusketa osoan zehar adierazten dena.

Jarrera kontua da, edonola ere, ekialdeko pentsamendu honetara hurbiltzeko egiten digun gonbitea, ha-

**YOSHIYASU ZENITANIREN KERAMIKA
ETA PINTURA ERAKUSKETA. XENPELAR
KULTUR ETXEA. ERRETERIA.**

ritzko ormaren mundu horretara bi-daia. Berak hala uste du, eta ikusleok horren partaide egiteko esperantza-rekin paratua du erakusketa.

PATXI SARRIEGI

L I B U R U A K

«ERLAZANTZA». GIPUZKOA-KO ERLAZAINEEN ELKARTEA.

17. ZENBAKIA. 40 orr.

Plazaratu berri den zenbaki honetan aurkituko diren laren artean, Martxel Aizpu-

rua luze aritzen da propoleoari buruz. Hainbat aholku ere ematen dituzte erleei ezia kentzeko.

Bestalde, Fraisoroko Nekazari Eskolan kokatzen den elkarte honek, hainbat

produktu, erleen maneia eta beste hainbat zehaztapen azaltzen ditu, erlezaleen argigarri. Horretaz gain, hainbat errezeta ere eskaintzen dituzte. Esate baterako, ezti eta espezia

«HAMALAU».**XABIER MENDIGUREN.****ELKAR.**

Errealista eta orekatua (batzutan)

IZENBURUAK ondo adierazten duenez hamalaukoa da liburu hau, sonetoa, bizitza osoan amestu izan dugun kiniela, eta behin batean, aspaldi, oso aspaldi, gereziak oparitu genizkion neskata bezala. Esan nahi dut hamalau ipuinek osatzen dutela Xabier Mendigurenen bilduma hau.

Oso orekatua da liburua. Orekatuegi dator behar bada. Bi zatitan banatua, bakoitza zazpiko edo zazpiki, nortasun propioaz apaindurik. Hizkuntza ere halakoxea da, ekilibristaren modura bait dabil soka lodia batetik bestera, inoiz jauzi mortalik egitera ausartu gabe; beheara begiratu batzutan, gora bestetan, jakinik batean sare luzea dagoela zabaldua, eta bestean karparen sabai itxia. Ez du ihes egiten. Horizontalidadeari zaio etsitzen, erortzeko edo

igotzeko tentazioa inoiz sentitu gabe. Huts egiteko beldurra, agian.

Inongo deskripziorik gabe, narrazio soil dira ipuin guztiak, salbu eta azkena. «Bina-ka, gereziak bezala» izenekoak. Zinema-kamara baten begia inguruan duena ikusten balego bezala. Ahalik eta subjektiboena izateko asmoarekin, ahalik eta errealistago. Kontalaria eta idazlea elkarrengandik bereizteko saioa. Dena den, begia ere ez da inoiz objektibo.

Laburak dira ipuin batzuk, zazpikiak hain zuzen. Koadro modukoak, egunero-kotasuna islatu nahi dutena. Idazkera formalez baina seguruz daude pintatuta. Errealistak bere mingostasunean, erridikuloak bere ironiarekin. Bizitza den antzerkiko eskenak dirudite. Mantentzen dute kontraeraren tentsioa, erritmo lasaia, eta batzutan amaiera bera ere harrigarria bezain txundigarria. Bestetan, ordea, ez. Ikusiegia, sorpresarik gabea. Orduan txiste txar baten antzekoak dira.

Gehiago interesatu izan zaizkit zazpikoak. Aipatzekotan «Merke-merke» izena daramana. Badago hor, *paisa* baten hilketa kontatzen denean, gertaerako elementu guztiak harrapatzeke nahia. Parte hartzaile guztien ahotsa entzuten dugu, bakoitza errealitatean berari egokitu zaion paper-txoa antzeztan. Puzzlearen piezak agertzen dizkigute poliki poliki. Irakurleak, azkenik, pieza horiekin osa dezake istorio osoa.

Eta nola ez, «Fetitxe». Euskal idazleak biltzen dituen kongresu guztietara eraman eta aurkezteko modukoa. Besteek jakin dezaten behingoz zer den ondare unibertsalera aporta dezakeguna.

FELIPE JUARISTI**ERLAZANTZA**

ERLAZANTZA: ALDIZKARIA - 1.992. urteko - 17. zenbakia - 2. orr.

Gipuzkoako
Erlazainen
ElkarteaBAZKIDEEN
ARTEKO
ARGITALPENA

eginiko ogia nola prestatzen den, edo sagar opila nola egin daitekeen ezti ■

ARARTEKOAREN
GOMENDIO
ETA
IRADOKIZUNAK

1991 - Legebilzarren Txostenen hitza

«ARARTEKOAREN GOMENDIO ETA IRADOKIZUNAK».**ARARTEKO. 298 orr.**

1991 urteko Txostenaren separata honen helburua, Arartekoak Legebiltzarrari aurkeztu dizkion gomendio nagusiak aipatzea da. Bide batez, hiritarren eskubideak bermatu asmoz, indarrean dagoen legerian aurkitutako akatsak azpimarratzea ■

«GALTZAUNDI». GALTZAUNDI EUSKARA TALDEA. 13.

ZENBAKIA. 36 orr.

TOLOSALDEKO hilabete-kari honetan, gauza berri ugari plazaratu dituzte. Alde

batetik, Martxelo Otamen-
dik Jose Ramon Yarza
FAOko (Elikadura eta Ne-
kazaritzarako Erakundea)

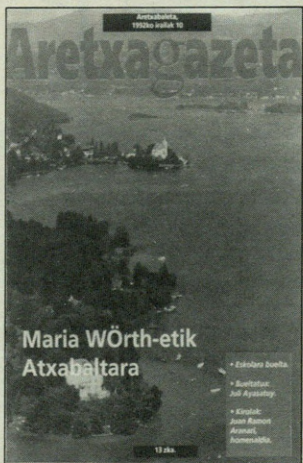
funtzionari ohiari egindako
elkarizketa topatuko dugu.
Azalean agertzen den irudia
erreportaia nagusiari lotua
dago: bikien gorabeherak
azaltzen zaizkigu. Tolosal-
detik Himalaiara joan den
espeditzioko partaideekin
eremintzatu dira. Bestalde,
«Galtzaundikeriak» sailean
herriko xelebrekeriak, ira-
kurri nahi dituenarentzat ■

«ARETXAGAZETA». ARETXA-
GAZETA ELKARTEA. 13. ZEN-
BAKIA. 16 orr.

ESKOLARA itzulera, Eduar-
do Altube UDAko zuzen-

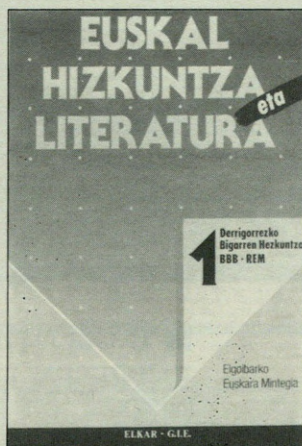
dariak buruturiko kirol el-
karteari berari buruzko idaz-
lana ageri da azken ale ho-
netan. Bestalde, Juli Ayas-
tuy-ren hitzak eta iritziak
plazaratzen ditu hamasei
orrialdetako Aretxabaletako
aldizkaritxo honek. Gaine-

ra, ikastaro berria hasi dela
eta, eskolara itzultzeak da-
kartzan ondorioak ere espli-
katzen dizkigute ■

«BERRIGARA». JARDUN EL-
KARTEA. 74. ZENBAKIA. 24 orr.

BERGARAKO elkarte ho-
nek, oraingo honetan, Sevil-
llako EXPOn lanean ari den
Marisa Puertas-i egin dio el-
karizketa, eta Osintxuko
«Kofraixak» jaiak aztertu di-
tu, besteak beste ■

«EUSKAL HIZKUNTZA ETA
LITERATURA». ELGOIBARKO
EUSKARA MINTEGIA. ELKAR-
GIE. 244 orr.

BBB eta IEEko (Irakaskun-
tza Ertainaren Erreforma)
lehen mailako ikasleei zu-

zenduriko testu liburu ho-
netan, hizkuntzari eta lite-
raturari dagozkien arlo des-
berdinak landu ditu Elgoi-
barko Euskara Mintegiak.
Liburuaren osagarri bezala,
ikasleak lan koadernoak
izango ditu ■

«FISIKA». RAFAEL AZKONA,
MIKEL ETXANIZ, JENARO GI-
SASOLA, EMI MUGIKA.
EREIN. 152 orr.

FISIKA lantzen duen testu
liburu hau 3. BBBrako edo
erreformaren 2. zikloko
lehen urteko ikasleei zu-
zenduta dago.

BBBko bigarren mailara-
ko egileek lehendik argita-
ratu duten materialaren ja-
rraipena da ■

ELE aldizkaria

Hizkuntzalaritza, hizkuntzaren didaktika eta soziolinguistika aldizkaria

HARPIDETZA TXARTELA:

URTEAN 3 ALE
2.500 pezeta BEZ gabe

Izen deiturak:
Helbidea:
Herria: Posta-kodea: Tfnoa.:
Banku edo Aurrezki kutxa:
Kontu-zenbakia: Sukurtsala:
Kontuaren jabea:

Bizkaiko AEK (ELE), Diputazio k. 3-1. 48009 Bilbo. Tfnoa.: (94) 423 15 52 - Fax: (94) 424 80 12

T E I L A K

TOLOSAKO NAZIOARTEKO ABESBATZA LEHIAKETA

TOLOSAKO Nazioarteko Lehiaketa «Amerika eta euskaldunak» programari lotuko zaio aurtengo edizioan. «Euroa-merikar topaketa» izaera izango du eta 26 abesbatzak parte hartuko dute bertan, horietatik 18 Europatik etorriak eta besteak Amerikatik. Urriaren 28an hasi eta azaroaren lehen egunarekin amaituko da.

■ NAFARROA OINEZ MUSIKA DOINUEZ

DIATORREN Urriaren 11n, Bianan egingo den Nafarroa Oinez egunaren alaitzera datozen zinta nahiz bideoa plazaratu dira. Bernardo Atxagak osatu ditu letrak eta Xabier Muguruzak musika. Nafarroako Gobernuaren laguntza jaso duen ekoizpen honek umorea eta euskararen errealitate linguistikoari buruzko gogoeta biltzen dituela adierazi dute egileek.

■ IKUSENTZUNeko ENPRESEN ELKARTEA

IKUSENTZUNeko hainbat euskal enpresa elkarte batean bildu dira eta sektorearen egoeraz hitz egiteko elkar-rriztetarako aukera eskatu diote Joseba Arregi Kultura sailburuari. Angel Amigo, elkarte berriaren bozeramaileak esan duenez, «marko legal berezi baten sorketa eta sail honekiko politika bateratua» bideratzea joko dituzte helburutzat.

■ AZKEN BI MENDEETAKO PRENTSA KATALOGOA

EUSKAL Ikaskuntzak XIX. eta XX. mendetan Euskal Herrian egin eta argitaratutako prentsaren katalogoa osatu du Eusko Jaurlaritzaren babesaz. Guztira, 2.200 argitalpen inguru sailkatu ditu, liburutegi eta hemerroteketan aritu ondoren, Adolfo Ruiz de Gaunak, Komunikazio Zientzietako doktoreak, tesi honetan.

E R R A N A K E R R A N

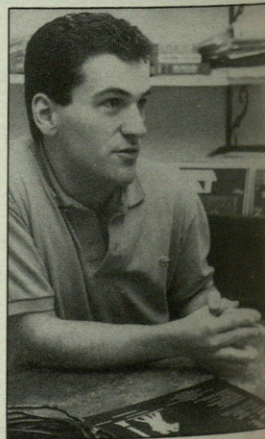

«Eskola Itunaren proiektu ofizialari aurre egingo dion biderik ez badago, bertan behera geratuko da dena».

Mikel Eizagirre, Sortzen Plataformako bozeramailea. Egin, 92-IX-16.

«Beti jo behar da musika berrien bila, aldi bakoitzeko jendeari zerbait esango dion musikaren bila. Musika klasikoa, eta bera bezala beste zenbait musika ere, museoak dira. Bizirik daudenak, baina finean museoak».

Joxan Goikoetxea, musikaria. Egunkaria, 92-IX-11.

TXUTXU - MUTXUKA

ORAINDIK ARGITARATU GABEKOAK

Durangoko azokari begira motoreak berotzen ari dira argitaletxeak. Elkarri dagokionez, hiru liburu ditu labetik ateratzeko prest: Jose Maria Velez de Mendizabalen espioitzari buruzko «Yehuda» nobela, Joseba Gabilondoren «Kaliforniatik bihotzez» kronika modukoa eta Luis Berrizbeitiaren «Eremu karroinduak» poesia liburua. Pamielaren kasuan, Aingeru Epaltzaren «Ur uherrak» kontakizuna abendua bitartean kaleratzea espero dute. Ez da beraz, aukera faltarik izango datozen hilabeteotan.

NOR - NORI - NOR K

«Aski da berria engainatzeaz, izan ere ikastolen EAEko ebintzetatik dirua Nafarrora datorrela esateak ez du jadamik balio, gezurrak ere muga bat duelako».

Juan Luis Larraza,
Nafarroako Ikastolen
Elkarteko zuzendari ohia.
Egin, 92-IX-13.

«Administrazioaren eta ikastolen arteko pultsoan dago neri behintzat interesatzen zaidan berotasun mota. Eta bonetan, zenbait ezkerreko sindikatu, korporatibismoz nabastutako bere publikotasun diskurtsoarekin, Estatuaren aliatu onenak dira».

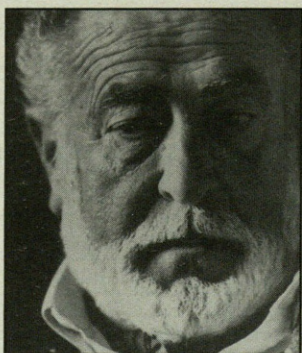
Jon Sarasua, kazetaria.
Egunkaria, 92-IX-15.

«Urrezko Maskorrak ez du gehiago saltzeko balio, baina zerbaitean laguntzen du».

Juanma Bajo Ulloa,
zinegilea.
El Diario Vasco, 92-IX-17.

«Testua bezalaxe, marrazkia ere irakurri egiten da».

Antton Olariaga,
ilustratzailea.
Egunkaria, 92-IX-13.

N. BASTERRETXEAK

eskultorea eskuz-esku ari da Arabako Foru Aldundiarekin, natura giroan hainbat eskultura jartzeko xedez. Burutzen diharduten plangintzaren arabera, Aiaran dagoen Maroñoko urtegian, Gamarrako bidegunean eta N-1 ibilbide osoan Nestor Basterretxeak egindako elementu eskultorikoak paratuko dituzte ●

M. IDIRINI

disco berria plazaratu dio Elkar argitaletxeak. «Ametsetan» tituluko lan honetan, mende hasierako zazpi pieza bildu (Soroazabal, Otaño, Usandizaga eta besteren doinueta, batzuek ahanziak erabat, oinarrituak) eta solista gisa estreinatu da Alejandro Zabala pianojole azkoitiarrarekin batera ●

M. MENDIZABALEK

Antton Kazabonekin osatu berri du «Bertso Eskola» ariketa bilduma. Liburu hau, Gipuzkoako Ikastolen Elkarte eta Euskal Herriko Bertsolarien Elkartearen artean argitaratu dute, eta hamar ataletan banaturik, bertsoak dituen alderdi oro lantzeko aukera ematen duela adierazi dute egileek aurkezpenean ●

Pagoetako parkean gauza interesgarri ugari daude, bai ekologia aldetik eta baita historia aldetik begiratuta ere.

Landare eta bitxikerien paradisu gipuzkoarra

IHES egiteko toki aproposa da benetan Granada erre-kako sakanatik ia Orioko gaina bitartean hedatzen den Pagoeta parkea. Parke hau Gipuzkoako Foru Aldundiaren jabetzakoa da eta mila hektarea baino zertxobait gehiago ditu.

Hilabete honetako igandeetan Ernioko erromeria egiten da, bertan goiza igaro ondoren ez da aukera txarra izango Pagoeta aldera abiatzea. Pagoetan gauza ikusgarri ugari daudenez, egun osoa bertan igarotzea ere mereziko luke.

Pagoetara iristeko biderik arruntena Zarautz eta Aia bitarteko errepidea da, bide erdian Laurgain auzategia dago, eta hango basoaren inguruan eta errepidean dauden aparkaleketan has dezakegu ibilbidea.

Atseden leku eta

aparkaleku hauetan autoa utzi eta parkearen edertasuna ikustera abiatuko gara. Bertan jatera gelditzea ere gomendagarria da, horretarako toki egoki eta aproposak bait daude. Ibilaldia mendi bizikletaz egitea ere

aukera bikaina da, eta horretarako argitaratu diren zenbait liburutan ere ibilbide bereziak daude.

PARKE honetan ibilbide ugari daude, eta hauen artean garrantzitsuenetako bat ibilbide nagusia da, 5,6 kilometrotan zehar parkeko gauzarik interesgarrienak ikusten bait dira. Lukunetik Lizarrara bitarteko ibilbideak, berriz, parkeko lan-

dare aniztasuna ikusteko aukera ematen digu. Historia gustoko duzenok Pagoetako tumuluak izeneko ibilbidea aukera dezakegu, 8 monumentu megalitikoren inguruan igarotzen bait da.

Parke hau landaretzagatik oso ezaguna eta garrantzitsua da. Parkeari izen ematen dioten pagoez gain aipatzekoak dira haginak, gaztainondoak eta baita artea ere. Gaur egun azken hau oso leku zehatzetan soilik topa badaiteke ere.

Hala ere, landaretzaz gain parke honek baditu beste gauza interesgarri ugari ere. Ibilbide nagusia jarraituz gero, hauetako zenbait ikusi ahal izango ditugu. Hauetako bat Sanson Harria da, herri usteak dioenez, Sansonek urrutiko Erloko gailurretik, Izarraitz mendikatetik, botatakoa. Burnigurutzeak, berriz, izena bertan dagoen gurutze bati zor dio, eta gurutzea, aspaldi, uztak bedekatzeko eta etorritzekoen arriskuak uxatzeko erabiltzen zen.

Pagoetako parkean ere garai bateko elurzuloak aurki daitezke. Nebera baserriaren inguruan dagoena aipa daiteke, egoera onean berau bait dago.

Pagoetara hurbiltzen den edonork Altzola ere ikusi beharko luke. Herri bitxi honetako duela urte gutxi arte ez zuen inolako errepiderik, eta denboran atzera egitearen irudipena zuen bisitariak. Bertara Aia edo Laurgaindik, oinez edo autoz, eta Zarautzik —Urdanetatik barrena— joan gaitzke.

Gizakia eta naturaren arteko oreka, hein batean behintzat, mantentzea lortu da orain arte ■

IKUSI BEHARREKOAK

✕ **AGORREGIKO BURDINOLA:** Zarautzik Aiarako bidean bostgarren kilometro inguruan ezkerretara joz aurkituko dugu, kartelek adierazten bait dute. Burdinola hau guztiz zaharberritua dago eta gaur egun garai batean izan zen bezala ikus dezakegu. Aukera dago martxan ikusteko.

✕ **FORU ALDUNDIAREN BASERRIAK:** Foru Aldundiak ingurune honetan zenbait baserri erosi zituen, Iturrran, Sagastizabal eta Amezketa Lardi baserriak.

● Iturrran baserria harrera etxe bezala eratua dago. Amezketa Lardin, berriz, udalekuak eta antzekoak antolatzen dira eta umeek izaten dute batez ere baserri honetan gozatzeko aukera. Sagastizabal baserria nekazari lanabes eta bizimoduaren erakustoki bezala antolatuko da.

✕ **PARKE BOTANIKOA:** Iturrran baserriaren ondoan dagoen parke honek izugarritzko garrantzia du, bertan arbol, zuhaiska eta landare asko daude toki guztietatik ekarriak. Arlo honetan, Estatu espainiarrean dagoen parkearik aberatsenatakoa da.

MOKO FINA

• MOKO FINA • MOKO FINA • MOKO FINA • MOKO FINA

MENUA

HURA OTORDUAI

XABIER
LETURIA

Panderojolea

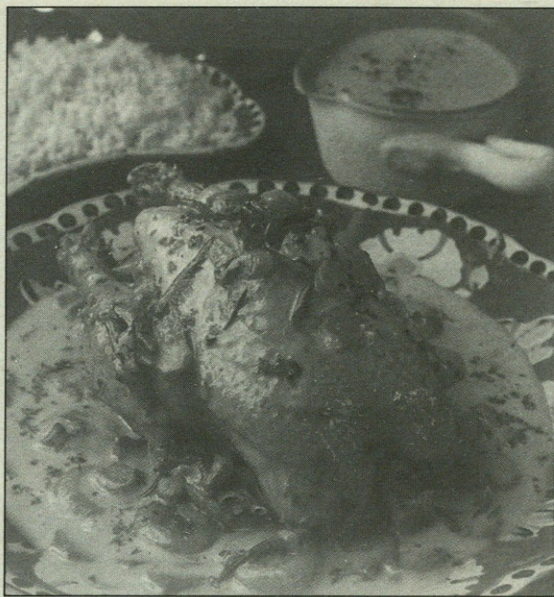

Tortilatan espezialista

PANDEROJOLE aparta bai, baina sukaldari eskasa. Otarraina, karra-marroak, buiak eta zigalak gustokoak, baina edozer gauza frijitzean, zartagiarekin izugarrizko sarraskiak egiten omen ditu butanoan. Hori bai, tortilatan espezialista da. Gainontzeko guztia ariketa matematiko konplexuena baino zailagoa egiten zaiola.

Ez dugu ezer asmatu, berak esan dizkigu guzti hauek. Sukaldeak behin eta berriro borroka irabazten diola ikusi arren, kontsolamendu azkarra ere aurkitzen duela gozokiren bat ahoratzen duenean. Sagar tarta omen da sukaldari frustratuen saminak gozatzeko biderik egokiena. Eskerrak eman behar panderoa jotzera irteten den guztietan jatetxeetan jaten duenari, bestela, azer nolako itxura lukeen dagoeneko!

Panderoa jotzearekin konformatu behar. Dena ezin dela eduki diotenei ere ez zaie arrazoirik falta Leturiaren ustez!

**Oilaskoa
saltsa
txurian
prestatzeko
ordubete
eta 40
minutu
beharko
ditugu,
baina ez du
zailtasun
handiegirik.**

ordu eta laurden behar du, baina hau amaitu baino ordu erdi lehenago zatikaturiko barengorriak ere eltzean sartuko ditugu.

Jaki hau mahaira eramane baino lehen, oilaskoa eltzetik atera eta geratzen zaigun saltsari esnegain freskoan nahasturiko bi arrautz gorringo eta limoi zuku erdia gehituko diogu.

Gatz gehiago behar ote duen ikusi eta berotu, irakitera iritsi gabe. Oilaskoaren gainetik saltsa apur bat bota eta soberan dagoen saltsa beste ontzi batean zerbitu.

Oilaskoa era honetan eginez gure gomendioa arrozarekin batera zerbitzea da ■

SAPAIGOXOA

Neguko lapikoetako sorpresa

GURE intxixuek ekarri digute berria, eta intxixuek moko oso fina dute. Gabonetarako protagonista izateko borrokan eskubitarra angulak geneuzkan eta ezkerretara gulak. Aginagak utzitako tokia Irurak betetzea jokoan. Bahea surimaren aurka. Mihi eta patrikaren arteko lehia. Dema honetan, ordea, hautagai

berriak bere postura eskaini du, eta ez nolanahikoa. Erregetzat jotzen du bere burua. *Fish-king* da, hurrengo Eguberrian ahorratu ahal izango dugun beste angulagaia. Laster izango da kalean sasiko anaia berria. Beste aukera bat bere burua *gourmett* fintzat dutenak agerian uzteko. Hori ere itsua izango ote da? ■

**Posible izango al da Gula
baino itsuagorik?**

BATA ZURIA ERANTZITA

JOXERRA
AIZPURUA

Ozonoaren inguruan

«EGUZKIAK ere ozonoa ondutzen du» izenburupean idatzitakoa irakurri ondoren, zehaztasun batzuk eranstea komenigarri iruditu zait.

Hego Poloko zeruan ozono-zuloa iraila eta urria bitartean gertatzen da; hain zuzen ere, negutik udaberrira igarotzean. Une horretan, sei hilabetez iraun duen iluntasunaren ordeztasuna hazten da. Egia da, beraz, eguzki izpiek ozono-geruzaren ahulezian eragina dutela.

Bestalde, ozonoa eguzkiaren eraginez sortzen da, eguzkitiko izpi ultramoreek oxigeno-molekulak jotzen dituztenean.

Beraz, eguzkiak ozonoa sortu eta hondatu egiten du eta horri esker ozono-maila muga jakin batzuen artean mantentzen da. Gainera, ez dugu ahaztu behar, gizakiarentzat ozonoa arnastea izugarri txarra dela eta horrenbestez ozono-maila bat besterik ez zaigula komeni; hau dela eta, poluzio handia dagoen lekuetan ozono asko sortzen da eta ondorioz, arnasketa-arazo larriak izaten dira.

Azkenik, gogoratu beharra dago Hego Poloko ozono zuloa ez dela egonkorra, estazionala baizik; hau da, irailean eta urrian zehar gertatzen da, baina gainerako hilabeteetan ozonoa maila normalera itzultzen da.

Txinatar tradizioko medikuntzatik HIESaren aurkako sendagaia lor daitekeela uste da, eta honen inguruan EEBBetan jada ikerketa ugari egin dira, batez ere landareetatik lortutako Q konposatua izeneko sustantziarekin.

Txinatar sendabelarren indarra

DUELA oso denbora gutxi arte Txinako edozein herri-tako medikuntza dendetan soilik aurki zitezkeen txinatar tradizioko sendagaiak. Gaur egun, ordea, txinatar belar tradizioa dendatxo hauetatik ateratzen ari da laborategietan sartzeko. Kontuan izan behar baita munduko populazioaren

gehiengoak osasuna metodo tradizionalen bidez zaintzen duela.

Hong Kong-eko Unibertsitate Txinatarrean, esate baterako, Txinan milaka urtetan erabiliak izan diren landareen sendatze balioa aztertzen hasiak dira. Britainia Handiko medikuntza al-dizkari garrantzitsuek ere zenbait gaisotasun sendatzeko belar tradizionalen emaitza onak argitaratu dituzte; ekzema, malaria eta antzeko gaisotasun kronikoak sendatzeko.

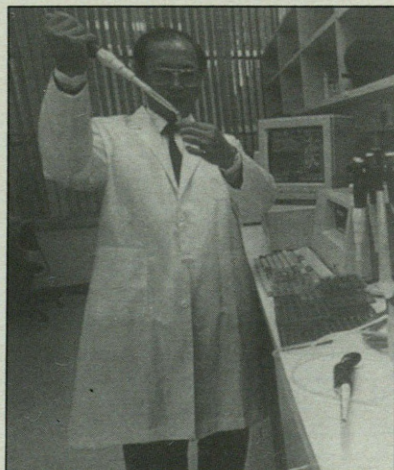
MENDEBALDEKO medikuntzaren laguntza izanez gero, antzinako Asiako tradizioak HIESa ere senda dezakeela pentsatzen da.

Hala ere, txinatarrek duten belarrei buruzko milaka urtetako jakinduria arriskuan dago. Az-

ken 40 urteetan sendabelarretan adituak direnen kopurua 500.000tik 300.000ra jaitsi da, gero eta ikasle gehiagok metodo zientifikoetara jotzen dutelako. Ondorioz, sendagaiak egiten dituzten konpainiak eta baita gobernuak ere txinatar tradizioko sendabelarrak aztertzen ari dira eta hauek aztertzeko zazpi erakunde sortu dituzte.

TXINATARREK erabiltzen dituzten sendabelarren emaitzarik garrantzitsuenen artean kimioterapiak sortzen dituen oinazeen gutxitzea, malaria, hepatitis eta azaleko arazoak sendatzea aipatzen dira.

Txinatar sendabelarren eta mendebaldeko medikuntza modernoaren elkarlaguntzaren beharra adierazten dute Beijin Ciba-Geigy konpainiako Jack Hao-k esandakoak: «Etorkizuna txinatar eta mendebaldeko medikuntzen arteko nahasketa izango da».

Txinako eta mendebaldeko medikuntzak elkartuta, burmuineko malariak jota koma egoeran zeuden gaisoak sendatzea lortu da.

ETXE ZULOAN

● ETXE ZULOAN ● ETXEZULOAN ● ETXEZULOAN ● E

Landareak ulertuz zaindu

ETXEKO landareak ongi zainduz gero denbora ugari irautuko dute egoera onean eta hau lortzeko oso garrantzitsua da landareen beharrik ulertzea. Landare askoren egoera txarra arazo zehatz baten ondorioa da, eta arazo hau zein den asmatzea oso garrantzitsua da. Hau lortu ahal izateko zenbait aholku emango dizkizuegu.

BEHEKALDEKO hostoak horitu eta erortzea normala izaten da, baina hosto askorekin gertatzen bada, ur gehiegi duela edo aire korronte hotz baten eragina jasaten ari dela adierazten digu. Hosto hauek marroi kolorea hartzen badute, ur

edo argi falta edo bero gehiegi jasaten duteneko seinale da.

Hostoak bapatean galtzen direnean landareak *shock* bat jasan duela pentsa dezakegu, temperatura aldaketa bortitza edo sustraiei lehortzea dela eta.

Bildu eta erori egiten diren hostoak behe tenperatura, korronte hotz edo ur gehiegiren ondorio dira.

Goikaldeko hostoak kolore makala izatea azalpen asko izan ditzake, eta hau konpontzeko bide egokiena hauek moztea izango da, era honetan landarea indar berrituta haziko bait da.

USTELKETA ur gehiegi edo drainatze txar baten ondorio

da inolako zalantzarik gabe.

Aldi bakoitzean arazoa sortzen duena zer den jakitea ez da oso zaila izaten, aukera guztiak ongi aztertuz gero. Askotan biderik zuhurrena lurra aztertzea izaten da, arazo asko bertan adierazten bait dira ■

Landareen beharrak zeintzuk diren ulertzen jakin behar da, eta gaitza sortzen duen arazoa berehala antzematen bada, errazagoa izango bait gaitza sendatzea.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

(a s t e k a r i a e t a u r t e k a r i a j a s o n a h i d i t u t e t x e a n)

IZEN-DEITURAK

HELBIDEA HERRIA

K.P. HERRIALDEA TEL

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALASUKURTSAL zka

KONTUAREN ZENBAKIA

HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne) 48 Ale eta Urtekaria

HEGO EUSKAL HERRIA 9.750 pezeta / IPAR EUSKAL HERRIA 640 libera / ESTATU ESPAINIARRA 9.750 pezeta

BESTE ATZERRIAK 12.800 pezeta /AIREZ 20.200 pezeta

ARGIA: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

Carlos Nguemaren eskutik eta «Rockibili» saioan, arratsaldeko 18,25etatik aurrera, nazioarteko bideoclipak eta bertako musika taldeen grabazioak ikusi eta entzuteko aukera.

● Igandean, musikaren munduari errepasoa: nazioarteko bideoklip entzutetsuenetik euskal musikariaren azken lanetara bitarteko txangoa, Carlos Nguemaren eskutik, «Rockibili» saioan arratsaldeko 18,25etatik aurrera.

● Astelehenetik ostiralera, arratsaldez, ETBk hamar urte betetzen dituelarik, **saio onenen berrikuspena.**

● Irailak 28, gaueko 22.15etan, Maddalen Iriartek aurkeztu eta zuzentzen duen «Ados» eztabaida saioa.

● Irailaren 29an, 22.10etan, «Ganbaran... bai», umore, musika, elkarrizketa eta bestez osaturiko magazinea. Idoia

Sagarzazuren gidaritzapean eta pertsonaia eza-gunen parte hartzeaz.

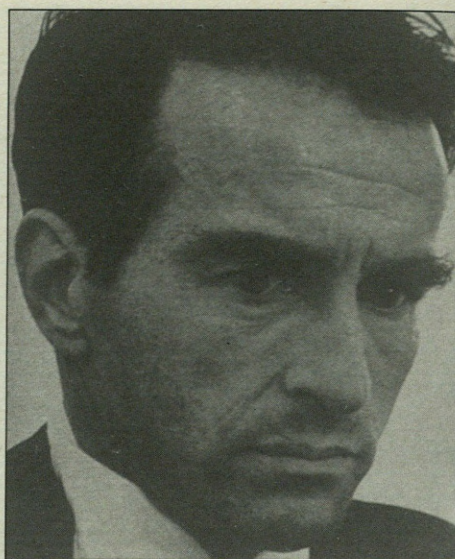
● «Euskaldunak Montana eta Wyoming» dokumentala, ostegunean, 22.50etan. «Amerika eta euskaldunak» saileko atal berria.

● Asteazkenean abiatuko da, 18.30etan, «Droideak» marrazki bizidunen saioa. Ohizkoak ditugun *armatiro-pum* kutsukoetan ez bezala, adiskidetasunaren inguruko mezua izango da sail honetan nagusi.

● Telesail poliziakoak maite dituztenentzat: «Magnum». Asteazkenetik hasita, eguerdiko ordu-bietan, Tomas Sullivan detektibe lerdan eta ausartaren abenturak ikusgai egunero.

TXORI BATEK ESAN DIGU

EITBren 10 urteotako kontuak biltzen dituen liburua argitaratuko da azaroan. Xahutu diren diruak, audientzia kopuruak eta beste, bilduko dituen lan honek, ETBko saio arrakastatsuenen zerrenda ere osatu du. Honakoa: Lehen postuetan, futbola, txirrindularitza eta pilota. Filmeak ondoren. Barne produkzioari dagokionez, «Funtzioa». Haur programazioan, «Dragoi bola», eta telesailetan, «Dallas», izan dira hamarkada honetako programa ikusienak.

Montgomery Cliff dugu «Ibai gorria» filmeko protagonistetako bat. 1984ko luzemetrai hau Westernaren rankingean perlarik preziatuena-tariko bat da.

Western munduko perla

OSTEGUNA 1

21.10ETAN. ZINE GAUA: «IBAI

GORRIA». ZUZENDARIA:

HOWARD HAWKS.

ANTZEZLEAK: JOHN WAYNE, MONTGOMERY CLIFT, JOANNE DRU ETA WALTER BRENNAN.

WESTERNAREN munduko rankingean perlarik preziatuenetarikoa dugu «Ibai Gorria» filmea. Genero honetako eredu eta ikasgaia da askorentzat. Hollywood-

eko urte onenetan egina (1948an), puntako antzezle taldea bildu zuen Howard Hawks-ek.

Bertan, ugazaba zahar eta bere semeordearen historia kontatzen da, non abelburuen zuzendaritza bait dago jokoan. Bi belaunaldien arteko borroka maisuki azaltzen duen filme epikoa dugu. Behin eta birritan ikusten den filmea. Denboraparakoa ■

● URRIAK 3

13.05ETAN, ZINEA: «ALICIA

LURRALDE MIRESGARRIAN».

ZUZENDARIA: HARRY HARRIS.

ANTZEZLEAK: NATALIE

GREGORY, SAMMY DAVIS JR., MARTHA RAYE, ETA IMOGENE COCA.

LEWIS Carroll-en nobelan oinarritua, Alicia gazteak, fantasiaren eskutik, egindako bidaia liluragarrian gertatzen zaizkion abenturak eta desbenturak kontatzen dizkigu urriaren 3ko filme klasiko honek ■

● URRIAK 3

22.05ETAN, ABENTURA ZINEA:

«SALBAMENDU TALDEA».

ZUZENDARIA: MICHAEL

ANDERSON.

ANTZEZLEAK: YUL BRINNER, RICHARD WIDMARK ETA GEORGE CHAKIRIS.

ESTATU Batuetako hiru ofizial Japoniako itsasoko herri batera bidaltzen dituzte bertan tifo baten ondorioz urperatu den untzia karga misteriozua berreskuratu asmoz. Barkuaren inguruan ezustekoak gertatuko dira ■

Ana Azpiri,
«Erreportari»
saioko zuzendari
berria, honi ekin
aurretik
«Munduan zehar»
programan aritu
zen.

Ana Azpiri: «Europako gauzak eskaintzea gustatuko litzaiguke»

Programazio berrian «Erreportari» saioak aurrera jarraitzen du baina arduradun berriarekin oraingoan. Ana Azpiri zuzenduko ditu «Erreportari»ren urratsak hemendik aurrera. Lehenago ere «Munduan Zehar»en antzerako gaiekin aritu izan dela eta, beraz, ondo moldatuko dela uste du.

ARGIA. Zure sarrerak eka-
riko al dio berritasunik
programari?

ANA AZPIRI. Momentuz ez,
ordu erdiko saioa izango da
eta normalean erreportaia
batez osatua, zenbaitetan
nazioartekoa eta beste ba-
tzuetan hemengoa, Euskal
Herria, Espainia... Inguru-
koak guk egingo ditugu eta
nazioartekoak beste pro-
duktora batzuei erosiko diz-
kiegu.

A. Zertan datza zuen lana?

A.A. Erositako erreportaiak
aukeratu egin behar dira, eta
gero itzuli eta ahotsa jarri.
Beraz, gurea ez da zehatz
mehatz kazetari lana. Ber-
tako erreportaietan bai, eta
horietan lehen bezala Oscar
Epelde ibiliko da.

A. Informatiboetatik horre-

*lako saio batera iragateak
aldaketa handia suposa-
tzen al du?*

A.A. Nere kasuan ez, lehen
urte askotan ibili bait naiz
«Munduan Zehar» saioan eta
han ere, kanpoko errepor-
taia ugari erosten genitue-
nez, ohituta gaude errepor-
taiak ikusi, aukeratu eta
itzultzera.

**A. Ba al duzue gaiak edota
interesguneekiko irizpide-
rik?**

A.A. Eskaintzen dizkiguten
erreportaien artean, asko gai
«biguinak» deiturikoen in-
gurukoak dira; hots, ema-
kumearen egoera Aljerian,
Peruko kutsaduraren ara-
zoak, Erresuma Batua eta
EEBBetako armadetan ari
diren emakumeak... Horre-
lako ugari daude eta asko

Hirugarren Munduan egiten
dira. Guk, normalean, ez
diegu horrelakoei helduko.

Gustatuko litzaiguke Eu-
ropan gertatzen diren gau-
zak eskaintzea, baina hori ez
da erraza, gauza gutxi dator
eta. Esate baterako, oso in-
teresgarriak izaten lirateke
Europan azken urteetan
nazionalismoen inguruan
gertatzen ari direnak es-
kaintzea, baina maila ho-
rretan ez dago ezer, edo
behintzat ez dakit nork lan-
du ditzakeen horrelako
erreportaiak.

**A. Zeintzuk dira gebien era-
biltzen dituzuen etxeak?**

A.A. Orain, esate baterako,
eskaintza onak ikusi ditut
Frantziako Point du Jour
ajentzian, Antenne 2-koek
ere bazuten zerbait, eta gero
BBCko «Panorama» saio-
koei ere asko erosten zaizkie,
gauza onak eta erosteko
modukoak direlako. Sig-
ma-k eskainitakoak, aldiz,
oso garestiak dira.

XABIER LETONA

IKUSITAKOAK
IKUSITA

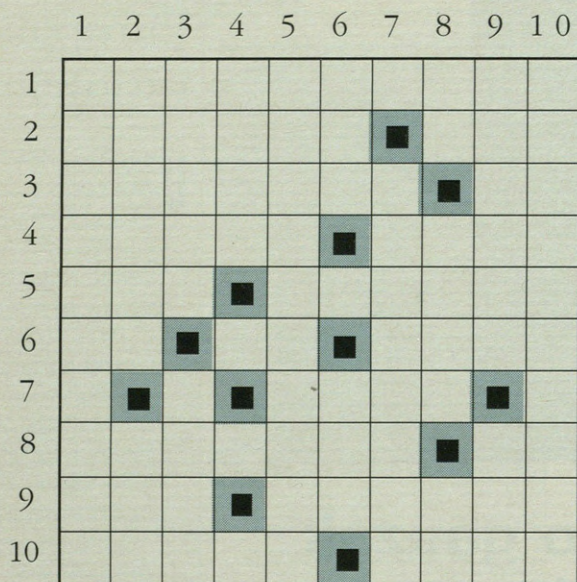
Europako ordutegia

Udazkenarekin heldu
dira berriz aldaketak
ETBra. Tamalez, ezin
daiteke esan lehe-
nengo katearentzat
onak izan direnik.
ETB1en etorkizuneko
nondik norakoak gero
eta argiagoak ager-
tzen zaizkigu, entre-
tenimendu katea
bihurtzearenak, ale-
gia. Horrela ETB1eko
programazioaren hiru
zutabeak marrazki bi-
zidunak, jolasak eta
kirolak ditugu. EITBko
zuzendariak dio lehe-
nengo kateak progra-
mazio jolasgarri ho-
rren bitartez, inoiz
baino audientzia in-
dize altuagoak lortu
dituela eta beraz hor-
tik jarraitzea ona dela.
Diruaren zera euska-
razko kate bakarraren
etorkizuna erabaki-
tzeko arrazoirik nagu-
siena bihurtzea ez da
txantxetako gauza.
Bestalde, lotsagarria
da ETB1eko eguerdi-
ko programa infor-
matiboarekin egin
dutena. Egutegi eu-
roparra aipatzen da
«Gaur egun» eguer-
diko ordubatetan es-
keintzearen arrazoia,
pena bat Euskal Herri-
ko langilegoak ez
duela europako or-
dutegirik, eta beraz
eguerdiko «Gaur
egun»a ikusi gura
badu bideoan graba-
tu edo bestela lanetik
ihesi ibili behar izan-
go duela. Ulertezina.

JAIONE OGIZA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Arboladiak, basoak. 2.- Adarra, Burdinola. 3.- Mirakulua. Aluminioa. 4.- Hainbat, Zurezko jostailua. 5.- Suari dariona. Pluralean frontiseko lerro-muga seinatzen duen xafla. 6.- Bizkaiko herria. Osmioa. Errotariak gari edo artotan hartzen zuen saria. 7.- Tona. Boroa. Sail. Röntgen. 8.- Mairu. Interjekzioa. 9.- ...de Janeiro, Brasilgo hiri ospetsua. Animalia adarduna. 10.- Dardara. Gabarrak.

GOITIK BEHERA: 1.- Zamak eramaten dituen. 2.- Kanalea. Partitiboaren marka. 3.- Zuntz mehe eta luzea. Tarte. 4.- Aranondoaren fruitua. Oxigenoa. Bartzelonako ibilgailuetan. Kontsonantea. 5.- Irrati saioa. 6.- Gipuzkeraz zain. Hamar. Bizkaieraz gehiegi. 7.- Kontsonantea. Barazki mota. 8.- Jupiterren satelitea. Iparralde. 9.- Emakumezkoak gurasoekiko. Emakume izena. 10.- Iparraldean berritsuak.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Aitzakia
Gaitasun
Ohantzea
Taupadak

7 letra

Aizkora
Albiste
Mandioa
Zorabio

4 letra

Arin
Arku
Aroa
Atez
Atoz
Atun
Begi
Bele
Hari
Ioia
Irun
Itun

Itza
Izia
Lain
Lata
Leka
Otan
Saia
Sara
Sosa
Tema
Zain
Zola

3 letra

Ekb
Lab
Nor
Oti

2 letra

Ep
Es
Ii
It
Ni
Ru
Ta
Te

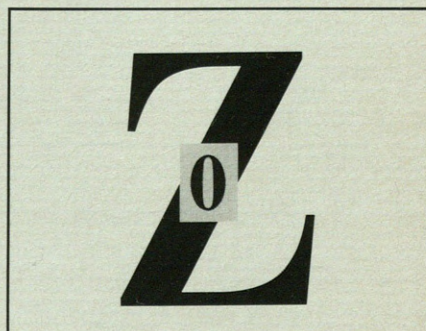
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, Tolosako soprano bikainaren izena alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12

Saileko arduradun Beldurtia	Iskanbilak Potasioa	Du, hari Kausa partikula	Asteroko argitalpenak
▶	▼	▼	▼
	6	11	
Bat	Asiako estatua		
Bokala	Bizkaiko herria		
			Tona
			...de Janeiro
Itsasontzi mota			▼
Euskal atzizkia	7		
	Lehenengoa	Iparretarak	
	Bokala	Joan den urtean	2
Etsaia			
Ene			
		Eta	Röntgen
		Zegoen	9
			Gizon izena
Hiru eta lau			
Interjekzioa			
	Euskaraz eta kitto!	Kasik	
	Kontsonantea	500	
Boroa			
		Bizkaieraz duk	
			5

—Hieroglifikoa—

Lortu al zenuten ezer?

Aurreko asteko soluzioak

BENITO LERTXUNDI
● Z ● A ● E ●
M A I T A T U
● T ● A ● U N A I ● R
T X A P E L D U N A K
● O ● T ● B I A N A ● K
U K A N A ● R D ● F A
● O ● L ● S E T A K ● M
I L ● I L A U R ● L E
● A S T E ● A R R E N
I T O ● A S K A ● A D
● E S E K I ● K A ● I

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN 1. Hizkuntzak. 2. Eraiki. Ada. 3. Ra. Tot. Iban. 4. Abra. Araba. 5. Baitan. La. 6. Ezkutaleku. 7. Ti. Az. Arin. 8. Iaz. Esna. A. 9. A. Urkoa. II. 10. Korroskada.

GOITIK BEHERA: 1. Herabetak. 2. Irabazia. O. 3. Za. Rik. Zur. 4. Kitatua. Rr. 5. Uko. Atzeko. 6. Ni. Ana. Sos. 7. T. Ir. Lanak. 8. Zabaleria. A. 9. Adabaki. ID. 10. Kana. Unai.

Hieroglifikoa: Obabakoak

Hitz Kateatuak

NEBA	L A B E
ZOLA	A Z E R I
ARAKATU	R O N
MA	A R E R I O A K
A	A R T A R K A
AIRE	E R I A
N T I	O R I A E
ERAKETAK	Z Z
RIK	D A K I Z U E
IGOAN	N A I A R
AITA	O K O N

KAXKU

Gero gerokoak, orain euskaraz bizi

ORAINGO honetan, aspaldidanik plazaratu diguten sloganik erakargarriena eskaini digu AEK-k: «Gero gerokoak. Orain euskaraz bizi». Horrela egin digute dei euskaldun guztioi, gure arteko erdaldunen euskalduntzean aktiboki parte har dezagun. Eta gainera, itxura batetan euskara inoiz baino indartsuago ageri zaigun unean! Euskara Euskal Herriko Hegoaldeko Autonomi Elkartearen ofiziala (?) eta Nafarroan erdi-ofiziala (?) dela aldarrikatzen den garai hauetan!

Soziolinguistikan adituek diotenez, aurrerakuntzak aurrerakuntza, euskara larri eta hiltzorian dugu. Euskarak duen egoera larri horri buruzko kontzientzia galdu omen dugu, nonbait, gaur egun, euskaldunok. Egungo baliabideak (ETB, irratiak, «Egunkaria», aldizkariak, liburuak, ikastolak, ikastetxeak, euskaltegiak,...) ugariak baldin badira ere, euskara kinka larrian omen dugu, gizartean geroago eta gutxiago erabilia edota baztertuagoa dugulako.

AEK-K lanari buru-belarri ekiteko zein kementsu jo eta ke jarraitzeko deia egin digu guztioi. Are gehiago, gure arteko agintari eta politikari gehienek (plazagizon erdarazale porrokatuak, nonbait) euskararekiko atxekimendu hain txikia erakusten diguten une honetan. AEKren deia, bestalde adinekoei zuzendua dugu. Guztiok (garela euskaldun direla erdaldun) euskara lantzen zein ikasten ahalegindu beharra dauka-

PATXI URIBARREN

Itzultzaile eta AEKko laguntzaile

gula gogoratzen digu, euskararen geroa ezin diegula haurren lepo ahulei zamatuta gogoraraziz. Hain zuzen, euskara, erdalerrri honetan, euskaldunok bakarrik salba dezakegula.

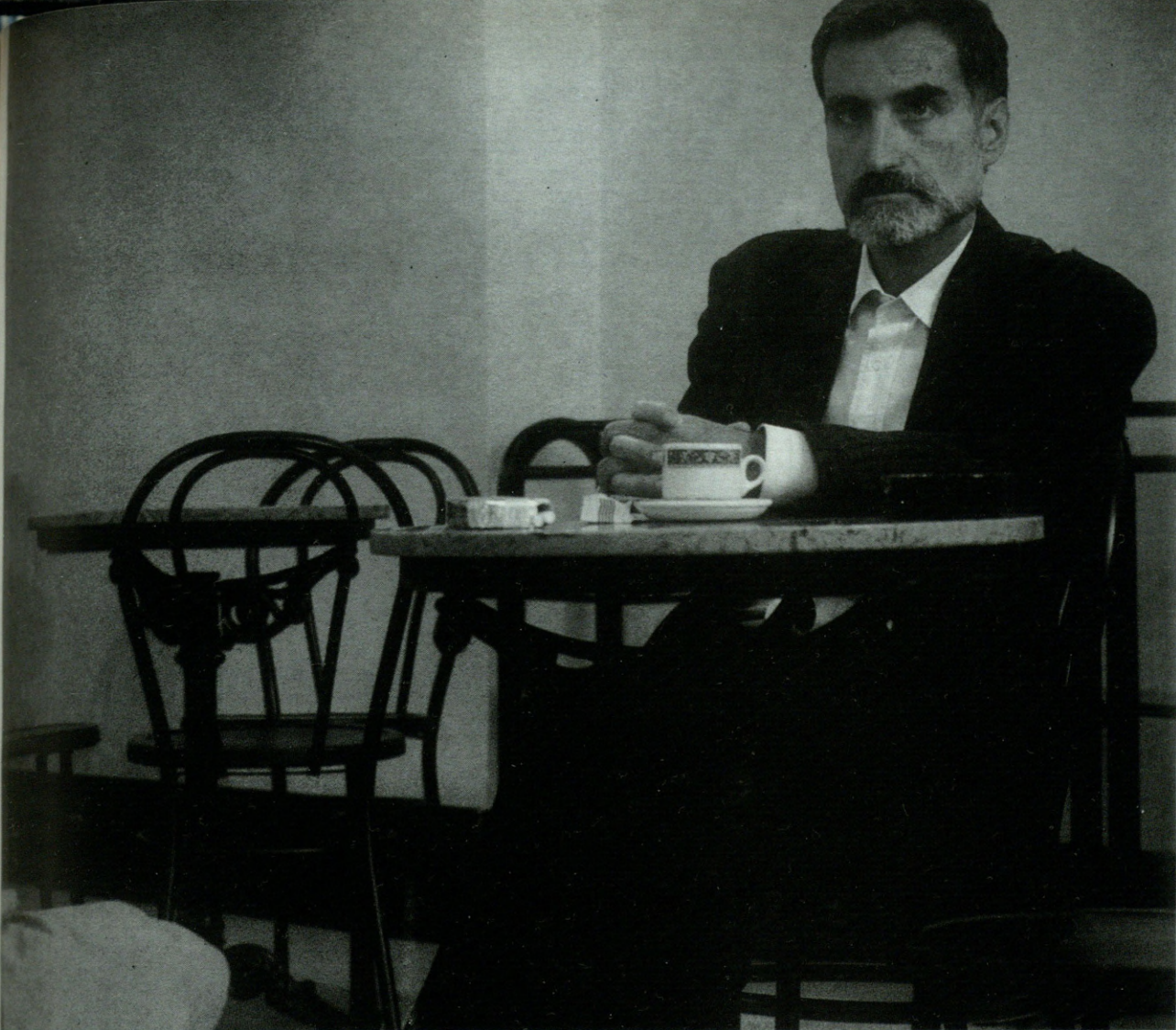
Bide batez, bizitzako zenbait kontraesan ere plazaratzen digu: haurrentzat euskara eskatu eta norberak ikasteko ezertxo ez egitea; euskara jakin eta eguneroko bizitzan gaztelareri lehentasuna ematea; euskara hutsezko ekitaldietara joan («Iparragirre» antzerkia edota «Santa Kruz» pastoralara gozatzerak) eta herri euskaldunetan izan arren, lotsagabeki eta harro gaztelaraz ozenki ihardutea,... Nork miazka beza bere zauriak eta loiak!

«**GERO** gerokoak. Orain euskaraz bizi» deia dar bortitz horrek astinketa eta muturreko ederra ematen

die euskararen irakaskuntzako porrotaren errua irakasleen gain jartzei ere. Ederki asko garbitu nahi izan dituzte, Pilatosek bezala, Buesak eta Gobernuak gainerako kideek beren eskuak, euskararen irakaskuntza oztopoz bete dutela oso ongi dakigun arren. Eta kopletan dihardute, ezertarako balio ez duen A eredua defendatzen, era berean, kritikatzeko dituzten irakasleen euskara maila, EGA eskatzea gehiegi zela eta IGA sortuz, ezerezera jaitsi ondoren.

Bestalde, inor ez omen da behartu behar euskara ikastera; horrek, jakina, gorrotoa eta ezinikusia sortzen omen ditu, batez ere haurrengan! Gaztelara ikastera zein erabiltzera behartzeak, osterak, askatu egiten gaitu, nonbait! Goitik behera indarrez beteriko legepean eraikitako gizarte honetan euskara dugu, antza, jendea behartzeko modu bakarra. Politikariek eta agintariek ez dute beren karguetan iharduteko, ageri denez, euskararen legea bete beharrik!

EUSKALDUNOK euskaraz bizitzeaz gainera, agian, EKBren babespean edo, euskararen adiskideen batzorde bat sortu beharko genuke, euskara ikasteko gogo sendoa izan eta arazo ekonomikoen erruz ezin dutenei laguntzak emateko zein beraientzat, beka bidez edo beste eraren batean, beharrezko baliabideak lortzeko. Gutariko bakoitzak erdaldun bat euskaldunduz edota euskalduntzeko lagunduz izugarritzko aurrebidea emango genuke, ezta?

XABIER LETE

+ JON BERGARETXE

MADALENSORO

OIARTZUN

1992. eko URRIAK 2 - Ostirala
Gaueko 10'30 etan

Oiartzungo Udala

kutxa
fundazioa

egin

Laguntzaileak

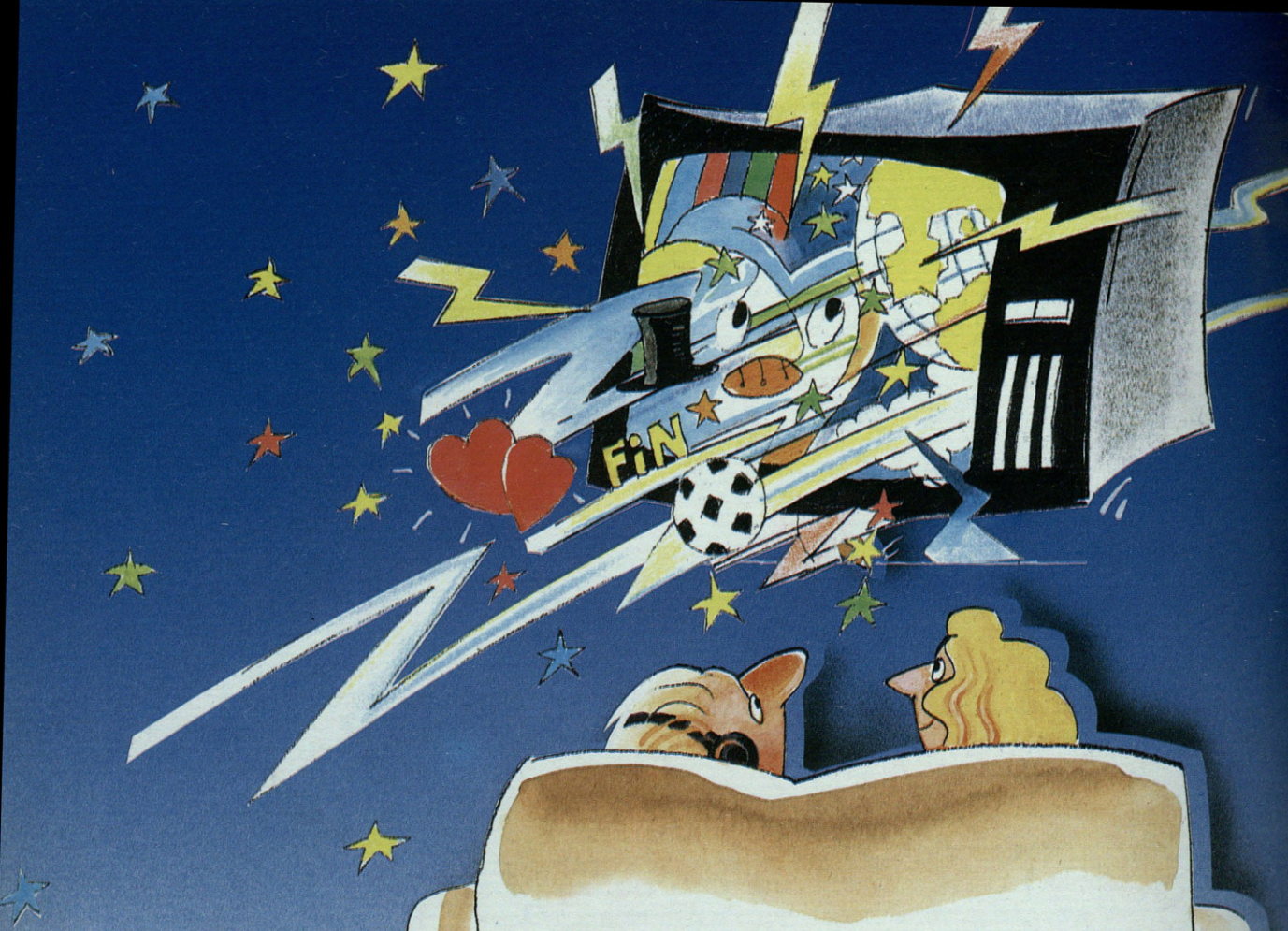
EUSKADI
IRATIA

SARBESAK SALGAI:

DONOSTIA, BERRA, ARKITA, TRUJILLU, KULTUR
ERRENTERIA, ARKITA, TOLOSA, ARRI, WINE, BERRA, TRUJILLU
Cultura, Muzika, Arteak, LERAKA, Zuzen, BARRIOA, Zuzen, Liburutegia

KILOMETROAK

EUSKARA IKUSGARRIA

400.000 pertsonak, zuk bezalaxe, egunero
Irratia eta Telebista euskaraz ikusi eta
entzuten dute.

Lasaitzeko, ondo pasatzeko,
informatzeko edo ikasteko. Euskara...
IKUSGARRIA delako.

ETB

EUSKADI
IRRATIA